

498 Ft / 1,66 Eur

www.ujkonyvpiac.hu

XXIII. évf., 2013. április

ÚKP

Új Könyvpiac - Az olvasók és a könyvszakma lapja

Háy János

A MÉLYGARÁZS

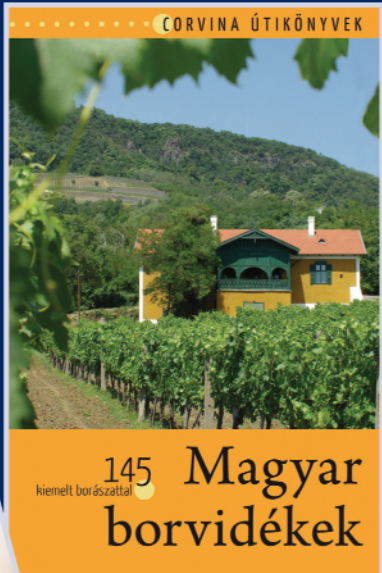
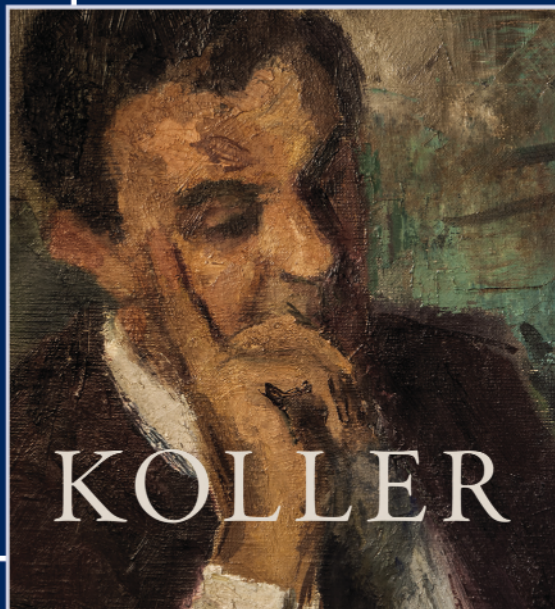
EÚRÓPA

Ha ki akarnánk szállni,
az egész rendszer rögvést
az ellenségünké válik.

Interjú Háy János íróval lapunk 10. oldalán

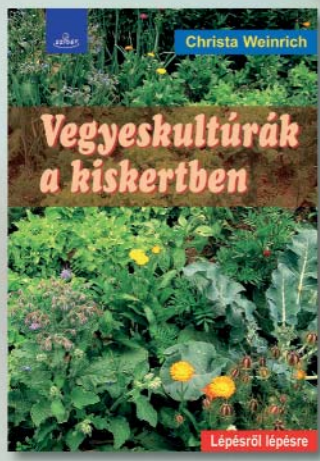
A Corvina Kiadó fesztiváli ajánlata

BEMUTATÓK,
DEDIKÁLÁSOK:
ÁPRILIS 18–21.,
MILLENÁRIS,
JÖVŐ HÁZA
B 19. STAND

WWW.CORVINAKIADO.HU

A Saxum és a Sziget Kiadó ajánlata

Christa Weinrich:
Vegyeskultúrák a kiskertben
Kötve, 128 oldal, 2500 Ft
Christa Weinrich apácanóvér ebben a könyvében a legfontosabb tapasztalatait foglalja össze, amelyből megismerjük a vegyeskultúrás természetés előnyeit, a tennivalókat, és a természetes növényvédelmet.

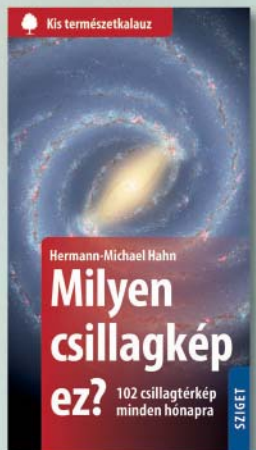

Peter Himmelhuber:
Metszés mindentudó
Kötve, 144 oldal, 2980 Ft

Carlotta Bizzari:
Torna az íróasztalnál
Fitness könyvek sorozat
Kötve, 128 oldal, 2250 Ft
A könyvben szereplő tartásjavító és izomerősítő gyakorlatokat a munkanap szüneteiben mindenki könnyen elvégezheti. Az eredmény pedig rövid időn belül érezhető lesz.

Ute Ludwigsen-Kaiser:
Legkedvesebb állatkölykeim – Kreatív rajziskola gyerekeknek
Kötve, 64 oldal, 2300 Ft
A könyv megismerteti a rajzolás alapjaival, majd érthető módon építi fel a kedvenc állatmotívumokat, mellyel a gyerekek kibontakoztathatják saját kreativitásukat.

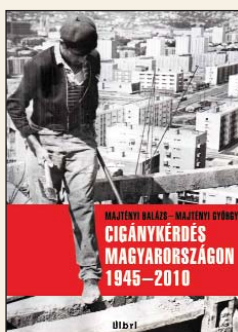
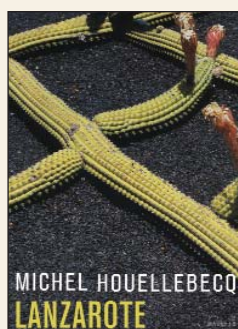
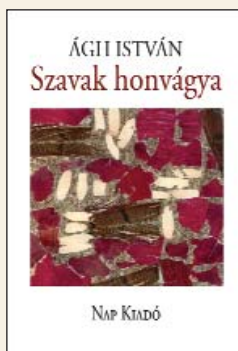

Hermann-Michael Hahn:
Milyen csillagkép ez?
102 csillagterkép minden hónapra
Fűzve nejlonborítóval, 128 oldal, 1480 Ft
Zsebméretű praktikus határozó. A csillagos égbolt megfigyeléséhez a Közép-Európából látható összes csillagkép részletes leírása, színes ábrával.
Könyveink megrendelhetők közvetlenül a kiadótól a honlapon (www.saxumkiado.hu), telefonon (06/1-237-0659) vagy e-mailen (info@saxumkiado.hu). Minden megrendelésre 20% kedvezményt adunk.

Franziska Plesser – Claudia Scholl:
Beni, az elefánt / Elemér, a béka
Kötetenként, fűzve, 24 + 22 oldal, 1280 Ft
A sorozat érdekessége, hogy a füzetek két részből állnak: az elsőben egy mesét olvashatunk, míg a második rész kivágós illetve ragasztgatos melléklet. Ezek segítségével elefántot, békát és sok más készíthetünk.

- 4 A hónap tárcája**
Jászberényi Sándor: A világ egyszerűsége
- 6 „Meg akartam vallani ezt a várost”**
Ágh István költővel Koncz Tamás beszélget
- 9 Saródi Szilvia: A saját elveivel is szembekerülő sztáriró**
Michel Houellebecq
- 10 A belső mozi mindig pörög**
Háy János íróval Bán Magda beszélget
- 12 Tarján Tamás: Gubacs tinta**
Géczi János: Sétáló árnyék
- 13 Pogrányi Péter: El lehet menni(?)**
Krasznahorkai László: Megy a világ előre
- 14 Békés Márton: A megértés felelőssége**
Paksa Rudolf: A magyar szélsőjobboldal története; Papp István: A magyar népi mozgalom története 1920–1990; Müller Rolf: Politikai rendőrség a Rákosi-korszakban
- 18 Takács Géza: Két könyv a magyar világvége sorozatból**
Ladányi János: Leselejtezettek;
Majtényi Balázs–Majtényi György: Cigánykérdés Magyarországon 1945-től 2010-ig
- 20 Füzi László: Írók a hősnőkről**
Scherter Judit: Hősnők és írók
- 21 Varga Ágnes: A meg(nem)értett Másik**
Darvasi László: Vándorló sírok
- 22 Nagy Koppány Zsolt: Lipcsében rittel a lézengő ritte**
- 23 Fekete J. József: Az otthonos idegen**
T. Kiss Tamás: A tükörtestvér
- 24 Gervai András: Kádár barokk**
Dés Mihály: Pesti barokk
- 25 Tandori Dezső: oroszFEHÉR**
Aleksander Borovsky: Fehér László
- 26 Szabó Gábor: Balettcipőben, álruhában**
Colum McCann: Hadf fogjon a világ!
- 27 Ughy Szabina: A hajnal allegóriája**
Alessandro Barrico: Háromszor hajnalban
- 28 Szirtes Borbála: Az egyszerűség magasiskolája**
Murakami Haruki: Miről beszélnek, amikor a futásról beszélnek
- 29 Takács Dániel: Birtoklás, gyilkosság és egyéb bajok**
Almási Miklós: A szerelem lehetetlensége
- 30 A világ legjobbjai között**
Zentai Péter Lászlóval, a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése igazgatójával Lafferton Kálmán beszélget
- 34 Nem találtam fel a spanyolviaszt**
José Rodrigues dos Santos íróval Kalapos Éva Veronika beszélget
- 35 Betegségekről közérthetően**
Dr. Gyarmati Andrea gyermekgyógyással Kalapos Éva Veronika beszélget
- 36 Ahol a titkokat nehezebb titokban tartani**
Pacskovszky Zsolt íróval Kiss Enikő Hajna beszélget
- 38 Bűbajos szörnyeteg**
Stefano Benni olasz íróval Tornai Szabolcs beszélget
- 40 Könyvet a fiúk kezébe: Luca Cognolato**
Az olasz íróval Csapody Kinga beszélget
- 41 Könyvet a fiúk kezébe: Arne Svingen**
A norvég íróval Csapody Kinga beszélget
- 42 Sekély e kéj. Miért nincs jó rimszótárunk?**
Kiss Gábor szótárrovata
- 44 Méhes Károly: A könyvvé váló Száguldó cirkusz**
Simon István: A Száguldó cirkusz 2012–2013
- 45 Darvasi Ferenc: Nincs titok**
Luca Caioli: Messi
- 46 Onagy Zoltán: Állatfarm**
Kun Miklós: Sztálin alkonya

A világ egyszerűsége

Általában akkor mondják az emberre, hogy "haditudósító", amikor már túl van az első bejelentkezésén egy konfliktuszónából. Hogy mi az a konfliktuszóna? Egy ország, egy hely, ahol politikai feszültség van, amely olyan szinten felfokozott, hogy gyakorlatilag bármikor robbanhat. Egy háború konfliktuszóna. De konfliktuszóna egy járványkitörés utáni lepratábor is. És persze konfliktuszóna egy forradalom.

Az én keresztségem Csád volt, 2006-ban. A Magyar Narancsnak jelentkeztem be, és a szabadon engedett gyerekkatonákról írtam, a darfúri konfliktus közepéből. Huszonhat éves voltam, és rettegettem attól, hogy úgy öregszem és halok meg, hogy nem látok semmit az európai, tágabb értelemben a nyugati üvegburán kívül. Az akkori főszerkesztőm látott fantáziát az ilyen cikkekben, így további helyekre küldött: jártam Gázában, Jemenben, Nigériában, Csernobilban, és így tovább.

Az ember megszereti a szabadságot, ami ezzel a munkával jár.

Nem tudom, mi teszi a haditudósítót – a háborún kívül, és hogy ott van.

A mi országunk egy kicsi ország, a bajaink hatalmasak, így nem igazán van szükség küldött háborús tudósítókra – akik mégis ebben a szakmában dolgoznak, ismerik egymást. Tudunk egymásról, mint öröm és bánat.

Az én szubjektív válaszom arra, hogy miért csinálom ezt a munkát, a következő: a legelső alkalommal, amint betettem a lábamat egy konfliktuszónába, megcsapott a világ egyszerűsége. Egy háborúban a dolgok ugyanis leegyszerűsödnek igenre és nemre, életre és halálra, nappalokra és éjszakákra. Életben maradsz, ha jó döntést hozol, és meghalsz, ha rosszat – minden ilyen egyszerű.

Nem kell azon agyalnod, hogy ki, mit, mennyiért ad el, nincs lakásrezsi, hülye politikusok, megvadult, aljas értelmiségiek, számítógépes barátok és szerelmek – csak a végletes igen vagy nem van.

Ez olyan, mint a drog. Nehezen tudsz elképzelni bármi mást, ha megismered a szabadságnak ezt a fokát, az érzést, hogy ha meg is halsz, nem véletlenül és esetlegesen. Nem az unalom öl meg és a magadnak gyártott jóléti problémáid.

Egy idő után nehezen tudsz élni a vér dobolása nélkül a homlokodban, a hihetetlen ragaszkodás nélkül az élethez, ami jellemez egy konfliktuszóna közepén. Rászoksz.

Na, ez a titok. Ezért lettem én háborús tudósító. Ezért költöztem ki a Közel-Keletre, bérlek lakást Kairóban. Szerencsés vagyok, mert sok újság gondolja úgy, hogy érdemes fizetnie az írásaimért, értek a Közel-Kelethez és Afrikához. Elegen vannak hozzá, hogy megéljek abból, hogy ezt a munkát végzem.

Hét év szaladt el, mióta elkezdtem háborús tudósítóként dolgozni. Ez alatt a hét év alatt arcok, szagok, képek égtek bele az agyamba. Látom őket, amikor lehunyom a szemem, örökre élesek maradnak és itt lesznek velem, amíg élek. Személyesen ismerem beduionkat, akik úgy kelnek át a sivatagon, mint a hajósok, mudzsahideket, olyan fegyveres csoportokat, akiket a fél világ terrrorszervezetként jegyez. Ismerek utcagyerekeket, akik többet tudnak az életről, mint bárki valaha is fog Európa nyugodt vidékén, forradalmárokat, akik hisznek abban, hogy a világ megváltoztatható.

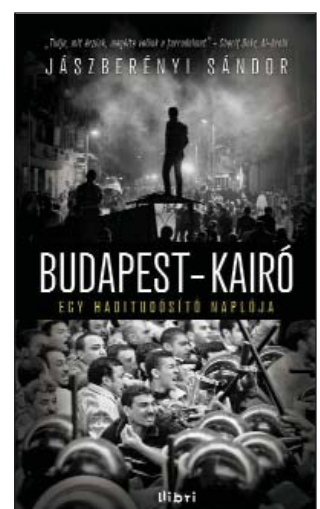
Azt pedig, hogy élek, én tudom a legjobban a világon.

Jászberényi Sándor
(1980, Sopron)
újságíró, novellista

Haditudósítóként járt Csádban (darfúri konfliktus), Jemenben, Líbiában, Nigériában, a Gázai Övezetben, Egyiptomban. 2007-től kisebb-nagyobb megszakításokkal Alexandriában él.

Kötete:
Budapest-Kairó
(2013)

ÚKP

Az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja

Következő számunk (katalógus) megjelenik:

2013. május 21.

lapzártá:

2013. május 3.

Felelős kiadó
Lafferton Kálmán

Főszerkesztő
Pécsi Györgyi

Felelős szerkesztő
Szabó Tibor Benjámin

Szerkesztőbizottság
Kányádi Sándor
Tandori Dezső
Tózsér Árpád

Kiadja:
Lafferton és Társa Kft.

Szerkesztőség:
1043 Budapest, Bocskai utca u. 26.
Tel.: 210-9933, 210-9934
Fax: 210-9935
E-mail: ujkonyvpiac@ujkonyvpiac.hu
www.ujkonyvpiac.hu

Terjesztik:
könyvkereskedések,
könyvtárak, hírlapárusok,
illetve előfizethető a szerkesztőségben

Nyomás:
Pauker Nyomda
Felelős vezető:
Vértes Gábor igazgató

HU ISSN 1215-5551

A lapban megjelent írások nem feltétlenül egyeznek a szerkesztőség véleményével. Az írások tartalmaért a szerzők vállalják a felelősséget. A lapban megjelent hirdetések tartalmaért a kiadó felelősséget nem vállal.

Üdvözlét az Olvasónak!

László Endrére emlékszünk? Az idősebbek hetente hallhatták a nevét a rádióban, 1959-től közel három évtizeden keresztül ő rendezte *A Szabó család* című rádiós szappanoperát, az epizódok végén mindig bementék. Ez a munkája nekem már csak halvány kép, a nagymamám szerette. Van viszont egy olyan László-mű, ami meghatározta a gyerekkoromat. *Szíriusz kapitány* címmel László Endre ifjúsági hangjáték-sorozatát írt 1973-tól a Magyar Rádióknak. A forgatókönyvből a szerzője hat regényt szerkesztett, a Móra gondozta a köteteket, a *Jó Holdat Szíriusz kapitány!* című részt több százezer példányban adták el. A történet a XXV. században játszódik, néhány fiatal Hold államban mindenféle veszélyes kalandba keveredik, nyomoznak, felderítenek, végül megfejtik a titkot, miközben lépten-nyomon segíti őket az a természettudományos tudás, amit az iskolában szereztek. Vélhetően nem sok hasznát veszem ennek a tudásnak, de a Szíriuszról tanultam meg, hogy mit jelent az egyharmad gravitáció, vagy hogy a Holdon háromszázötvenként óra nappal után háromszázötvenként óra éjszaka következik.

Gyerekként olvasva a Szíriusz a barátság és a becsület regénye volt (meg a kalandoké), az ábrázolt világ abszurditása csak a felnőtt befogadónak mutatja meg magát. László Endre úgy képzelte el a létező szocializmusból kihajtó boldog jövőt, hogy mindenki azzal foglalkozik, amihez ért, az élet nyugodt, stresszmentes, az utcák tiszták, a családok boldogok, az emberek mind magasan kvalifikáltak és jóakarúak.

Azt a néhányat meg, akik mégsem – a gyerekek lefülelik (ebben segíti őket a százéves nyugalmazott úrhajós kapitány, Viktor Szíriusz). Hold államban mindenből egy van, de ennyi elég is, a versenyt nem ismerik, küzdeni pedig legfeljebb a fizikai törvényekkel kell, mert különben általános a jólét, a bőség asztaláról mindenki csak annyit vesz, amennyire szüksége. A rendőrök informatorként működnek – nincsenek bűncselekmények.

Néhány hete újra el kellett olvasnom László Endre regényét – ugyanolyan izgalmas volt most is, működik, lüktet, talán csak a szemérmessége megmosolyogtató ma már. Ahogy Hold állam tökéletessége viszont érthetetlen. Nem, nem az merül fel, hogy hol rontottuk el az irányt, miért nem Szíriusz problémátlan XXV. százada felét tartunk. Az az érthetetlen, hogy miért vonzódott és vonzódik az ember folyamatosan a különbségek nélküli, a küzdelem nélküli, a változás nélküli idill képéhez. Hogyhogya nem értettük, nem értjük meg, hogy a nyugvópont nem fejlődik? És ami nem fejlődik, az egy rövid stabil szakasz után hanyatlani kezd.

Tibor Benjámin

felelős szerkesztő

„Meg akartam vallani ezt a várost”

Márciusban töltötte be 75. életévét Ágh István, aki könyvbemutatóval ünnepelte a kerek évfordulót. A Kossuth-díjas költőt új esszékötetéről, a *Szavak honvágyáról* kérdeztem, ennek kapcsán pedig sok minden szóba került: a közélet és költészet viszonya, Budapest és a vidék emlékezete, a forradalom – sőt, a slam poetry megítélése is. Születésnapja alkalmából a Petőfi Irodalmi Múzeumban (PIM) köszöntötték, az ünnepség után egy nappal pedig megkapta a 2012. évi Péterfi-díjat.

Meglepetésként érte ez a születésnap ajándéknak is beillő elismerés?

Nagyon meglepett. Csak annyit tudtam, hogy várnak az Írószövetség választmányi ülésére, ahol koccintani szeretnének velem. Szóval, hirtelen zúdult rám ez a dicsőség.

A PIM igazgatója E. Csorba Csilla úgy méltatta önt, mint a múzeumi kánon részét, az ott vezetett irodalomtörténeti nyilvántartás alfáját, akinek neve mindig először kerül a kutatók elé.

Ezt most hallottam így megfogalmazva, bár a Digitális Irodalmi Akadémia szerzői betűrendjében az első vagyok. A kedves köszöntés része volt e megjegyzés.

Az ünnepségen Fekete György, a Magyar Művészeti Akadémia elnöke is köszöntötte. Fekete elmondása szerint az lehet akadémiai tag, aki megfelel a három kritériumnak: teljes életművel rendelkezik, érdeklődik a közügyek iránt és nemzeti elkötelezettséggel bír.

Ön mit gondol erről a követelményrendszeréről?

Kissé leegyszerűsített, bár pontos összefoglalása ez így az akadémiai tagság feltételeinek. A felsoroltak közül a nemzeti elkötelezettséget szokták a leginkább kifogásolni, én viszont úgy gondolom, magyar érzelműnek lenni nem szűgyen. S tagja lehet lenni az egész világ magyar művészeire nyitott magyar akadémiának.

Fokmérő a nemzeti elkötelezettség, önmagában is értékessé tehet egy művet, megnyilvánulást? Akár értékesebbé is, mint egy elkötelezettség nélkül született alkotást?

Itt megint az esztétikát keverik össze a politikával, a politikai haszon-

nal. A mű önmagában való teremtmény, a szerző hatni akar vele, elsősorban az érzelmekre, s az érzelmeken keresztül a szellemre is természetesen. Az elkötelezettség nagyon rossz emlékű szó, a pártosat, a kötelezőt juttatja eszembe fiatalságom idejéből. A művész szabja meg magának, mire van elhivatottsága, de mégis a kor és az idő méri meg őt. Egyébként, talán nem is tudnék említeni olyan nagy magyar író, akinek nincs köze a hazájához, nem vállalja valamilyen formában nemzetét. Most olvasom például Füst Milán több mint ezer oldalra rúgó levelezését: itt a barátainak írt személyes üzenetekben is valamiképpen érezteti a nemzetéhez fűződő viszonyát. A magyarságtudatnak sokféle formája van – József Attila „Édes hazám, fogadj szívedbe” – könyörgésétől Petőfi büszkeségéig – de alapvetően olyan természetes dolog, mint az étkezés, mint ez a lakás [körbemutat] vagy a levegő. Nem csinálok belőle reklámot, csak ne bántásák, mert akkor az én otthonomat veszélyeztetik.

Az utóbbi egy-két évben egyre több fiatal költő foglalkozik közéleti ügyekkel. Ha már József Attilát említette, ilyen az *Édes hazám című* antológia is, ami a politikai témájú költészet hagyományát is újraéleszti, vagy inkább újraértelmezi. Hogyan látja az irodalom és közélet viszonyát?

Nem politikai módon kellene reflektálni a közélet eseményeire, de a beleszólás joga adott, amit természetesen érvényesíteni kell. Megtette ezt már Balassi Bálint és Janus Pannonius is, verseikben és verseikkel véleményt formáltak, és ez hagyomány, és szerves része költészetüknek. Steril politikai költészet ugyanakkor szerintem sosem volt, csak elvárták, erőltették. Ezt mindig a regnáló hatalom szerette volna szolgálatába állítani – kirívó példa erre a szocialista realizmus diktatúrája a Rákosi-rendszerben. Most az ellenzéki hangok az erősebbek, így működik ez a politikai élet 1990-es kettészakadása óta, amikor az irodalom is a jobb és baloldal őrlésébe került.

A PIM rendezvényén mutatták be új könyvét, a *Szavak honvágyát* is. Mennyire tekinti az életmű szerves részének ezt a kötetet – hogyan kapcsolódik az előzményekhez, például a 2005-ös *Megtalált időből* verseihez?

Természetesen a *Szavak honvágya* is szerves része az életmemnek, annál is inkább, mert ez már a hatodik esszékötetem – az elsőt '73-ban írtam, gyakorlott esszéistának mondhatom magam. Az új könyv prózakötet, tehát a kapcsolat csak közvetett az említett könyv verseivel, de mégis fennáll: öt év rádiójegyzetei szerepelnek a *Szavak honvágyában*, s ezek tömörségüknél fogva versszerűek – minden írást négyperces időtartamba kellett sűrítmem, s igaziból lehetne is belőlük verseket formálni.

Idéznék öntől egy verssort „Éltem már annyit, hogy semmit se kívánjak”. Nevezhetjük ezt a megtalált, személyes idő lényegének?

ÁGH ISTVÁN · FOTÓ: MMA

Amikor írtam, nem éppen erre gondoltam. Úgy harminc évvel ezelőtt, egy autóbaleset során a karomat törtem, és hosszú ideig tartott a gyógyulás – ez a hangulat határozta meg az említett verssort is. Már akkor is éltem annyit, hogy elégedett legyek vele, ugyanakkor ez egy érdekes életkorszak: ilyenkor fordulunk át a halhatatlanság képzeteiből a halandóság képzeteibe, hogy Dantét idézzem, az ember életútjának felén. Romlik a fog, a test... Mégis kitartunk valamiképpen.

Születésnapján Gróh Gáspár is méltatta, aki úgy fogalmazott, Ágh István verseiből hiányzik a visszavágyódás. A Szavak honvágyában azonban olyan erős vágyakozást, múlthoz való kötődést érzek, ami képes újrateherelni a megélt világot. Kinek van igaza?

Mindkettejüknek. Igaz, hogy innen, erről a helyről vágyakozom oda, ahol megszülettem, három-négy nap után viszont már nem szeretek ott lenni, s ez szerintem teljesen érthető, hiszen minden ideköt Budapesthez. Felsőiskázra nem visszavágyom – az életem olyan szakaszának tekintem, ami örök tanulságot és forrást jelent számomra, amihez hűséges maradok – a tájhoz, a temetőkhöz és a vidéki élet nyomorúságához, amiért mindig részvétet érzek. Az igazi otthonom azonban a főváros.

A kötet első esszéjében, a Budapest költeményben mintha mozdulatlan maradna az elbeszélő a megidézett képek, emlékek forgatá-

gában. Mi mozog és mi statikus ebben a szövegvilágban?

Nem vagyok mozdulatlan, hiszen a szövegben bejárom Kőbányát és a budai Várat is. Játszom az idővel is, ez sem statikus, pörgetem, a jelen és múlt különböző részeit összeillesztve. Ami fontos: újra meg akartam vallani ezt a várost, ahol már 57 éve élek. Sokszor írtam így már róla a *Virágárok* című kötetemben, az *Enyémme lakott elhagyott városrészem* című esszé igazán a fővárosi mozgásomról szól: Ménesi út, Bartók Béla út, Margit körút, Keleti Károly utca, Baba utca, Üllői út, Máriaremete, Zugló, Budafoki út! Csak a vidéki származékok lakhatták ennyire magukévá Budapestet.

Hogyan lehet megvallani a várost? Amikor a budai hajléktalanokról, a balkáni vendégmunkásokról szóló esszéjét olvastam, csak az írás végén jöttem rá, hogy nem a jelenről, hanem egy 1990-es életképről szól. Ennyire nem változott itt semmi az elmúlt 23 év alatt?

Mikor a demokrácia kezdett felsejleni, egyszer csak láthatóvá váltak a szerencsétlenek, a Kádár-éra negyedosztályú kocsmáinak törzsvendégei. Szembeötlő volt – ahogy ma is feltűnő – ez a leromlott, lúzer tömeg, hiszen addig munkásszállások rejtették, mindenképpen dolgozniuk kellett, hogy a rendőr ne vigye el őket. A másik erős váltás a Balkán, Jugoszlávia pezsgése, széthullása, kiáradása volt: az akkori kedvenc presszómban, a Bartók Béla úton is megjelentek a makedón, albán vendégmunkások, dobálták a pénzt a félkarú rab-

lókba, majd fél év múlva tovább álltak, mint a költöző madarak. Ők elmentek, de az emberi nyomorúság megválthatatlan, csak enyhíthető.

A forradalom a kötet sarokkövének tűnik, többször visszatér hozzá. Miért fontos ez ennyire, és mit üzen Ön szerint ötvenhat 2013-nak?

A forradalmat ma sem értik, érzik a magyar tömegek igazán, emléke hiányzik a történelmi tudatból, mert elhallgattatták. Gyerekeim – a hatvanas-hetvenes évek korszak szülőttei – még ellenforradalomról tanultak, de szerencsére én el tudtam nekik magyarázni, mi történt valójában, és ehhez komoly bizonyítékul szolgált a lábamban lévő szilánk. Nem úgy beszélünk erről otthon, mint a pedagógusok, mégis benne volt a levegőben, és meghatározó élménnyé vált a lányaim életében is. Tudták, hogy hova tartoznak. Fontos emlékeztetni arra is, hogy az az éra máig nem lett lezárva, a '90-es nagy alku következtében öröksége átkerült a jelenbe, és összekeveredtek a dolgok. Példa erre az a miniszterelnök is, aki a múlt rendszer kádereként adta át a Nagy Imre érdem plakettet, vagy a másik, aki letérdelt az '56-osok emlékműve előtt, miután lovas rendőrök gázoltak az emberekbe.

Milyen volt a hatalom és művészet viszonya akkor, és milyen most?

A hatalom, a zsarnokság úgy volt bennünk és körülöttünk, ahogy Illyés megírta. Én még fiatal, s valamiképp deviáns is voltam, hogy a hatalom képviselőihez közelebb ne kerüljek. De ismertem tekintetüket és hangjukat, a magyarul hangzó érthetetlen beszédet. Egyszer Aczél György kezelt fogott velem a bemutatkozás alkalmával a Könyvhéten, nem jutott eszembe, hogy dedikáljam a könyvemet neki. Volt egy afférom Marjai József belgrádi nagykövettel, a későbbi külügyminiszter-helyettessel és miniszterelnök-helyettessel. Ösztöndíjas voltam Jugoszláviában, s belekeveredtem abba a vitába, melyet a magyar küldöttség tagjai Nagy László, Pilinszky János és a nagykövet meg Darvas József írószövetségi elnök folytattak egymással.

Néha a hatalmasok, a hatalom közelébe kerültem, de nem szerettem a közelségét – rám tört a rossz érzés bizonyos pártideológusok körében. Most sem veszek részt semmilyen politikai jellegű csapatban, hiszen az ember nem csak írással őrzi meg függetlenségét, hanem a világban elfoglalt, betöltött helyével is. Nem mindegy, hogy valaki pártközpontok vagy inkább a templom felé veszi-e az útját. A kérdést azzal válaszolhatnám meg pontosabban, hogy a hatalom és a művészet nem fér össze, ritka az a helyzet, ami Augustus császár és Horatius között volt, de ne feledkezzünk meg a száműzött Ovidiusról sem. Ez a hatalom azonban mégis csak a nép által szabadon választott parlament és kormány. Furcsa, de a Rákosi–Révai kurzus után Aczél már szinte a megtestesült alkotószabadság, legalábbis a támogatottak körében vagy még a tiltottból a túrtté emelkedettek körében is. Ahhoz képest nem is szólhatnánk semmi rosszat a máról, úgymond, demokrácia van. Ma mintha fordított lenne a helyzet, a művészek szeretnék a hatalom segítségével érvényesülni, úgy

Furcsa, de a Rákosi–Révai kurzus után Aczél már szinte a megtestesült alkotószabadság, legalábbis a támogatottak körében vagy még a tiltottból a túrtté emelkedettek körében is. Ahhoz képest nem is szólhatnánk semmi rosszat a máról, úgymond, demokrácia van. Ma mintha fordított lenne a helyzet, a művészek szeretnék a hatalom segítségével érvényesülni, úgy vágnak erre vagy arra a kormányra. Én az ország javán munkálkodó hatalmat szeretnék támogatni, mint szavazó polgár. Az írói létem pedig jó közérzetre vágyik.

vágnak erre vagy arra a kormányra. Én az ország javán munkálkodó hatalmat szeretnék támogatni mint szavazó polgár. Az írói létem pedig jó közérzetre vágyik.

Az irodalmi szövegeken túl – otthonra talál a jelen köznapi nyelvében is?

Otthon vagyok ebben is, bár a média szóhasználatát nem bírom – olyan mérgeket rejt, ami a nyelv elgyöngyítését okozza. Ugyanakkor tudom azt is, hogy a nyelv mindig változik, és kiforrja magát, ledobja az idegesítő és felesleges újdonságokat. Ilyen az értelmetlen „kérdéskör” például; biztos vagyok benne, hogy hamarosan újra csak kérdés lesz belőle.

Miért tartja fontosnak a tájnyelvi kifejezések átöröklését? Sok olyan szó van, aminek a jelentését sem ismerjük, mert nincs rá szükség.

A nagyobb szókinccs több lehetőséget, nagyobb mozgásteret is jelent. De itt van például a *kommunikál* szó, ami legalább tíz magyar szinonimát fed le, el is veszi a nyelv árnyaltságát, azt a kifejezőképességet, ami a gondolkodást teszi láthatóvá. Ha nem tudjuk pontosan kifejezni, hogy mire gondolunk, az már nem is gondolat. Persze, a használaton kívüli eszközök nevei is elévülnek, ha azt írom le, hogy a „szekér fürgetője megnyikordult”, senki sem tudja majd, mire gondolok.

Én sem tudom. Mi a fürgető?

A szekér első tengelye és a felső része közötti mozgatható alkatrész, amely a fordulásnál a szekeret a megfelelő irányba segíti. Milyen pontos a neve, fűrgévé segíti a mozgást! Ezt ma már nem lehet magyarázat nélkül hagyni. Szegény Arany János, ő volt a leggazdagabb nyelvű költőnk, s ez a hátránya is, hogy szótár kell a Toldi megértéséhez. Petőfi egyszerűbb, nála erre nincs szükség.

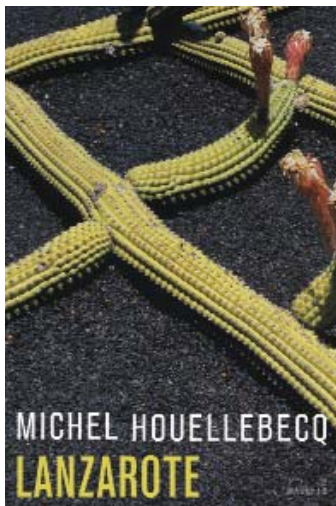
A költészet nyelvét alakítják a kortársak is: a közelmúltban egy új irodalmi határműfaj jelent meg, a slam poetry – részben költészet, részben szónoklat, átmenet a vers és dalszöveg között, és egyre népszerűbbé válik. Mi erről a véleménye?

A munkásmozgalom történetében voltak szavalókórusok, Kassákék is foglalkoztak szóköltészettel. Balaskó Jenő verseit egy időben csak a költő előadásában ismerték. S micsoda nagy közönsége volt Majakovszkijnak, Dylan Thomasnak, Jevtusenónak! Nincs ezzel probléma, legyen friss a szöveg, nem csak magányt kívánhat meg a vers olvasása. A minőség viszont kérdéses: a legrosszabb verseket is jól elő lehet adni, a legócskább dalszöveget is felemelheti a zene és a ritmus, és aztán ez jut el a szélesebb hallgatósághoz. Rilke nagy költészetét nem lehetne ilyen tömegek előtt érvényesíteni.

Bár a Szavak honvágya még egészen friss, mégis érdekelne – milyen témával foglalkozik most, mikor jelenhet meg újabb könyve?

Mostanában összegyűjtött verseim kiadásán dolgoztam. Ezen a címen is jelennek meg két kötetben a Könyvhéten, és lesz közöttük egy egész újkötetre való, ezer sornál több új munka is.

A saját elveivel is szembekerülő sztáríró

Michel Houellebecq írásművészete kapcsán a következő kérdések merülnek fel: Hangozhatnak-e el politikailag inkorrekt, fasiszta kijelentések egy főhős szájából? Azok mennyiben azonosíthatók a közszereplőként is funkcionáló szerző véleményével? Lehet-e nőkről mint szexuális tárgyakról írni a feminizmus után? Plagizálható-e a szabad felhasználású Wikipedia? Bret Easton Ellis nyomdokain járó unikum irodalommal van dolgunk, vagy csupán a silány lektűrírók egyike Houellebecq? A posztmodern irodalom popularizálásáról van szó (vagyis arról, hogy a tömegszerűség számos nyelvi és narrációs játékát kiaknázva a tágas olvasóközönsséggel, s nem a szakmai-szellemi elittel kíván kommunikálni), vagy Houellebecq egy totális blöff?

A XX. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál díszvendége lesz a francia „enfant terrible”, a botrányhős Houellebecq. A kritikát és közönséget megosztó művész regényei kiválóan teljesítenek a nemzetközi könyvpiacra, közel negyven nyelven olvasható művei (verskötetek, regények, esszék, novellák) olyan modern vezértémákat szólatatnak meg, mint a nyugati társadalmak haldoklása és a fajegészségtan, a délkelet-ázsiai szexturizmus és a pornográfia, az atomizált családok vagy az iszlám értelmezése Európában. *A térkép és a táj* című ötödik regénye, megbotránkozást keltve ugyan, de elnyerte a legrangosabb francia irodalmi elismerésként számon tartott Goncourt-díjat. Magyarra Tótfalusi Ágnes ültette át regényeit.

Michel Houellebecq 1956-ban vagy 1958-ban (mást mond ő, mást életrajzírói), de bizonyosan Michel Thomas néven született Franciaország tengerentúli megyéjében, Réunion szigetén. Szülei a gyerekevelést az algériai nagymamára bízták, akinek a lánykori nevét vette fel írói névként Michel Thomas. Önletrajzi utalásnak tekinthető műveiben a szülői szeretetlenség, a nagyanya mint nevelő jelenléte, a bentlakás a meaux-i gimnáziumban, az Írországból töltött év, vagy a válás szomorú tanulságai és a depresszió. Az önletrajzi olvasattal azonban óvatossá kell lenni, éppen Houellebecq karikírozza ki ezt a megközelítést. *A térkép és a táj* című regényében szerepeltet egy Michel Houellebecq nevű, nevetségességig számalmas, nehézkes, alkoholista, saját elveivel is szembekerülő sztáríró. *A csúcson* című harmadik regényének megjelenése óta a regényvilágát illető gyakori jelzők: provokatív, pornografikus, médiaéhes, antiutopisztikus, naturalisztikus, depresszív. Megjelenése után iszlám fundamentalisták halálos ítéletet mondtak a szerzőre.

A kötet egy neurózisba hajló, letargikus-apatikus, depresszív hős életének a fel- és leívelését mutatja be, akinek aktuális élethelyzetéhez kapcsolódó hangulati ingadozásai szókincsén, olvasmányain keresztül is végigkövethetők. Camus *Közönyét* idézi a kíméletlen kezdőmondat, a holt szülő barátainak zavaró megjelenése virrasz-

táskor, az apatikus hangulat. Az emberekhez szinte egyedül önkielégítő szexuális vágyán keresztül kötődő hős tipikus houellebecq-i megtisztulási folyamaton megy keresztül: szerelmes lesz egy kedves, okos, szabad szellemű, a gruppen szextől sem elzárkózó nőbe, akivel a közös, bőven részletezett szexuális kalandokon túl a szerelem érzését is megtapasztalja.

Az *Elemi részecskék*ben a duplikált hősök alapállása hasonló: Michel és Bruno apatikus és neurotikus hősök, az előbbi aszexuális, az utóbbi perverzítés a pedofíliáig terjed, amiért azonban a houellebecq-i világban nem jár lincselés. Vagy talán mégis, mert a nyugati létmód érzéketlenségben tengődő hősei előtti egyetlen kilábalási lehetőség, a szerelem, bár itt is csak annyira lesz boldog, mint Poe *Annabel Lee* című versében. A boldogtalanság *A térkép és a táj*ban is tematizálódik, majd az *Egy sziget lehetőségében* általános formát ölt: a fennálló kilátástalanság nem az egyén problémája – az emberi faj kerül veszélybe.

A térkép és a táj című könyvben számos korábbi, dogmatikus gondolatsor visszaköszön, azonban a hangsúly a nyugati ember boldogtalanságáról a reprezentáció és a művészet válságára helyeződik. Oscar Wilde alkotása, a *Dorian Gray arcképe* jut eszünkbe a felütről, bár a tekintet iránya megváltozik: Wilde-nál először az élő embert, s csak később pillantjuk meg a képet, míg Houellebecq elhitheti velük, hogy amit látunk, az a valóság, majd nagyítja a látószöveget, és rájövünk, hogy az első két szereplő csak egy festmény alakjai.

Összességében elmondhatjuk: Houellebecq-et veszik, akadémiákon foglalkoznak naturalizmusával – egy irodalmi celebról van szó, akinek minden rezdülését médiafigyelem kíséri. Izgalmas provokatőr, aki úgy játszik fikcióval és realitással, hogy még egy iszlám turizmusfejlesztésről szóló tanulmányban is idézik, facebookos rajongója pedig a gruppen szexet is kedvelő nők ábrázolásának valószerűségét kéri számon rajta.

A belső mozi mindig pörög

Születésnapod táján új regénnyel jelentkezel, amelynek címe a sokatmondó *A mélygarázs*, és az Európa Kiadó újdonságaként jelenik meg. Egy történet háromszor, három szemszögből: a szerető, a férfi és a feleség szerint. Ennek ellenére egyáltalán nem a szerelmi háromszög a lényeg. Hősöd, a férfi eljutott életének abba a szakaszába, amikor számot vet életével. Veled öregszenek a hőseid?

Inkább úgy mondanám, hogy vannak hőseim, akik velem öregszenek, s persze vannak, akik nem, akik jóval fiatalabbak vagy épp jóval öregebbek. De *A mélygarázs* hőse életkorban valóban közel hozzám, akár egyidősek is lehetnének. Nyilván az ember a saját korosztályát elég jól ismeri, ezért aztán biztonságosan mozog közöttük. Ugyanakkor fontos azt is tudni, hogy minden irodalmi műnek érintenie kell az emberi lét alapvetéseit. Ilyen módon valahol mindegy, milyen korosztályról van szó. Öreg bácsik vagy nénik, vagy épp fiatalok, tulajdonképpen, ha hozzá tudnak szólni a bennünk zajló aktuális történethez, akkor nem érezzük a korkülönbséget. Sokszor vettem észre magamon, ha egy könyv nem kifejezetten hangsúlyozza a szereplők életkorát, akkor jószerevével meg sem tudnám mondani, hogy a főhős hány éves.

Visszatérve a címre: mély, amilyen mélyponton leledzik a főhős. A főhős, akinek nincs neve, ami ezúttal is az általánost, a nem egyedit jelenti. Magatartásformát, társadalmi szerepet jelöl elsősorban. A garázs pedig parkoló, átmeneti megálló. Az a pillanat, amikor elgondolkozhatasz, hogy merre tovább.

A főhősöm többször visszatér a metaforikus vagy épp szimbolikus

világértelmezésekre, hogy mennyire utálja, ugyanakkor mégis belefut egyszer, hogy a mélygarázs létet afféle élethasonlatként írja le. Amúgy a mélygarázs számomra inkább a művészetet, az egyformaságot, a jellegtelenséget jelenti. A mélygarázsban valójában nem gondolkodunk, hanem fulladozunk, bolyongunk, hogy megtaláljuk az autónkat, s szívünk szerint a lehető leggyorsabban kimenekülnénk. Sajnos, persze, kint sem sokkal különb. Mert lényegét tekintve mindannyian a saját vermünkbe vagyunk zárva. Kicsit erről szól a férfi főhős szövege. Azokról a biológiai és társadalmi meghatározottságokról, amelyek ellehetetlenítik a szabad akaratot.

Ha jól értem, az ember életútjának második harmadában elgondolkodik, hogy mennyire volt vagy nem volt szabad a döntéseiben és választásaiban.

Szerintem az ember ezen mindig gondolkodik, talán amikor fiatalabb, van benne még reménység, hogy a kötelezőségeket majd valamikor felül tudja írni, és eljut a szabad, önálló döntések birodalmába. Egy bizonyos életkor fölött pontosan tudjuk, hogy nem menekülünk a társadalmi meghatározottságok elől, ha véletlen ki akarnánk szállni, az egész rendszer rögvest az ellenségünkké válik, s vagy visszakényszerít a keretrendszerbe, vagy megvon tőled minden szolgáltatást, és tulajdonképpen kivégez. A posztindusztriális kapitalizmus minden percünket és minden sejtünket fogva tartja. A leuralásnak olyan magas fokán van, amire a legsötétebb diktatúrák soha nem tudtak eljutni.

Műveidben szeretni valóan sok a humor, a játékoság, amely a tra-

gikummal is megfér. Itt, ebben a regényben inkább keserűséget és dühöt érzek.

Szerintem ebben is van – nem is kevés – humor. A férfi főhős sokszor paranoid gondolatfutamai azért elég viccesek, legalábbis én sokat nevettem rajta, amikor írtam, még akkor is, ha minden gondolatkonstrukcióban érezni több-kevesebb igazságot is. A düh, főleg ebben a középső monológban, persze, hogy megvan, hiszen ez egy vádirat, ha nem volna benne indulati erő, megdőglene a szöveg. Amúgy meg van három szereplőm, akik számot vetnek a sorssal, más és más hangvételben, számot vetnek a jóval és a rosszal, s persze úgy érzik, már nem tudnak korrigálni, mert a korrekcióra nem maradt elég idő. Hát ez tényleg nem annyira vicces. S kicsit a világhoz való érzelmi viszonyulásuk is deficites. Ez sem annyira vicces. De ha valaki végigmegy velük a mélygarázson, úgy hiszem, több esélye lesz, hogy a saját sorsában elérjen a napsütötte sávhoz.

Monológok egy kapcsolatról. Ha a saját korosztályod életét írod, még koránt sincs vége. Szerinted folytatható?

Ameddig élünk, addig minden folyik tovább. Nem leszünk bölcsebbek, hiába korosodunk. Inkább azt tapasztalom, a rossz tulajdonságaink erősödnek fel és az élettel szembeni elégedetlenség, sokszor a rosszindulat. És sajnos ezzel egy ritmusban csökken az eleven figyelem és megjelenik az ideologikum, a morális felsőbbrendűség, amitől én például irtózom. Amúgy nem valószínű, hogy egy újabb regényben ehhez a korosztályhoz nyúlnék, bár sosem lehet tudni. Nincsenek bennem eleve elhatározások. Ezen a téren csak részben vagyunk döntéshelyzetben. A megragadni kívánt világ némiképp meghatározza, mi és ki kerül bele a szövegbe. S persze igazi hőseink, hogy az Európa Kiadó zenekar dalát idézzem, csak azok lesznek, akiket a saját szívünkben keverünk ki.

Ha megengeded, visszatérek egy előző kötetedre, amely 2009-

ben jelent meg, és a legpontosabban rajzolja ki érdeklődési területedet, szebben fogalmazva a vonzásokat és választásokat. Az első ciklus a családról szól, a második az irodalomról, személyes, bensőséges és lelkesítő megközelítésben. A másik két ciklus az utazásokról és az időről mesél. Szenvedélyes vallomás az *Egy-máshoz tartozók*. Folytatod?

Folyamatosan írok esszéket. Gyakorta az utazásaimról vagy ahhoz kapcsolódóan. Szeretem ezeket írni, mert önkéntelen megváltozik a szemléleti pozíció, s kicsit átláthatok a saját korlátaimon. Némiképp másképp látszik, mást mutat magából a világ, s benne Magyarország, ha egy messzi szegletből nézünk rá. Néha ijesztő is észlelni az itthoni zárt és provinciális gondolkodást. Magyarország soha nem tudott ilyen keveset a világról, s ebbe beleértem a Budapesttől egy-két óra járásra lévő elszegényedett falvakat, megyéket. Amúgy *A mélygarázs* alapvetően épít ezekre a tapasztalatokra. De visszatérve a kérdésedhez, szeretnék majd ezekből összeállítani egy könyvet. Csak néhány szöveg hiányzik még. Nem akarom kihagyni Lengyelországot, ahová mint drámaíró szinte hazajárok, s Oroszországot, amely országhoz és kultúrához a magyaron túl a legtöbb közöm van.

Vers és próza, képzőművészet és színház – sokoldalú művész vagy. Mikor unatkozol?

Az nagy baj, ha egy író unatkozik. A belső mozi mindig pörög. Az írás nagy része látszólag semmittevés. Nézel megad elé, és pörgeted bent a képeket, mondatokat. E nélkül a koncentrált gondolkodás nélkül nincs műalkotás. Ha valaki erről lemond, s inkább arra figyel, hogy a mű mint piaci tárgy hogyan működik, borítékolni lehet a kudarcot. Persze, a koncentrált gondolkodás előfeltétele, de nem biztosítéka a műnek. Ezért aztán az író minden reggel úgy kel fel, hogy csupán a lehetőség van benne, s hogy ezzel a lehetőséggel élni tud-e, nem pusztán rajta múlik.

Gubacstinta

Járatos ember, járatos író könyve az öt esszét tartalmazó kötet. Járatos: szép szó, választékos, sokjelentésű, olajozott. Szép, meglassított, meditatív a könyvcím is, ahogy a kör és ékezetvonás betűjére, az ó-ra tengelyes szimmetriával elfoglalják helyüket a magánhangzók: é-á-ó-á-é. Sétáló árnyék. Jár a sétáló, jár az árnyék. Géczy János ezúttal sem enged a hűvösen parázsló tárgyilagosságból, amellyel a múltat mint teret, önmagát mint a világegyetem egy térképző testét írja le.

A *Gyermekek*, 1957 és a legterjedelmesebb *Sétáló árnyék* (az első és negyedik esszé) a szülőfalu, Monostorpályi origójából futtatja az emlékező személyiség tudati-érzelmi koordinátáit. A másodikként, harmadikként és ötödikként álló *Örökzöld platán*, *Xionyalí* és *A Mennybemenetel temploma*: Kréta, Kína és Jeruzsálem önálló irányokat kínál és nyitó utak, de mégis segédegyenesek a szülőhely köréhez rendelve. A helynevekkel is megérezkített tömértelen múlt, ezredévek történelmi és kulturális hagyatéka mintha csak a viszonylag közeles jövő felmérése érdekében halmozódott volna a sétáló árnyék járatos lába elé s alá. „Kevesebb mint huszonöt év múlva, 2034-ben nyolcvanéves leszek – rögzíti az önéletrajzi alakmás, amint az otthoni sírkertet rója –. Itt fognak eltemetni, remélem, de csak azért, hogy minden éjjel visszaszálljak, miként a sokgyermekes Cholnokyak kísérteti alakjai, Veszprémben. Hajnalonként azonban visszaérek a homokdombok közé, az akácok közén levő temetőbe. Én leszek annak a bizonyítéka, hogy a két – egy velejéig református és egy velejéig katolikus – település között van valaki, akit nem lehet megosztani, itt is, ott is teljes ember marad”.

E büszke tudat hatja át a könyvet. Géczy János lakóvárosát, Veszprémet már több alkalommal, számos műfajban megörökítette; most úgy osztja meg magát a szerényen megbúvó hajdú-bihari község és a világ-öröksége három emberiség-kincstár között, hogy ismét csak nem borul fel lelki-tudati egyensúlya. Lényke középpontjából kimozdíthatatlan, azonban ezer és ezer pontra ellát. Monostorpályi a legrégebbi adatokig visszanyúlóan, alaposan dokumentált évszázadai versenyre kelnek a másik három helység/térség évezredeivel. Az így létrejövő és szavakba foglalt, sok kódú intellektuális státus nem leng túlságosan az önelemző számvetés felé. Az élményanyag közvetlen és személyes, például az is belefér, hogy Kínában egy bizonyos estén nem sikerül angol nyelvű étlaphoz jutni, s a végül is megvásárolt ételek nincsenek az utazó ínyére, sőt megviselik emésztőrendszerét.

Torlódások és fosztások poétikája szolgálja kezesen az író. Kedveli az extenzív sorjáztatásokat, faluja flórájáról-faunájáról egyoldalnyi szabad verset költ, mindössze két mondatban. „...szentperje, agárkosbor, sárga nőszirm, enyves mécsvirág...”, s még sok tucatnyi növény és állat, Juhász Ferenc is megirigyelhetné. Isten maga ugyancsak ilyen hiánytalanul benépesültnek láthatta a paradicsomot. A gubacstinta készítésének ősi alkímia az élvezettel és tisztelttel részletezett receptúrát kéri a könyv lapjain, hogy a gubacs-

tölgben hiányt nem szenvedő Monostorpályi mindig is különnek tartott fia eljuthasson a „Gubacsból főzök fekete tintát” bekezdés-indításáig, mintegy kitüntetve ezzel az írástevékenységet, a „szövegcsülést”.

De el is harapja a szót a beszélő, akár többszörösen. „Apám gyűlöli Ady verseit, nem tudom meg sosem, miért” – s a nemtudásból különös, emocionális diszkrimináció sarjad. Ady Lédája, „a hisztis versek hisztérikus asszonya” taszító alakká törpül, nála „az eb valóságos lény” (mármint Géczyék hajdani Léda kutyája, egy sereg kutyanév közül kitörve). Kreatív írás szemináriumokon tanítani lehetne a Géczy-esszé hajlékonyságát, a szöveg elszigetelő önvédelmét, a techné biztonságát, az interdiszciplinaritás stiláris hozadékait, a lirizálás kordában tartó ironikusságát. (Az író gyermekkor, „friuli emlékekben gazdag”, a nagyapja talján fogságát örökítő történetek folytán. Éles a családi vaku, s fricskát kap az utazásmotívum.) Esetleg azt is, hogy az előadásmóddal eléggé összeforrt egyik igeidőhasználat, a kitarított, múlthelyettesítő jelen – s még egy-két eszköz, fogás – mint kerülhet alkalmilag a modorosság hálójába. De nem mellékes-e mindez, ha például a netán kifogásolható szöveghelyen a szerző édesanyjának haláláról, temetéséről esik szó, s a késleltetett, minden búcsúztatási ceremónia nélkül megosztott gyászinformáció az említett saját halál- és temetőmotívummal szövődik össze befogadói képzettségünkben? A fiú könyvében, aki antropológiai és kultúrpeszimizmus nélküli határozottsággal jelenti ki: „Én a harmadik János vagyok a családban. Költő. Nekem gyerekeim nem születnek. Lényegében ennyit tehettem – biológiai jogomnál fogva – a Föld túlnépesedése ellen”.

Aligha lesz olvasó, aki átsiklik a vallomáson, a Kréta-fejezet önmagánál tágasabb atlaszához érve: „Magam után nyomozok, amióta valóban ismerem a természetemet. Rómában, Rovinjban, Tisnóban, de még Kínában is saját nyomomban járok. Meg akarom tapintani létezésem határfalait, valóban sikosak-e, mint a krétai vakolt falak, avagy rücskösek, mint a veszprémi síkatorok”. Géczy kalauzoló esszéi dúskálnak a hívószavakban (magam a *premontrei* szó, a tanító rend többszöri említésekor csúszttam gyerekkoromban Pest megyei, Szent Norbert-gimnáziumos nagyközségét, Gödöllőt a soha nem látott Monostorpályi szomszédságába, egykori/mai magamat a nálam öt évvel fiatalabb szerző gondolkodói közelébe) – a szövegmélnnyel együtt érkező hívójelek nyomán árnyékunk sétára indulhat. (*Géczy János: Sétáló árnyék. Gondolat Kiadó, 2012, 193 oldal, kötve 2600 Ft*)

El lehet menni (?)

Krasznahorkai László
Megy a világ előre
 Magvető Kiadó, 2013
 296 oldal, 2792 Ft

Elmondása szerint Krasznahorkai László mindig ugyanazt a könyvet írja, ellentétben az örökös poétikai megújulásra törekvő írókkal. Böven találunk mindkét módszerre példát a magyar irodalomban is: sikereset és örök kudarcra ítéltet egyaránt. De Krasznahorkai kitaró, konok, mégis halk és türelmes nekirugaszkodásainak dokumentumai nemzetközileg is elismert életművé állnak össze, még ha ez nem is lehet lezárt egész: éppen a folyamatos kísérletezés jellemzi leginkább.

Ha távoli pillantást vetünk könyveire, azt láthatjuk, hogy a regény, a „nagyobb” forma felől az elbeszélés, az esszé, vagyis a – terjedelem szempontjából legalábbis – kisebb formák felé halad. De ez másodlagos kérdés. Utóbb megjelent interjúkötetében is ugyanazt az univerzális kérdezőtechnikát alkalmazza önmagával és a világ dolgaival kapcsolatban, amit elbeszéléseiben; a tágas világ iránti kielégíthetetlen kíváncsiság ugyanúgy megmutatkozik bennük, mint különös helyszíneken játszódó regényeiben; egy interjúhelyzetben is ugyanolyan erővel teremt figurákat, jellemeket, mint más szövegekben.

Ugyanez elmondható a *Megy a világ* című kötetéről is, amelyben személyes hangú esszéket és alapvetően fikcióra épülő elbeszéléseket közöl, de a korábban megjelent *Théseus-általános* című kötetének szövegét is új kontextusban írja vissza az életműbe. Amely különböző hangúlyai ellenére is egyre egységesebbnek tűnik: az új kötet olvasása korábbi Krasznahorkai-szövegeket is más fénytörésbe állít: magam a fiktív és valóságos, illetve a fiktív és személyes kategóriák egymáshoz közelítését tartom fontosnak.

Megkísérhetjük a „tágas” eposzi jelzővel érzékeltetni az élőbeszéd működését imitáló, ugyanakkor a lendületességet és a méreteket tekintve inkább barokkos mondatokat, amelyeknek többnyire csak a szöveg legvégén kerül pont; azt is jelenti, hogy szegény olvasónak esélye sincs kiszállni a sodrásból, ha egyszer belekezd, a szöveg foglya marad. Rögtön a kötetet és a *Be-szél* ciklust nyitó szövegben beleszédülünk ebbe. „El kell innen menni” – szól a felütés, hogy az egyszerre metafizikai és konkrét „lépéskényszer” az elmozdulás lehetetlenségébe ütközzön és így

egy álló bolyongássá váljon. A keret pedig a zárattal válik teljessé: az aránytalan tagolás alapján a harmadik, utolsó fejezet (*Elköszön*) mindössze egy rövid búcsú, mely így fejeződik be: „nem vinnék semmit magammal innen, mert belenéztem abba, ami jön, és nem kell innen semmi”. A világ (meg)érthetlensége és/vagy pusztulása miatt érzett fájdalmat Krasznahorkainál mindig színezi a játék, az ironia: itt a feltételes módban nyílik az a rés, ahova beférkőzhet. Meg a fejezetek címével összeolvasandó névmás (*Ő*) a kötet elején: „ő beszél”, „ő elbeszél”, „ő elköszön”: aprónak tűnő, mégis világnyi repedések, eltávolító gesztusok ezek, amelyek miatt nem olvasható egyértelmű személyes vallomásként, az interjúkötet párdarabjaként a *Megy a világ* kötet.

Ha az első fejezetben olvasható esszék állnak a legközelebb az „alanyi” olvasathoz, amely esszéekben tehát a makacs kiábrándultság, bú és cinizmus a fő szólam, a középső, a kötet nagyrészt kitevő „elbeszélő” fejezet szövegei közvetve ábrázolják a Krasznahorkai-univerzumból már ismerős hősokeket, akik a hipercivilizációba, a túlcivilizált – jobbára városi – térbe vetve egyszercsak elindulnak megkeresni az igazságot, a lényegét, ha tetszik a *logoszt*. Ismert és ismétlődő toposzok segítségével hívásával ezek az egyébként önálló történetek újrafelhasznált puzzle-darabkákból kirakott képekként mutatják föl: egy „nem túl kiváló korszak nem túl kiváló gyermekeként” élve, tengődve miként tör az egyes ember mindenféle transzcendencia elvesztése után is az egész felé. Sokféle térben és időben játszódnak az elbeszélések, a figurák olykor csak a hiábavalóság felismeréséig jutnak el (mint az a szinkrontolmács, aki egy gigantikus sanghaji autópályakereszteződés kellős közepén eszmél fel), más esetekben kikutatják az igazságot és meg is osztják velünk (mint a Gagarin története után nyomozó különc).

A szerző és hősei kitaróan kutatják azt a belső lényegét, amelynek létezéséről is megoszlik véleményük. De kutatják. Így nem hihetjük, hogy valóban egy „cinikus önleszámolás kellős közepén vagyunk”.

A búcsú nem lehet végleges.

A megértés felelőssége

Jó ideje a történelem is a „szórakoztató-ipari komplexum” kizsákmányolt témái közé tartozik. Hitler hatalomra jutásának vagy éppen Sztálin halálának évfordulója időről-időre alkalmat teremt arra, hogy a bulvársajtót, az ismeretterjesztői irodalom megszámlálhatatlan print és on-line képviselőjét, a műkedvelő televízió-műsorokat és persze az amatőr kutatók blogjait elárasssa az „új felfedezések”, az első látásra újszerűnek ható következtetések megannyi, többnyire végtelenül lapos és unalomig ismételt tartalma. A fiatal Sztálin életének említésre sem méltó „titkai”, a náciizmus okkult gyökereinek ezredszerre is bennfenteskedő leleplezése, a háborút túlélő SS-vezetők Antarktiszon alapított kolóniájának balsejtelme, a diktátorok mérszárosainak orgiasztikus tivornyái és a horogkeresztes repülő csészealjok tüzelik fel ilyenkor többnyire a közvéleményt. Hiába: a nemzetiszocializmus külsőségeinél és a kommunizmus belsőségeinél ma sincs jobb üzlet a médiapiac bizonyos szegmenseiben. Könnyű velük sokkolni, egyfajta bizarr vágyat és viszolygást apránként legyűró fokozott érdeklődést keltve a kultúrafogyasztóban.

Gyakran tapasztalhatjuk azt is, hogy a sci-fi és a történelmi ismeretterjesztés bizonytalan mezsgyéjén egyensúlyozó magazinok borítói lepik el a buszmegállók hirdetőfelületeit, gigantikus Hitler- és Sztálin-portrékkal sokkolva a járókelőket. Hiszen nincsen jobb reklám annál – gondolhatja a termék eladásának maximalizálásában gondolkodó megrendelő –, mintha emberellenes tetteik után ötven-hetven évvel is e szörnyek arcával tapétázzuk ki a köztereket. Pont úgy, mint annak idején, amikor hat- vagy éppen húszmillió ember lemészárlását hajtották végre éppen. Akkor a kötelező ünnepelés, ma pedig a szemérmetlen figyelemfelkeltés része a náci és bolsevik diktátorok arc képeinek propaganda-plakátokról vett reprodukciója. Vagyis annak idején a totalitárius rezsim vizuális legitimitációja, ma a fogyasztásra való ingerlés áll a háttérben. Ha mindebbe belegondolunk, aligha érezhetünk mást az undornál és a felháborodásnál.

Magyarországon mindez még kiegészül a Horthy- és Kádár-rendszer apológiák egymásnak feszülésével, a kormányzó és a főtítokár életének megannyi részletbe menő elemzésével, a semmit sem jelentő politikatörténelmi triviák okoskodó felemlégetésével, és persze az ezeken alapuló történelmi konstrukciók előállításával. Ezt tetőzik be a magyar belpolitikai élet kisszerűségét kiszolgáló „viták”, hogy tudniillik „végső soron” a Horthy- vagy a Kádár-rendszer volt-e jobb? Egészen elképesztő folyamat, hogy a magyar köztörténelmi tudást megalapozó tartalomgyártók (magazinok, TV-műsorok, napi- és hetilapok, hír- és véleményportálok) jelentős része ott tart, hogy évek óta a 20. századi magyar történelem két negyedszázadnyi korának összehasonlításán kérődzik, többnyire megspórolva úgy a szofisztikált nyelvezetet, mind a szélesebb történelmi perspektíva és a kritikai hozzáállás fáradtságát. (Mintha a történettudomány nem egy

különálló szakma lenne, mint az orvoslás vagy az autószerelés, amely felkészültséget, hozzáértés és kvalifikációt kíván, hanem egy mindenki számára könnyen hozzáférhető szféra, ahol szabadon lehet ostobaságokat állítani.) Történelmi tudásunk lassacskán egyszeri üzleti érdekek szolgálatába áll, és egyszersmind sekélyesedik, amelynek következtében elveszítjük intellektuális immunrendszerünk történelmi affinitását, és a poláris gondolkodás legrosszabb reflexeinek szintjére zuhanunk vissza.

De elég a dohogásból, noha az imént vázolt folyamat valóban nyugtalanító és történéssként roppantul idegesítő is. A jó hat-nyolc éve egyre szűkülő magyar könyvpiacra ugyanis azért találni értékes műveket. A Jaffa Kiadó történettudományos könyvsorozata Ablonczy Balázs szerkesztésében például jobbnál jobb, szépen szerkesztett, könnyen forgatható, kézbeillő, olvasmányos, ugyanakkor elmélyült és a szakmaiság kritériumait pompásan kielégítő könyveket kínál. A tavalyi év második felében három olyan könyvet jelentetett meg a Jaffa, amelyek a rossz értelemben vett popularizálást messzemenő-kig mellőzve dolgoznak fel közérdeklődésre számot tartó témákat. 2012-ben Paksa Rudolf a magyar szélsőjobboldal történetét, Papp István a népi mozgalom 1920 és 1990 közötti szakaszát, Müller Rolf pedig a Rákosi-korszak rettegett államvédelmi szervezetét dolgozta fel.

*

Paksa Rudolf, az MTA BTK Történettudományi Intézetének kutatója doktori témáját bővítette könyvnyi terjedelművé. A jól megkonstruált kötet a modern magyar politikatörténet másfél évszázadán – azaz 1867-től napjainkig – vezeti végig a szélsőjobboldali eszmék és politikai törekvések történetét. A kötet pontos és tiszta fogalomismerte-

téssel kezdődik, amennyiben a szerző leírja, hogy szélsőjobboldal alatt gyűjtőfogalmat ért, amely egy szerteágazó politikai törekvést takar. Ezt röviden a kommunizmus és a kapitalizmus elutasítása, a liberális és a marxista felfogással való küzdelem, valamint a nemzeti és keresztény hagyományok előtérbe helyezése jellemzi. A szerző a szélsőjobboldal halmazán belül kezeli a nemzetiszocialista mozgal-

mat is, amelynek egyik ágaként értelmezi a nyilas csoportosulásokat.

A kiegyezés megkötése után kibontakozó gyors modernizációval szemben számos olyan „anti-nézet” jelent meg, amelyek a későbbi magyar szélsőjobboldal távoli eredőjéül szolgáltak.

Ezek közé tartozik az 1875-től megjelenő antiszemitizmus (Istóczy György és a tiszaezlári per hullámai), az iparfejlesztéssel szemben álló agrárius törekvés és a

politikai katolicizmus. Ezek egyébként – mutatja ki Paksá – megtalálják a maguk tükörképét a franciaországi Dreyfus-perben és a Maurras-csoport eszméiben. A „fajtudományok” megjelenése Magyarországon szintén nem függetleníthető Gobineau és H. S. Chamberlain munkásságától, vagy éppen a szociáldarwinizmus és a kezdetben inkább a baloldali értelmiséget vonzó eugenika gondolatától. Ami speciálisan magyar, az a turanizmus volt, mint kultúrpolitikai törekvés, külpolitikai program, és mint a területi integritás nemzetiségekkel szembeni megőrzésének legitimitációt biztosító eszme. A századfordulóhoz közeledve, az eszmei előzményeken túllépve jelent meg a magyar szélsőjobboldal első politikaibb formája, a már kapitalizmus- és marxizmus-, illetve zsidó- és liberalizmus-ellenes fajvédelem, amely programmá az ellenforradalom idején vált. A MOVE, az Ébredő Magyarok Egyesülete és a Prónay-Héjjas-féle különítmények korában 3-6 millió tagja volt a Ku Klux Klánnak – olvassuk a könyvben a külföldi „rokonokkal” való értékes összehasonlítások egyikeként. Az előbbieket követi a könyvben a radikális keresztényszocialisták (Prohászka Ottokár, Bangha Béla) gondolatainak bemutatása, és a '20-as évek tipikus politikai termékének tekinthető fajvédő párt eszmei elemzése. A sokféle, hamarosan egymástól igen távolra kerülő személy (Gömbös és Bajcsy-Zsilinszky, Lendvai István, Hir György, Eckhardt Tibor) által képviselt fajvédő gondolat a '30-as évek elejére végleg kifulladás.

Ezt követően léptek színre az „utánzók”, vagyis a kisebb részt az olasz fasizmust, jobbra a német nemzetiszocializmust másoló magyar mozgalmak, amelyek ismét nem voltak egyedül Európában, hiszen Böszörmény Zoltán kaszárkeresztéseinek és a nyilaskeresztet elsőként használó Meskó Zoltán frakciójának megvoltak a maguk angol és francia párhuzamai. A magyar szélsőjobboldal emblematikus mozgalma, vagyis a hungarizmus leírásánál végigkö-

vethetjük, hogyan lesz Szálasi kispolgári, poszt-fajvédő, zavaros antiszemita pártjából 1937 tavaszára nacionalista-szocialista tömegpárt, amely rövidesen egyesíti a nemzetiszocialista csoportosulásokat. 1939-ben közel egymillióan szavaztak a szélsőjobboldali pártokra, amelyek ezzel a parlamenti mandátumok 19%-át szerezték meg. Bár Imrédy csodaszarvasos „úri fasizmusa” és a magyar Quislingként funkcionáló Sztójay egy ideig a „nemzetvezető” riválisa tudott lenni, a magyar szélsőjobboldaliság utolsó nagy megtestesítőjének mégis a nyilas pártot tekinthetjük.

Paksá a könyvben további értékes fejezetet szentel a szélsőjobb 1990 utáni történetének, ahol a nacionalista újromantika, a plebejus populizmus és a neonáci szubkultúra is felvonul. A szélsőjobboldaliság közös kritériumai a szerző a kirekesztést, a radikális átalakulások vágyát, a rendpártiságot és egy saját belső kulturális kódrendszer érvényesülését jegyzi fel, s hozzáteszi, hogy aránya mindig a társadalmi elégedetlenség fokmérője is. A kötetből azonban világosan kiderül, hogy a viszonylag egyszerű szociológiai megállapítás mögött komoly eszmetörténeti vonalak is húzódnak, amelyek vizsgálata nem mellőzhető. (Paksá Rudolf: *A magyar szélsőjobboldal története*. Jaffa Kiadó, 2012, 256 oldal, 2940 Ft)

*

Papp István, az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárának munkatársa négy évtized óta elsőként vállalkozott arra, hogy az oly' sokszor interpretált, de mégis kevés szer megértett magyar népi

mozgalom történetét összefoglalja. A népiek, mint kifejezetten magyar irodalmi, kulturális és politikai jelenség megértése csak irodalmi hagyományaink és 19–20. századi sorsunk belső jellemzőinek ismeretével lehetséges. A népieknek „jobb a teljesítménye, mint a megítélése” – írja a szerző, utalva arra a tényre, hogy az egyfelől többnyire urbanus kritikusai, másfelől jórészt maguk a népiek által megírt törté-

net nemcsak revízióra, hanem újraírásra is szorul. A szerző nézőpontja a távolságtartó szimpatizánsé, aki érti és megérti a népiek motivációit, éppen ezért alkalomadtán mélyebben és igazabban is tudja bírálni azokat.

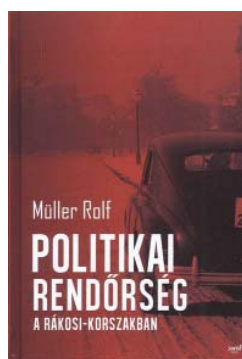
A 20. század elején még csak irodalmi tendenciaként érvényesülő népi gondolat Szabó Dezső 1919–20-as fellépésekor kezdett el esztétikai mellett politikai jellemzőkkel is bírni, majd 1930 körül mozgalommá szerveződve az évtized során mindkét irányban kibontakozott. Politizáló irodalom és irodalmi felhangokkal bíró politikai törekvés volt, amely a képviselői által a magyar nemzet autentikus rétegének, szociálisan felemelendő és kulturálisan irányadónak tekintett parasztság érdekében dolgozott. A szerző az első nemzedék munkásságára helyezi a hangsúlyt – amely 1920 és 1970 között futotta ki magát –, s a népiek csúcspontját 1939 és 1949 közé teszi. A második nemzedéket már a rendszerváltást megelőzően létező „népi-

nemzeti ellenzékét” alkotó derékhadnak tartja, amely a klasszikus népi törekvéseket átfogalmazva képviselte, megőrizve az eredeti szellemiséget.

Papp a populizmus 19. század végétől Európa- és Amerikaszerzte ismert gondolköréhez sorolja be a magyar népieket, s egyben – a szekfüi terminussal élve – negyedik nemzedéknek is nevezi őket, amely sem a háború előtt rendszer restaurációjában, sem az uralkodó rend fenntartásában nem volt érdekelt, ugyanakkor az 1918–19-es forradalmaktól (és azok végrehajtóitól) is idegenkedett. A Petőfi-féle irodalmi program képviselőiről van szó, akik szerint a költő egyben társadalompolitikai szerepet is ellát. Vagyis velük kapcsolatban a pusztán „tiszta esztétikát” képviselők helyett az irodalomnak közéleti feladatot is tulajdonító írókról beszélünk. Ady, Szabó Dezső és Móricz szellemi örökösei 1930 és 1932 között szerveződtek nemzedékké, amelyet az 1934-ben alapított és kollektívan szerkesztett *Válasz* kovácsolt össze. „Néma forradalmárok” – szól a sok esetben önéletrajzi elemeket is tartalmazó szociográfiákról (*A tardi helyzet, Cifra nyomorúság, Futóhomok, Néma forradalom, Ormánység, Puszták népe, Számadás, Viharsarok*) szóló fejezet ötletes címe, majd a népi tábor legegységesebb korszakának – az 1937 és 1939 közé eső éveknek – az elemzése következik. Bár féltucatnyi lap (*Híd, Kelet népe, Magyar Csillag, Magyar Élet, Magyar Út, Szabad Szó, Tiszántúl*) állt a rendelkezésükre, és irodalmi pályájuk delőlőpontjára érkeztek, a háború alatt szétszéledt a tábor. Létrejött egy erősen baloldali (Erdei Ferenc, Darvas József, Veres Péter) és egy szélsőjobboldali szárny (Erdélyi József, Sinka István, Sértő Kálmán), amely között nem volt mindig világos a határ (Féja Géza, Kodolányi János), s persze létezett egy széles centrum is, meghatározó szerzőkkel (Illyés Gyula, Németh László, Szabó Zoltán, Kovács Imre). Hatalom és népbírótság – kiskarítva ez a két út állt a népiek előtt 1945-től. Míg a Nemzeti Parasztpárt a népiek balszárnyát tömörítette, addig másokat elhallgattattak, a harmad- és másodvonalból néhányakat el is ítélték, egyesek pedig emigráltak. Jellemző, hogy míg Erdei és Darvas végigasszisztálta a sztálinista rezsimet, addig Németh fordításokból élt, Kodolányi pedig nyomorgott. Az írócsoport 1949–50-es felszámolását egy rövid '56-os újjáéledés után az MSZMP 1958-as elitélő párthatározata és a jelentős írók visszaédesgetése követte. Már a Kádár-rendszer elején megjelentek a második nemzedék tagjai (Csoóri Sándor, Csurka István, Fekete Gyula, Kósa Ferenc, Sára Sándor); az első generáció képviselői közül 1983-ra az utolsó, vagyis Illyés is elhunyt. A népi gondolat eszme-, valamint irodalmi- és politikatörténeti elemzését nyújtó könyv segít megérteni az egyik legkomplexebb 20. századi magyar gondolat történetét. (*Papp István: A magyar népi mozgalom története 1920–1990. Jaffa Kiadó, 2012, 282 oldal, 2940 Ft*)

*

Müller Rolf, az ÁBTL munkatársa *A tanú* című film Virág elvtársának alakját – Péter Gábor filmbéli megfelelőjét – idézi fel a szélesebb értelemben vett Rákosi-korszak (1945–1956) rettegett erőszakszervezetéről írott könyve bevezetésében. A bonyolult felépítésű, több szervezeti átalakítást is megért, politikai csatározásoktól és belső leszámolásoktól sem mentes állambiztonsági intézmény történetének

megírása végig könnyed, ugyanakkor igen szakszerű maradt. Mindezt egy nagyon alapos fogalmi tisztázás és szervezeti genealógia alapozza meg, amelynek során a szerző végigvezeti, hogyan lett az 1945 elején felállított politikai rendőrségi osztályokból a '46-os „köztársaság védelméről” szóló törvénynek köszönhetően a népbíráskodást és a koncepciók perекet elősegítő szervezet, majd Kádár János belügyminiszter révén 1948 szeptemberétől Államvédelmi Osztályból ÁVH.

A szervezet 1948 végétől 1953 elejéig folyamatosan hízott. Előbb az államrendőrség kötelékéből közvetlenül a belügyhöz tartozó hatóság lett, amely a klasszikus állambiztonsági feladatokon (bel- és külföldi elhárítás, hírszerzés, politikai rendőri munka) túl megkapta az ütlel-ellenőrzést, a karhatalmi feladatokat, valamint a határőrzetet is. 1948/49 fordulóján az ÁVH aktív közreműködésével bonyolították le a korszak legnagyobb perét, az ezer százból össze-szórt Rajk-ügyet, majd a szervezetet közvetlenül a Minisztertanács alá rendelve 1950-től kvázi önálló tárcává tették. A zöld parolival jelzett határőrök és a kék parolival jelzett államvédelmiek közös szervezete ekkoriban már harmincötezer főre duzzadt, s negyvenötezer együttműködő segítette. A szervezet további növekedésének Péter Gábor 1953. januári letartóztatása vetett véget, amelyet a szovjet cionista perhez hasonlóan megkonstruált hazai eljárás követett, amelyet azonban Sztálin halála után „sima” büntetőperré változtattak. Müller Rolf szerint Rákosi ezzel a perrel akarta a felelősséget Péter Gáborra kenni, afféle olyan hazai Beriját kreálva belőle, aki még őt is sakkban tudta tartani. Ebből természetesen semmi nem volt igaz, így az ÁVH sem egyfajta „állam volt az államban”, hanem szerves része és kiegészítője annak a politikai akaratnak, amely mozgatta. Nagy Imre 1953-as amnesztia-rendelete, majd az 1955-ös visszarendeződés idején az ÁVH állományának a belügyminisztériumba való átmentése, végül az 1956. október végi híres feloszlató rádióbeszéd zárja a Rákosi-féle államvédelem intézménytörténetét.

A kötet másik fele az állambiztonsági szervezetet mozgató döntéshozók és fontosabb ÁVH-tisztek pályáját mutatja be Tömpe Andrásról és Péter Gábortól kezdve Pálffy Györgyön és Szűcs Ernőn át Piros Lászlóig. A szervezet, amelyet a magyar emlékezet a „nagy fekete autókhoz”, a csengőfrászhoz és az Andrassy út 60-hoz köt, egyfajta paranoia-történetként is szemlélhető, ahol a társadalom egyötödét eljárás alá vonó gépezettől nemcsak a dedikált ellenségek („klerikális reakció”, szabotálók, a nyugati imperializmus kémei, a titóizmus gyanújába keveredők, árurejtegetők, kulákok, a „Horthy-fasizmus” katonatisztjei stb.) félhettek, hanem ironikus módon még a '19-es kommunisták sem lehettek biztonságban tőle.

Müller Rolf úgy dolgozta fel a sokszor előkerülő témát, hogy mindvégig kínosan kerülte a hatásvadász elemeket, és élvezetesen írta meg a sok tisztáznivalót kívánó történetet.

Egyszóval, vannak jó könyvek is. (*Müller Rolf: Politikai rendőrség a Rákosi-korszakban. Jaffa Kiadó, 2012, 240 oldal, 3150 Ft*)

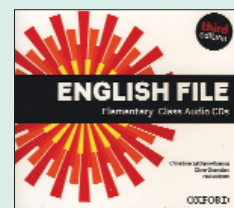
Az Oxford University Press ajánlata:

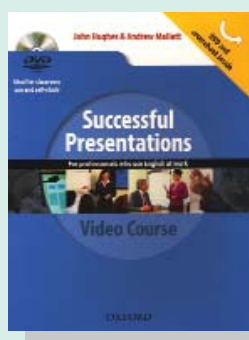
**Student's Book
With iTutor 6890 Ft
WB kulcs nélkül
+iChecker 4590 Ft**

English File 3Ed Elementary

Egyik legnépszerűbb közép- és nyelviskolai sorozat teljesen megújul. Könnyed, humoros hangvétel jellemzi változatos feladattípusokkal, szórakoztató és sokszínű leckékkel, rugalmas tananyaggal, és nagy mennyiségű kiegészítővel. A nyelvtan, a szókincs, a kiejtés és a készségek fejlesztésének tökéletes egyensúlya biztosít kiváló alapot a magabiztos szóbeli nyelvhasználathoz. Az új kiadásban még hangsúlyosabb a tanultak rendszeres ismétlése. Minden lecke végén találunk egy kétoldalas Revise & Check részt, amelyből kiderül, hogy mi az, amit esetleg még egyszer át kell nézni az adott leckéből. A könyv végén található a Grammar Bank, mely leckénként két oldalas további gyakorlási lehetőséget biztosít, és a Vocabulary Bank, mely a lecek témaköreire köre csoportosítja, képekkel, rajzokkal gazdagon illusztrálja a könyv szóanyagát, segíti az önálló szótanulást. A tankönyvhöz tartozó iTutor ellenőrzi, javítja a tanuló interaktív gyakorlatait, és mobil eszközre optimalizált tartalomhoz ad hozzáférést. A munkafüzethez tartozó iChecker révén minden leckéhez plusz tesztet találhatnak a neten, linkeket, melyek további gyakorlatokhoz, játékokhoz vezetik a tanulókat.

Audio CD 9900 Ft

7875 Ft

Successful Presentations SB+DVD Pack

A Successful Series egy olyan videós sorozat, amelyet az üzleti kommunikációs készségek elsajátítására fejlesztettek ki. A sorozat középszintű, vagy az azt meghaladó nyelvtudással rendelkező diákok számára ideális. A Successful Presentations video kurzus az előadások nyelvezetét segít megtanulni. A prezentációkat különféle szempontok szerint mutatja be Andrew Mallett szakértő. Csoportos és önálló tanulásra is egyaránt alkalmas a tananyag. A videókban bemutatott beszédgyakorlatok és az azokat követő feladatok segítik az anyanyelvi és nem anyanyelvi tanulókat a magabiztos fellépésben. A csomagban egy tankönyv és egy DVD található. A tanári kézikönyv online megtalálható: www.oup.com/elt/teacher/successful.

Oxford Learner's Pocket Phrasal Verbs and Idioms

Új taggal bővült az Oxford Pocket család. Az új kötet megtanítja, mit nevezünk phrasal verbs-nek, mi a nyelvtana, hogyan használjuk őket. 22 témakörben dolgozza föl a leggyakrabban használt szavakat, eredeti szöveg-környezetükben, 134, egyenként 2 oldalas egységben. Egyik oldalon szójegyzék van, magyarázatokkal, másik oldalon példák, gyakorlatok, szövegek. Minden napi helyzetek, mint pénz, utazás, munka, politika szerepelnek a fejezetekben, a könyv végén pedig összefoglaló van a kulcsszavakról, a legfontosabb rendhagyó igékről, az elsődleges jelentésű és az átvitt értelmű kifejezésekről. Mindez pedig egy könnyen használható, zsebben is hordható formában. A nyelvtanulók B1 szinttől egészen C2 szintig használhatják.

2900 Ft

A könyvek megvásárolhatók:

Librotrade Kft.
1173 Budapest, Pesti út 237.
Tel: 254-0273
Fax: 257-7472
e-mail: books@librotrade.hu
www.librotrade.hu

Bookshop Kft.
1052 Budapest, Gerlóczy utca. 7.
Tel: 318-8633
e-mail: info@oupbooks.hu

Famulus Könyvesbolt
1137 Budapest, Újpest rakpart 6.
Tel: 349-3656
Fax: 288-0769
e-mail: famulus@chello.hu
www.famuluskonyv.hu

Két könyv a magyar világvége sorozatból

Különös, amikor társadalomtudományi könyvek egy kormányváltást eszkatológikus eseményként jegyeznek. Az alábbiak ezek közül valók.

Ladányi János: *Leselejtezettek* című kötetében összefoglalta egy új, kilátástalan szegénység kialakulásának a történetét és jellemzőit. De nem palástolja indulatait: A közmunkaprogramok „hecckampánya

[...] egyenesen vezetett ahhoz az erőszakhullámhoz, ami Magyarországon az elmúlt években végigsöpört. A magányos gyilkosoknak tehát rengeteg tettestársa van.” Ezt írja a szociológus szerző 2009-ben. Különös állítás, nem éppen szociológusi, nincs táblázattal igazolva, pedig különben minden állításához mellékelte statisztikákat. Ehhez a tömeges tettestársasághoz mégsem. Melyet pedig azzal bizonyíthatna, hogy a börtönbe kerülteknek helyére hányan léptek azóta. Csak hát ez csak egy lelki számsor, a valóság egyelőre nem követi. Így hát a történekről vélekedhetne másként, s értékelhetné úgy is, hogy a szélsőséges erőszak nem talált követőkre, extrém, elszigetelt figurák álltak a gyilkosságsorozat mögött, s a szikrát az országban körbehordozó gárda sem tud(ott) tüzet fellobbantani. Vagyis hát éppen a kétségbeejtő esetek bizonyítják mindmáig, hogy ha fogyatkozik is, van valami bizalmi alap, s van még gát a verbális elvetemültség és a fizikai elvetemültség között, s elapadt az erőszakhullám. És a közmunkaprogram aligha volt a fontosabb indítékok között, hiszen közmunkaprogram ma is van. Azt pedig, hogy a közmunkaprogramot a romák elleni hangulat szítása kedvéért találták volna ki, inkább jellemzi a szerző általános kétségbeesését, a lelki számsort, mint a valódi történetet. (Ráadásul nem is érzem jól magam Ladányi tudós bíróságának tettestársi vádlottjai közt. Miért lennének ott? Miért lennének ott?)

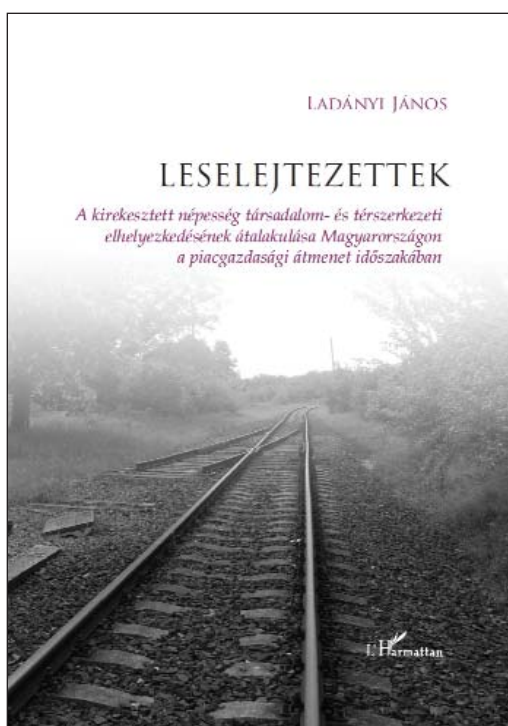
Nem tudom, hogy a szociológia csődje-e vagy éppen metamorfózis, hogy Ady soraival végződik a szaktanulmány, az *Ismeretlen Korvin- kódex margójára* átkozódásaival. Mindenesetre a hatása rám annyira ambivalens, hogy ezúttal még Adyra is idegenkedve nézek, még vele is vitatkoznék, holott tudom, hogy neki mennyire igaza volt, amikor a keresztútnál állva kétségbeesett a rossz irányválasztás miatt. De akkor meg Ladányinak is igaza van?

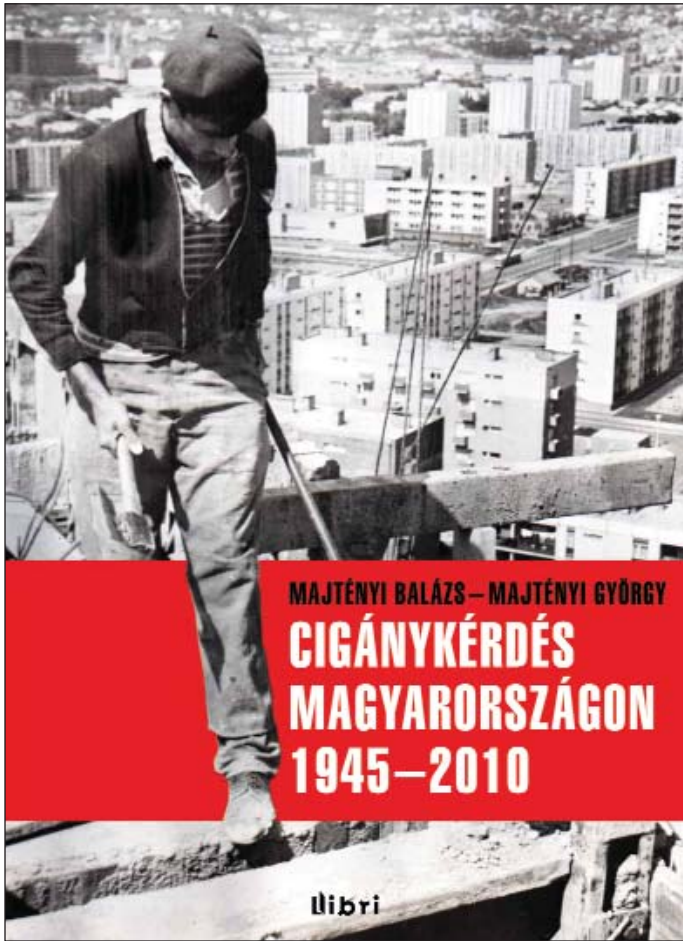
Aki nagyjából úgy írja le a rendszerváltás két évtizedét, mint az ország zsákutcába fordulásának szakaszait, mely aztán a közelmúltban a végkifejlethez jutott. A kötet alaptétele szerint a rendszerváltás

vesztése a hétszáz ezer munkanélküli hatalmas társadalmi tömbje, melyben többszörösen felülreprezentált a cigányság, egyre jobban leszakad, egyfajta társadalom alatti, társadalmon kívüli társadalommá válik: „növekednek a területi egyenlőtlenségek, és bezárul a térbeni, társadalmi és etnikai hátrányok összekapcsolódása következtében kialakuló, áttörhetetlen kör.” „Az adófizetők pénzéből egyre többet és egyre értelmetlenebbül költenek az egyre élesebb szociális és etnikai konfliktusok egyre reménytelenebb kezelésére.”

Nincs ma már senki, aki ezt ne tudná és nem venné komolyan. Ladányi azonban komoly tételéhez nem tekinti komoly partnernek az olvasóit. Magukat a szegényeket sem. A szegényebbnél is szegényebbekről szól, mégis, mintha kifejezet-

ten tartózkodna attól, hogy lássa ezeket a szegényeket, az otthoniakat, a telepeiket, az iskoláikat, az arcukat, a telepre vezető és a telepről kivezető utakat. A kötetben nem találtam nyomát annak sem, hogy a szerző mostanában, az elmúlt húsz évben kimozdult volna a statisztikai számsorok mögül. Szóba állna azokkal, akik a szegénytelepeken dolgoznak, akik a szegénytelepi gyerekeket tanítják, akik civilszervezetek sokaságát működtetik, hogy segítsenek, kapcsolatot keressenek a legszegényebbekkel. Ha tenné, ha írna róla, ha tudomást venne róla, hogy folyamatos társadalmi küzdelem zajlik, ha nem szegregált, kirekesztődött, saját ketrecébe zárt kutatóként nézné a világot, a számoktól talán nem olyan fogalmak felé fordulna, melyek a társadalmi vita folytatását lehetetlenné teszik, nem beszélne páriákról, iskolai apartheidről, gettósodó falvakról, térségekről. Hagyná az ördögöt másra. (Ladányi János: *Leselejtezettek – A kirekesztett népesség társadalom és társzerkezeti elhelyezkedésének átalakulása Magyarországon a piacgazdasági átmenet időszakában*. L'Harmattan Kiadó, 2012, 2016 oldal, 2500 Ft)

sebbséggel szemben elkövetett bűnökre, a történelmi igazságtalanságokra.” Az idézett rész kuszasága az egész könyvet jellemzi, hogy akkor most az egyoldalú történet helyébe, hogy a cigányok tolvajok, mely állítólag a magyar állam álláspontja volt és maradt, jön a cigányok álláspontja, mely szerint ők a kifosztottak. Ez mintha ugyanolyan egyoldalú megállapítás lenne.

Persze, egyik tétel sem áll, csak a könyvben, s leírhatják a cigányok történelmét az elnyomás metaforájával, s ez ugyan nagyon progresszív magaslát, csak például a cigányok identitásának alap-eleme, s népként való megmaradásuk titka is az volt, hogy az állam, a hatóságok képviselte civilizációs-asszimilációs nyomást hatékonyan elhárították évszázadokon át. Mindehhez még ráadásul a különböző cigány népcsoportok története különböző, mint ahogy egyéni történetek sokasága is kilóg a sablonokból, vagyis az egységes roma történet, bármely előjellel, merő konstrukció. Szerzőink azonban ebbe a konstruálásba egészen belefeledkeznek, s a többséget szolgáló, a kisebbséget elnyomó állam fél évszázados cigányellenes rémtetteinek bemutatása után ezt a „többséget” is dekonstruálják. 12. márciusi pontjukban megállapítják: *A „többség” nem létezik.* Mellyel a gögös többségnek nagy fájdalmat okoznak ugyan, bizonyára, hogy átnéznek rajta, csak éppen azt teszik egyúttal kétségessé, hogy akkor végül is ki ellen folyt itt kétszáz oldalon keresztül a szellemi hadjárat?

Hogy kutatóink honnan „szemlélődnek”, milyen „idősíkról” milyen „horizont” tárul eléjük, búcsúzóul maguk árulják el: „Nemzedékek nevelkedtek fel Magyarországon azon az alapvetésen, hogy a magyar nemzet hősiesség, tragikus, viszontagságos története maga a történelem. Ezen kívül sem valóság, sem igazság nincsen. Mert nem lehet, vagy mert nem tudjuk elképzelni, hogy volna ilyen.” Az igazságban ugyan a szerzők amúgy nem hisznek, nem is tudom, miért hozzák szóba, de hogy a valóságot is ilyen könnyen kitalálhatónak vélik, hogy én a magyar nemzet kirekesztő önszemléletén nőtem volna fel a szocialista ötvenes-hatvanas években, ahogy tételükből következik, majd ezt tanultam volna az egyetemen, és ezt tanítanám évtizedek óta, egész nemzedékemmel (még a kötelező internacionalizmus sem volt ennyire vak, pedig világtalan volt), ez azért nem csak tévedés, ez egy elhajított dárdá. (Vagy bumeráng.) (Majtényi Balázs – Majtényi György: *Cigánykérdés Magyarországon 1945–2010.* Libri Kiadó, 2012, 224 oldal, 3990 Ft)

Ezzel az ördöggel van elfoglalva a Majtényi Balázs és Majtényi György szerzőpáros is a cigánykérdést 1945-től a jelenig tárgyáló könyvükben. Modern történetírást művelnek, szövegekkel dolgoznak, szövegeket (sok bornírt pártállami dokumentumot) világítanak át Foucault feliratú infralámpával, de könyvükben mégis mintha mindegyre ugyanazt a mintázatot látnák: a cigányellenes magyar furor nyomát. „A romák/cigányok magyarországi történelme leírható az elnyomás, a kirekesztés metaforáival. Egységes történelem ez, történetek nélkül, amelyet sokáig kizárólag az államhatalom, a többség szempontjából láttunk. Az újabb kutatások ebbe az egységes szerkezetű, egyoldalú elbeszélésbe emelték be a cigányok/romák szempontjait, midőn rámutattak az egyénekkkel, a csoportokkal a ki-

ÉLET ÉS

IRODALOM

IRODALMI ÉS POLITIKAI HETILAP

Kedvezményes előfizetési díj 1 évre 18 000 Ft
 Megrendelhető a szerkesztőségben
 (1089 Bp., Rezső tér 15.)
 Telefon: 210-5149, 210-5159
 Fax: 303-9241, e-mail: es@es.hu

AMI A CÍME.

Megjelenik minden pénteken!

Keresse az újságárusoknál
 vagy fizessen elő!

Írók a hősnőkről

Scherter Judit *Hősnők és írók* összefoglaló címmel kilenc beszélgetést készített jeles magyar írókkal, így Darvasi Lászlóval, Forgách Andrással, Grecsó Krisztiánnal, Háty Jánossal, Kukorelly Endrével, Márton Lászlóval, Nádas Péterrel, Parti Nagy Lajossal és Spiró Györggyel. A könyv azonban több annál, mint amit kilenc interjú egymás mellé helyezése adhat. A szerző előszóval látta el, a könyv zárásaként pedig rövid jegyzet szerepel *Akik kimaradtak* címmel, ráadásul beszélgetőársai egy-egy regényrészletét is interjújukhoz kapcsolta, így a hagyományos beszélgető-könyveknél jóval gazdagabb és bonyolultabb szövegmezőt teremtett. Ennek a szövegmezőnek a strukturáltságát itt nem említhetem, ha ezt tenném, akkor nem maradna helyem a beszélgetések pár sajátosságának megemlítésére, viszont mégis érintenem kell a bevezetőt, annál is inkább, mert ez a könyv kiinduló pontjaként a beszélgetések egészét is meghatározza. Bár a rövid írásban több a kérdés, mint az állítás, az állítások a nőknek, vagy inkább így mondom, a nőnek, a mindenkori nőnek hősnővé való átlényegülését érinti, ennek mélyén az az illúzió rejtőzhet, hogy az életből közvetlenül átléphetünk a műbe, vagy pedig a művel a magunk élete felől a közvetlen megfelelések szintjén is kapcsolatba kerülhetünk.

Scherter Judit képzetesebb és érzékenyebb olvasó annál – ezt az olvasói pozíciót önmaga számára határozta meg – hogy ne tudná: ez az átlényegülés a huszadik század végén és a huszonegyedik század elején munkálkodó íróknál már nem történik és nem történhet meg, így az interjúkban a kiinduló pont tételezése és az írói válaszok között mégis erős feszültség keletkezik. „Az én becsvágyam az volt – mondja például Nádas Péter a *Párhuzamos történetek* kapcsán –, hogy az egyik szereplőből átmenjek, átcsúszzak, átessenek a másikba, függetlenül attól, hogy az illető milyen nemű. Engem a nemhez kötöttség, az ember nemhez kötöttsége különben sem a konvenciók mentén foglalkoztat.” Idekapcsolom Kukorelly Endre mondatait: „Nem Annáról írok (mármint Karenina Annáról – F. L.), mert magamon akarok elmenni. Megismerni, kiismerni. Ezt azért hangsúlyozom, mert azt hiszem, rosszul hangzik, s arra várok, hogy így jobban jön ki talán. Az ént valami módon megfogni. Körülírni. A nők számomra ebben az összefüggésben arra vannak, sőt szolgálnak, hogy a velük való kapcsolatomban ismerjem ki magamat”. Márton László nem ezt mondja, de a női alakok teremtésétől szinte elhatárolja magát: „Bevallom őszintén, nekem nem erős oldalam a női alakok teremtése. Lehet, hogy ha még sokáig élek, akkor mondjuk, tíz-húsz év múlva beérek, és ez is jól fog menni.” Ugyancsak Márton László az, aki pontosan rögzíti a mondjuk tizenkilencedik századi és a mai regény közötti különbséget, ami a regényalakok megformáltságában, s így a hősnők milyenségében is megmutatkozik: „Ha a mai írókat nézzük, akkor – mondja –, egy kicsit nehezebb a dolgunk, mint a régebbieknél. Ez talán amiatt is van, hogy kisebb az

időperspektívánk, vagy egyáltalán nincs. Azt látjuk, hogy egy sor kiváló tehetség nem az árnyalt jellemek – és végképp nem az árnyalt női jellemek – kialakítására törekszik.”

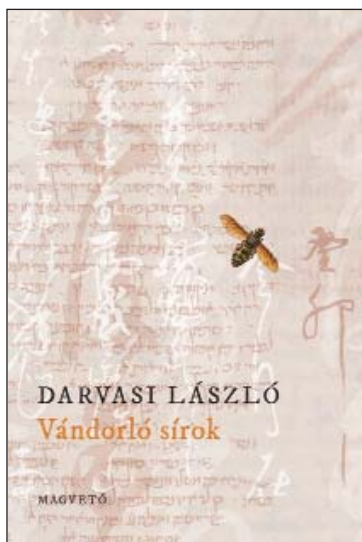
A beszélgetőtársak – az interjúvoló és az interjúváltak – nézőpontjában megmutatkozó, általam tételezett különbözőségeket Scherter Judit nagy tapintattal és az írók iránti kíváncsisággal hidalja át. A teremtett, s leginkább az árnyalt jellemmel megáldott hősnőkről így irodalmi-irodalomtörténeti kérdésekre terelődik a szó, az egyes írói életutak sajátosságaira, a nőknek az adott író életében betöltött szerepére. A legfontosabb nyilván az, ha egy-egy író a saját életművének megteremtődéséről, annak jellegzetességeiről beszél. Ennek kapcsán ismét Nádas Pétert idézem. Nádas Péter a férfi és női hőseihez való viszonyulását firtató kérdés kapcsán mondja a következőket: „Csak a magzati lét hatodik hetében dől el, hogy szervezete melyik irányba indul el. Valamennyi szerve egyformán megvan ugyan, de akkor a nem egyszer és mindenkorra eldől, így hozzá van kötve valamihez, amihez aztán a szocializációja is társul. [...] A genetikai mérések szerint a genetikai állománynak összesen két százaléka az, ami megkülönböztet bennünket, az összes többi azonos. [...] Amikor leáll a nemihormon-termelés, vagy már nem olyan erős, akkor látszik, hogy a nő és a férfi legfőképpen ember. Engem ez az emberség, az összekötő kapocs érdekel, az a fizikai és lelki tömeg, ami ezt a két százalékot mintegy áthidalja.” Visszatérő témája a beszélgetéseknek az irodalomtörténet, a fontos irodalmi hősnőkről való hangos gondolkodás.

Ebben a vonatkozásban Anna Karenina és Bovaryné vezet, őket szinte mindenki említi, a huszadik századi magyar írók kapcsán Galgóczi Erzsébet és Szabó Magda hősnői említődnek, élet és mű vonatkozásában fontosak Grecsó Krisztián megjegyzései Móricz Zsigmonddal és Simonyi Máriaival kapcsolatban. Vállalva a tárgyhöz fűződő elfoglaltságomat, kíváncsi voltam, Németh László nőalakjai akár a legminimálisabb említés szintjén feltűnnek-e ezekben a beszélgetésekben. Feltűntek, legalábbis Kárász Nelli az *Iszonyból* megmutatta magát, Márton László jóvoltából, mások, ha figyelmesen olvastam a beszélgetéseket, még Kárász Nellit sem említették, ami önmagában is jól mutatja az elmúlt évtizedek prózapoétikai és kanonizációs történéseit. Márton László szinte irodalomtörténészként viselkedett akkor, amikor az újabb(?) magyar irodalom számára fontos nőalakjait említette, Závada Pál Jadvigáját, Rakovszky Zsuzsa hősnőit, Szilágyi István Szendy Ilkáját, Sándor Iván drága Livjét, Mézőly Miklós, Láng Zsolt, Mándy Iván, Hunèik Péter nőalakjait, Kertész Ákos Valiját, s így tovább.

Mindezekon túl a szóban forgó életművek kapcsán, de nem csak azok kapcsán, hanem a férfiak és a nők kapcsán is fontos mondatokat találunk a könyvben, lehet, hogy éppen ezeknek a mondatoknak az előhívása jelenti Scherter Judit vállalkozásának legfőbb értelmét. (Scherter Judit: *Hősnők és írók*. Magvető K., 2012, 282 oldal, 2990 Ft)

A meg(nem)értett Másik

Mint Fehér Béla a *Kossuthkiflben*, Darvasi László költő, író, drámaíró műfajok vegyítésével vágta végig nyitott idősíkokon és többarcú tereken a 2012-ben megjelent, *Vándorló sírok* című kötetében – hagyományokból építkezik, a tradíció szerepét gondolja újra. Közben felmerül az a kérdés, hogy a szövegtestben hogyan érvényesül a korábbi Darvasi-művek öröksége: notórius emberek sorskérdéseinek kibontása, a szereplők hitének, személyes tradícióinak fókuszba emelése.

A szereplők, karakterek belső integritást tükröző megnyilatkozásaiban az élet állhatatos maradandósága fedezhető fel. Az egyes novellákban többnyire perverz és abszurd cselekedeteken a hangsúly, olykor pedig a létezés hiányát tükröző gesztusok szervezik a szöveget. Ilyen például a már korábbi kritikákban is felismert *akkor vagy, ha hiányzol* karakterisztikus mondat. Emlékezetet és írást egymásnak feszít, mert aki ír, már másképpen emlékezik, így „Asahar megkönnyebbülten fejezi be a levelet. Kiadta a mérgét, mintha lefűrdött volna. Felejt is a dühét. Szavait mint piszkos fürdővizet hagyja hátra”, és aki írásteremtő erővel bír, amint az emléket jegyzeteli, felejt, már másképpen emlékezik. A hagyomány bármely pillanatban, bárhol is legyen – újraéleszthető.

Mit ígér ez a könyv? A felszínen csak piszkot, legyen az emberi, állati fekália, vagy erkölcsi mocsok. Lefejthető piszkot kínál, csúf igazságokat jelenít meg: az erőszak esztétikáját és a halál módjait. A halálhoz látványt, hangokat, gesztusokat társít, például néma fejhajtást; mélységet, és ünnepélyességet ad *A Nagy Hullakereső Versenyéről* szóló fejezethez. A szereplők csupán kapargatják a másik bűnösségét vagy éppen saját életük apró kis közhelyeit furcsa, olykor egészen különös tetteit, gondolatait, és aztán egészen különös cselekedetekkel torolják meg a más által elkövetett bűnt. A másságon, a másik hiedelemvilágán van a hangsúly, amely elnyeri a megérthetőséget (amely olykor csak látszatmegértés). A válasz is mindig annak a bizonyos másiknak a birtokában található meg: „...te annak látod”. A *Másik* hangsúlyozása a háritás finom érzékeltetése, ezáltal a másik feláldozhatóvá válik, mert éppen, hogy kimondanak valamit, a cselekvés helyszínét azonnal elhagyják: a hagyományokba mélyebbre látni nem akarnak, hisznek istenben és mégsem, de mindenképpen matéria útján tapasztalnak. Mindez a szóbeliségben, a lecsupaszított mondatok felszínén lebeg.

Azok a novellák őrzik meg a hitelességüket, amelyekben a narrátor nem első számú egyes személyben beszél el; mint például a *Kína visszatér* című részben. Itt, az apró betűs részekkel, a szótárszerű, látszólagos tényekkel némileg alátámasztódnak a magánélet jellegzetességei. Ahol viszont az egyes számú első személy bensősége akar lenni, azon nyomban elveszti *ténylegességét*. Ez a fajta bizalmasság nem működik a *Szegény Henrik* vagy a *Jaufre Rudel* című részekben. A szöveget az örökölt, a kialakított hagyományok szigorú formái hatják át, és ezeknek a szereplők által megcsúfolt hagyományoknak a meglelt értékei vagy éppen az értéknélküliségei lepik be a szöveget. Ilyen például a salakanyaggal való kereskedés, illetőleg a halott szeretők, rokonok, idegen emberek testével történő versenyzés nyomtatékosítása *A Nagy Hullakereső Verseny* című fejezetben.

A kötet első egysége a kínai művészet- és politikatörténetből meríti képeit, indukciótörténeteit, majd ezeknek a szerepét átveszi a keresztény létmód újravizionizálása. Lényeges kérdés az, hogy a szerző alapvető szándéka a civil emberek (akár a Jézus-manókenek) életének bemutatása, vagy ezeket az alakokat ürügyként használja fel, hogy a Jézus-legenda háttérben történő, már-már zavartalan munkálkodása foglalja el mégis a centrumot. Melyik az eszköz? Felülírhatja egyik a másikat? A másikra háritás vajon mihez vezet? Bár az elbeszélhetőség, és a világok teljessége egyensúlyt teremt szöveg és szöveg, illetve szöveg és nagy egész között, de az így kapott középpont mégis milyen olvasási szélsőségek árán mozgatható, hagyható keveredni térben, időben egyaránt? A gyűjtemény ilyen értelemben erősen széttartó.

A *Jézus-manókenek* című fejezetben olyannyira a körülmény leírásán van a hangsúly, hogy mindössze egy-egy mondat utal *Jaufre Rudel* valójában lényeges szerepére, ám a történetmondó elegendőnek tart csak annyit megjegyezni, hogy *Jaufre Rudel* fázott. Ebben a részben a kötet egészére jellemző kompozíció hasonlóképpen látszik érvényesülni: a zarándokok megfigyeléséhez a szerző hozzámondja *Jaufre Rudel* élettörténetét, különös életvitelét.

A *szomszéd halála* című fejezet azt az érzést ébreszti az olvasóban, hogy ismét egy egészen más korban vagyunk. A történelemben észrevétlenül, ám folyamatosan haladunk előre, miközben a hagyományok körkörösén összekötnek embert emberrel, embert és tereket. Vajon elérhető-e az, hogy megmeneküljenek a szereplők, vagy akárcsak kibújhassanak a hagyományok kötöttségei alól? Esetleg az írói szándék, a folytonos kiköccsenteni vágyás bújik meg a háttérben? Olvasás közben látni, érezni változást úgy, bár ennek dinamikáját néhol valamiféle meg nem érthetőség írja felül. Egyre több piszkot hatja át az olvasást, a szöveg ünnepélyességét. Lehet ennyire direkt módon emberi testekkel kereskedni? (*Darvasi László: Vándorló sírok. Magvető, 2012, 324 oldal, 3490 Ft*)

A Móra Könyvkiadó újdonságaiból

Lackfi János

**Kapjátok el
Tüdő Gyuszit!**
Versek felnőttek
gyerekeknek és
gyerekes felnőtteknek

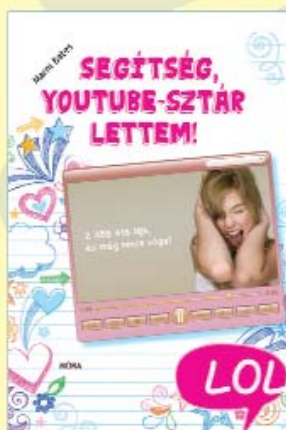
88 oldal, ill.: Molnár Jacqueline
Figyelem! Csak zsványoknak! Túl jól nevelt
szülők és túl jól nevelt gyerekek ezt a könyvet
legfeljebb titokban olvashatják!
2490 Ft

Nógrádi Gábor

Galambnagymama
112 oldal, ill.: Cakó Ferenc

Az első szerelem, az első nagy
titok, az első találkozás az
elmúlással. A legelső mindenből
a legemlékezetesebb, és Nógrádi
Gábor mesés történetei éppen
erről szólnak: a gyerekkor boldog-szomorú
pillanatairól.
1990 Ft

Marni Bates

**Segítség, YouTube-sztár
lettem!**

LOL-könyvek
272 oldal, ford.: Béresi Csilla

Ismertnek lenni nagyon
menő, ugye? Tévedés! A 17
éves Mackenzie hátizsák-
jával véletlenül padlóra küldi
az egyik izomagyú focistát...
A kínos jelenetről készített videó
azonnal fölkerül a YouTube-ra...
2190 Ft

www.mora.hu/fesztival2013

MÓRA
KÖNYVKIADÓ

f mora.rajongo
t mora_konyvkiado

www.mora.hu

Lipcsében

rittel a lézengő writer

Mikor nem lobogó lánglelkem tüzének fényénél írom a regényeimet, sokkal prózaibb foglalkozást űzök – angoltanárként dolgozom, cégek-nél oktatok. Ami remek dolog, csak kicsit unalmas. Mindenesetre a legtöbb tankönyvet kívülről tudom. Az *English File* (ma már nem menő, de igazán jó cucc) *Upper-Intermediate* szintjének tankönyvében a nyitó lecke tartalmaz egy német úrral készült interjút, mégpedig az sztereotípiák témakörében. Itt az illető úr elmondja, hogy – többek között – milyen előítéletek fűződnek a német néphez, majd tételesen cáfolja vagy igazolja azokat. Az egyik pozitív előítélet a németek kultúraszeregetével kapcsolatos, amivel a derék német polgár (civilben természetesen maga a tankönyvíró, erőltetett német akcentussal) csak egyetérteni tud, és Goethe, valamint Wagner munkáinak tömegeit hozza fel példa gyanánt, a „szózával – és angolnyelvtan-körítéssel – elmegy”-megfontolás mentén – mintha sejtene, hogy a céges tanítványok érdeklődését elsősorban a mennyiséggel lehet felkelteni.

Amíg nem volt szerencsém néhány német fórumon, beszélgeté-
sen, író-olvasó-találkozón és könyvbemutatón részt venni, azt gondoltam, hogy persze, na ja, valamivel meg kellett tölteni a tankönyvet, mi? De ugyan miért szeretné jobban a német a kultúrát, mint bármelyik másik náció?! Csakhogy aztán eltöltöttem három hónapot Stuttgartban, fel is léptem itt, majd Karlsruheba utaztam, ott is szerepeltem, illetve részt vettem egy bécsi, valamint két lipcsei könyv-vásáron. És az a nagy helyzet, hogy a tankönyvszerző csöppet sem túlzott: olyan szeretetet, odafigyelést, anyagi „áldozatot” (öt euró csak a belépti díj pl. Karlsruheban), nyitottságot, egy húron pendülést, interakciót és érdeklődést, mint ezekben a városokban az irdalmi esteken, én még sehol nem tapasztaltam.

És tették mindezt úgy, hogy tulajdonképpen semmit sem tudtak rólam, a plakátról kinézett könyvcímen kívül. Persze, lehet, hogy pusztán egzotikus a külsőm (csöppet sem az), mindig a jó emberekkel léptem fel (ez viszont igaz), és csak a megtévesztődés esete forog fenn – vagy németül sokkal olvasócsalogatóbban hangzik, amit írok, mint magyarul (ki tudja?). Nem, persze, hogy nem: egyszerűen a beléjük ojtott, sőt *ojtult* kultúra iránti szeretetről és egyetemes érdeklődésről van szó.

Ilyen találkozások előtt és után csöppet sem nyomasztó, jóval inkább inspiráló dolog, mondjuk, a Lipcsei Könyvvásár rengeteg kiállított könyve között végigsétálni. Igaz, volt idő, mikor az ilyesmi nyomasztott, mert, teszem azt, egy budapesti, nagybani könyvraktárban eltöltött néhány óra óhatatlanul felveti az emberben a saját, kis nyelven, kis számú közösségnek írt könyveinek a „nagy forgatagban való eltűnése” gondolatát – itt azonban a bőség inkább ihletően hat az egyszerű íróra, mert látja, hogy sok jó szerző sok jó könyvet írt, és nyomban tanúja is lehet a feléjük áradó, értő megbecsülésnek.

Egyszóval – az ilyen könyvvásár maga a földi paradicsom: könyvek között, szerzők között mászkál az ember; az ételek pont annyira hitványak, hogy az agy és a lélek tisztán szellemi erőfeszítését a gyomor munkálatai összezavarni ne tudják; talál mozgóképes gyerekkönyvet a gyermekeinek, és még AC/DC-t is játszhat a kiállított elektromos gitárokon, mert – valamilyen számomra ismeretlen oknál fogva – akad itt hangszerstand is.

Este pedig egy remek kocsmá (amelyik szintén hemzseg a kultúráról – ha minden igaz, több ezer kulturális esemény kerül megrendezésre városszerte ez alatt a néhány nap alatt); itt magyar és

újonnan szerzett német barátainkkal sört iszogatunk, és jóféle cigarettákat szívunk – mert este tíz után a vendéglátóhelyeken lehet dohányozni: bizony, ez a jóllakott kecske és a megmaradt káposzta viszonylatában is nagyon okos döntésnek tűnik.

Remek érzés, hogy mindenki beszél angolul (kivéve a kebabost, de ő németül sem nagyon), igaz, a sokadik lendületes elszánásomat – miszerint most már tényleg rendbe rakom a némettudásomat – ez alaposan megakadályozza. Pedig, pedig. Ez volna a minimum, hergelem magam, és a pultnál csakazértis *Ein bier, bitte schön* – németül kérem a sört, lássák, hogy én is teszek gesztusokat.

Anything else?, kérdez vissza a pultos kimérten, nem lehettem túl meggyőző, biztos székeyes az akcentusom. A szállodában még hörpintünk egyet, igaz, a pohár sört aranyárban mérük (*we want to make people drink big beer*, mondja a pincér komoly arccal, mintha az élete – és a német sörpár jövője – múlna az árképzési politikán), de igazuk is van, aki férfi, igyék korsóval, vagy mi a sőb.

Végül az ember rögzíti a benyomásait, aztán másnap reggel még el sem indult haza, máris jönne vissza újra.

Ui: Hazatérve szembesültem azzal, hogy kis nejem távollétem alatt Németországból egy menyegyzetre akasztható hintát rendelt Marci fiunknak – „ha Zselyke lányunknak van, neki is legyen” – alapon. Egy teljesen átlagos német hintakereskedőtől – pontosabban kismamától – vettük, használtan. A hölgy egy Nördlingen nevű huszonnégyezres lélekszámú kisvárosban él, a nevét nem írom ki, többet mi sem tudunk róla. Na és tudják, milyen – használt – dobozban érkezett a hinta? Tudják, mi akadt hirtelen a kezébe – a pincében, gondolom –, mikor be akarta csomagolni a küldeményt? Természetesen egy 57x34x31 méretű doboz, amin ez a felirat áll: *Bücherkarton*, mellette pedig szép könyvbrák láthatók. Hát... erről beszéllek.

Az otthonos idegen

T. Kiss Tamás *A tükörtestvér* című kötete az Újvidéki Forum Könyvkiadó regénypályázatának 2011. évi díjnyertes munkája. A kiadó főnállásától kezdve több alkalommal is hirdett regénypályázatot, amelyek mindig serkentőleg hatottak a prózaírókra, és felrészítették a regényírás eszköztárát. A 2011-es esztendőben is egy ilyen, üde hangütésű és egyéni narrációt követő kézirat nyerte el a bíráló bizottság tetszését. Itt mindjárt az elején leszögezem: az enyémet is.

Pedig voltaképpen semmilyen különösebb újdonsággal nem szolgál a regény. A farmernadrágos próza lazaságát, a kollégium mikroközösségének élményvilágát, a világban helyét kereső fiatalember életérzését gyúrta egybe benne a szerző a magyar és szerb határ által megkettőzve meghatározott magyar identitás tükörképeivel. Ez utóbbi elem, a nemzeti önazonosság árnyaltságának fölmutatása se újdonság a vajdasági magyar prózában, Viszont, mindez együtt nagyon jól működő regényvilágot eredményezett.

Élvezetes mondatai vannak T. Kiss Tamásnak. Őszintén szólva, olvasás közben ügyeltem, hátha kiszúrok valami nyegleséget, trehánytságot, ügyetlen csavart, nyelvi nonszenszt, de a szerző erre nem adott alkalmat, sodró lendületű narrációjával becsalogatott elbeszélésének világába, átadta a kollégisták lazaságának illúzióját, az élet dolgaival szembesülésük frissességét, szinte nyargalni lehet a történetben, annak ellenére, hogy az elbeszélő elejt, majd újra felvesz narratív szálakat, szereplőit mellőzi, majd visszacsempészi a történésekbe, amelyek színhelyei Magyarországra és Szegedre közt váltakoznak.

A két városban mintha két, önmagával azonos, de mégis különböző, a regény címében megjelenő tükörtestvérral történének dolgok. Persze a két város, a két léttér is eltérő benyomásokkal befolyásolja az első személyű elbeszélőt, aki szövegében utána ered a csönd városaként aposztrofált Kanizsára, vagyis szülővárosára csöndbirodalma megfogalmazhatóságának, illetve a szegedi egyetemi hallgatók létélménye közölnéltségének. A párhuzamok sokaságára derül fény a regényben egy kimondottan egyszerű séma nyomán. Szegedet és Kanizsát összeköti a Tisza, elválasztja az országhatár. A kapcsolat és elkülönülés hozta perspektívaváltások során különböző dolgok nyerne hangsúlyt, egyesek felnagyítódnak, mások háttérbe szorulnak, meghatározzák az elbeszélő érzelmeinek dinamikáját. A hősnek azon lehetősége, hogy két összetartozó, de mégis elkülönülő világát mindkét oldalról, innenről és túlról egyaránt megtapasztalhatja, voltaképpen az érzelmek

iskoláján vezetni keresztül, így a szövege nevelődési regényként is olvasható.

A tükörtestvér ugyanis jóval több, mint piás, drogos kollégista történetek füzére. Bocsánat, egyáltalán nem az. A rövid fejezetekre tagolt műben van ugyan italozás, könnyű drogok, bulizás, szerelem és testiség, minden, ami az urbánus környezetben előfordulhat a fiatalokkal, de T. Kiss Tamás olyan természetességgel tud ezekről mesélni, hogy soha nem vulgáris, de nem is

szemérmeskedő. Alanyilag érzékeny, gazdag érzelmi világú, és nagyon tud írni, keresetlen és szellemes. Meg egy kicsit keserű. Mert Kanizsa és Szeged nyelvében azonos, de mégis eltérő, nyelvi kódváltásra utasító világa közt ott a senki földje, ahol a fiatal hősnek otthonos idegenként egyedül kell eligazodnia: „Tegnap azt álmodtam, hogy sétálok át a határon, és cipelem a jól megpakolt utazótászkám. Közben sötét van és hideg.

A köd akkora, hogy az orromig sem látok. Mellettem német, osztrák, belga és lengyel táblás fekete autók húznak el, én pedig a két sáv közti sövény mellett bandukolok fáradhatatlanul. Valahol közepesen lehetek, mert sem előttem, sem mögöttem nem látom a határátkelőt. Csak az autók fényeit látom, meg az út szélére dobált szemetet. Csikket, söröskupakokat meg összezúzott energiatalos flakonokat. Teljesen egyedül vagyok.

Ezt a helyet hívják a senki földjének.

Már úgy érzem, hogy végtelen ideje gyaloglok a semmiben, amikor feleszmélek, hogy nem is tudom, melyik irányba tartok. Egyszerűn fogalmam sincs, hogy Magyarországról megyek Szerbiába, vagy fordítva. Csak európai autót látok. Megyek, megyek, megyek. Megyek, megyek, megyek, megyek a semmibe. Megyek, megyek, megyek, megyek, megyek, megyek a végtelenségig. Néha egy-egy autórám dudál, hogy húzódjak odébb.”

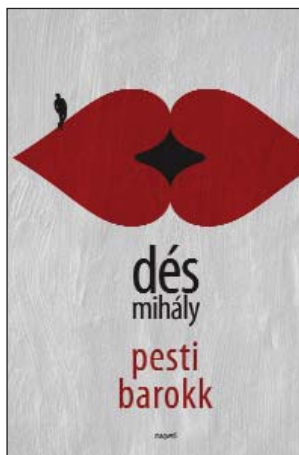
A folyton úton levés sajátosan vajdasági magyar tapasztalatának megfogalmazása bontakozik ki a nemzeti és nyelvi önkép problémavilágának felfejtése mellett T. Kiss Tamás könyvében. Mintha virtuális történetet fogalmazna meg benne a szerző, ugyanis a „valóság” szó mindvégig áthúzott alakban jelenik meg a szövegben.

Ha áthúzva is, de a valóság mégis hiteles ebben a regényben.

T. Kiss Tamás: *A tükörtestvér*
Forum Könyvkiadó
Újvidék, 2012
267 oldal

Kádár barokk

Dés Mihály
Pesti barokk
Magvető Kiadó, 2013
582 oldal, 3990 Ft

Időutazás az átkosba, egy nemzedék – pontosabban egy jól behatárolható pesti értelmiségi réteg – közérzetének, boldogulásának, kallódásának, paszszioinak és passzióinak lenyomata, buli-, társasági kalauz, csajozási útmutató Koszta János, a kedves link, a nőfaló, az erotomán, az okos és szellemes dumagép ironikus és filozófikus kommentárokkal kísért kalauzolásával. Miközben beavatódunk a nagyrészt 1984-ben(!) játszódó történetekbe, a harminckét éves (vagyis hamarosan krisztusi korba lépő) hősünk zúrós, szórakoztató nőügyeibe, szexuális szokásaiba, önmegvalósítási kísérleteibe, egzisztenciális küzdelmeibe, előrajzolódik familiája („egy ősrégi pesti polgári család”) töredezett krónikája is. Az első könyvével hatvanhárom évesen debütáló Dés Mihály igazi literary man: egész élete az irodalom vonzásában telt el. Műfordított, szerkesztett, kritikákat írt, 1986-ban pedig kinősült Spanyolországba, ahol létrehozta és két és fél évtizeden át irányította a nyelvterület talán legjelentősebb irodalmi folyóiratát, a *Laterált*. Formáról, stílusról, narratív technikákról, hagyományról és újításról, elődökről sokat, mindent tud – és ezt most meg is mutatja. Gazdag, érzékletes nyelven, szójátékosan, színesen és szórakoztatóan adja elő szertelenül indázó meséjét, szövegét, amely el-elkanyarodik, újabb és újabb sztorikkal, „betétekkel”, eszmefuttatásokkal, esszékkel egészül ki, gazdagodik.

Dés – be akarva bizonyítani, hogy „a létező elbeszélésformák már nem működnek” – folyamatosan változtatja a műfajokat, és az ábrázolás optikáját. Élmény-, és életanyagát hol novella, hol napló, filmforgatókönyv, színdarab, klinikai esetenapló, jegyzőkönyv, jelentések, levelek stb. formájában és stílusában adja elő. Nála például a beszerzendő áldozat ír jelentést a titkosszolgárról. Fergeteges humorú az a bohózat-fejezet is, amelyben hősünk nagynénjét és imádni való kilencvenhárom éves nagymamáját viszi temetőlátogatásra; az abszurdba hajló dialógusokból sok minden kiderül a család hálottairól és élőiről is.

A *Pesti barokk* végső soron Bildungsroman is. Koszta nem akar és nem tud kötődni: „nekem nincs igazán szükségem mély, bensőséges kapcsolatra egy igaz, hű társsal”. De aztán, talán a maga számára is meglepő módon (halálosan) beleszeret egy

nála tizenöt évvel fiatalabb, 17 éves „Lolitába”. A végeérhetetlen és többnyire aprólékos részletességgel leírt – az olvasó számára egy idő után fárasztóvá és unalmassá váló – csajozások és aktusok, felcserélhetővé váló nők után végre egy igazi kapcsolat. Az élvezet, kissé üresfejű, önző figuráról pedig kiderül, hogy nagyon is sebezhető és emberi. Szinte belebetegszik, hogy frigid barátnője – az ő lepedő-virtuózi erőfeszítései ellenére – mással élvez el először. Sértett hiúságánál, féltékenységénél azonban alapvetőbb baj, hogy mire teljesen felvállalja a szerelmét, annak már eleje lesz belőle.

A tragikus fáziskésés következményeit Dés túldramatizálja, túlírja. A regény utolsó, 100-150 oldalán a főhős (és a szerző is) mintha elveszítené az iróniáját, öniróniáját, és az önsajnálát erősödne fel. Az ideggyógyintézetben a barokkos részletek, a betegek történetei, az igazgatóval való hosszas viták „eltakarják” a főhőst. A fejezet végén ugyan azt írja a szerző, hogy „Valahol itt kéne abbahagyni ezt a könyvet, sokkal többet már nem lehet kihozni belőle.”, de mégis folytatja: a hős utcai összeesését, haláltáncba illő látomásait idézi meg.

Az igazi tévedés azonban a *Visitatio* címet viselő utószó. A szerző onnantól, hogy bezárja a Hidegkúti Ideggondozó, nem tud mit kezdeni a hősével, végül elveszejtí őt egy autóbalesetben. „Koszta János nem arra született, hogy betagozódjon az élet rendjébe, hogy fölmorzsolódjon egy házasság banalitásában.” – így a „magyarázat”. Persze, belefér ez Koszta életstílusába, de mégis, túl egyszerű, túl didaktikus megoldás. Mindezzel azonban nem éri be Dész. Még egyéb megpróbáltatásokat is tartogat szereplői számára. „Az élet nem tud happy enddel végződni...” gondolat jegyében az utószót lejegyző, a hős kéziratát gondozó – Amerikából hazatért – barátról megtudjuk, hogy felesége kirúgta, kislányát nem láthatja, és még gyógyíthatatlan beteg is. Kicsit sok a rosszából. Azzal pedig végképp nem tudunk mit kezdeni, hogy a *Visitatio*t át- meg átszövi a jelenre vonatkozó kritika, az unalomig ismert tények leltárba vétele.

„Nem volt még egy nemzedék a földön, amelyek olyan jól érezte magát rosszul, mint mi.” – állítja Dész.

És be is bizonyítja: ez könyve egyik fő erénye. ■

OROSZFEHÉR

(Ez nem ám egy szín, mi több, festékfajta sem. De szedjük pontokba, a pontosság kedvéért.)

(Ez nem ám egy szín, mi több, festékfajta sem. A pontosság kedvéért.)

1. Megjelent a Kossuth Kiadónál – 2013, persze, valamelyest Kieselbach égisze alatt – a FEHÉR LÁSZLÓ c. album. Esszémonográfia? 112 oldal, három nyelven, sok-sok-sok illusztrációval.

2. A képek: válogatás – írjuk mi is így – Victor L. Menshikoff gyűjteményéből. Orosz ember, amiképpen az említett, három nyelven olvasható esszémonográfia is orosz szerző műve. Alexander Borovskyról van szó.

3. E munkáról hamarosan: az alábbiakban. Pozitívan. A lényegibbről: Fehér László 60 éves. Munkásságát mindig nagy rokonszenvvel, vonzódással kísértem, megszerettem, becsülöm, érzem, egyre nő az időben. Ez az album jó összefoglalás. Erről is azonnal.

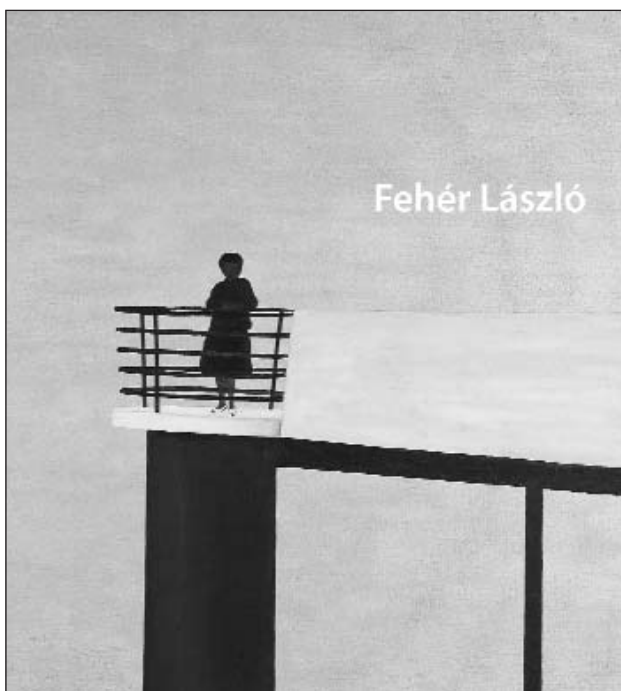
4. A tárgyra. A Borovsky-dolgozat kertelés nélkül önvall az értékelési módszerről. Szubjektív, életszerű. Saját kritériumainak hűen eleget tesz. És sok-sok érdekes szemponttal gazdag. Mi több, a feldolgozási mód sokban követi a festő legsajátabb önkifejezési változatait. Élvezetes, bár – érdemére – sokban tudományos munka.

5. Magam a leginkább „betanulni” szoktam az olvasott ismertendőket – könyveket, képeket –, így a *rendszerező-dolgom*, bár kisé kimerevítettnek tűnhet fel. Nem baj! A mára már csaknem hatalmasnak mondható Fehér-legendáról és életműről az Olvasó számára minél megdolgozottabb materiát akarok közvetíteni.

6. *Haladóknak*. Tehát: hiperrealizmus, fotórealizmus, igen. Borovsky jól hangsúlyozza, hogy ezek mind szakaszok Fehérnél. A mögöttes tartomány lehetne pop-art-szerű, s nem az. De a kizárólagosságot nem jelentő hiper-és-fotó sem lesz festőnkél örökérvényű. Nem is az. Borovsky jóslata: elhagyni sem fogja ezeket a super-tárgyhú feldolgozási módokat soha. Érzem én is, nem fogja. Nem hagyja.

Továbbá: Patrick Caulfield és más tárgyhűek-stilizálók? Fehér teljesen önálló hangsúlyokkal jelentkezik. A már-már hibátlanul tárgyszerűnek látszó képből egy fehérrel körvonalazott alak „ugrik ki”. Amiképpen a festő jó kis négysoros mondja: „Valaki tétovázott, hogy kilépjen a képből.”

Nem szeretem a szót, de: zseniális találat, hogy a kép maga

élet-tárgy-elhithető teljesség, a kis alak meg annyi joggal létezik, hogy ott is hagyhatná, szerintem inkább teljesség, önállósággal létegethetne benn tovább. S eszményi helyzetekben nem így élünk-e? Ah, boldog pillanatok.

7. *Mindenkinek*.

Fehér életműve ily szabad lélegzeteket enged, sugall. A metrókocsimetszetekkel, a torony-plusz-alak vázképekkel, a döbbenő fotókkal, a legváratlanabbul konkretizálódó, nekünk amúgy ismeretlen illetőkkel, A szabadságszoborral stb. a filozofikus Fehér képei: „mind-mind akár az élet”... csak idézőjelben.

Idézőjelben idéznek.

Ez a pontosság kulcsszava itt.

Egzisztencialista festészet? Az se, talán. Meghatározások válogatják. Szerintem – szerényen mondom – más a létezés jegyű egzisztencia és más egzisztencialitás mint fogalom. Fehér legtöbb képe tárgyhi is, fogalmi is. De ha, ismét szerény meghatározásom meredekje szerint, *az egzisztencialitás = a tematizálatlan*, hogy jön össze mindez? Fehér „teljesen hű” tárgyai, e képtárgyak tematizáltságok, nem?

Ez ennek a művészetnek a csudája, a mi-a-csudája: hogy témának látszanak dolgai, aztán mégis csak jelzések. Hiába hű a metrókocsidarab a benti figuráival, vagy a házaspár (van) fotóhűségben a trópusi-vagy-milyen fa alatt, azért itt első pillantásra se témahűségről van szó. Van Fehérnek ez a bámulatos kibiccenése: van egy rés, egy elválasztó hézag. Összekötő az osztás után? Mindegy. *Azt látjuk, ezerral, amit látunk*, és mégis *már messze*, pontosabban *arrébb* – többet. Egy szóba írom: *arrébbtöbbet*. Ez nekem ma elsődleges a Fehér-művészet izgalomfaktora. Festészetéről tehát:

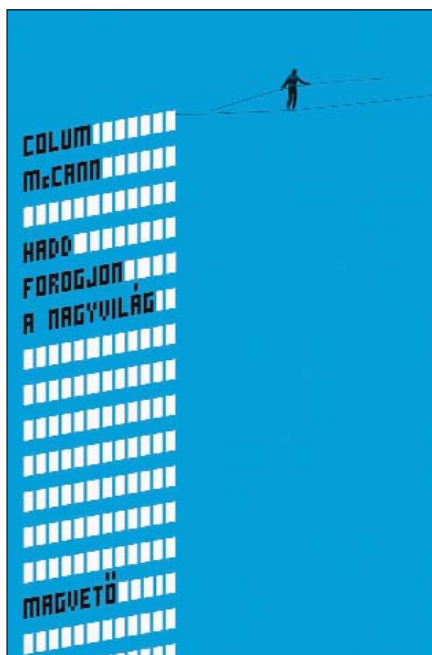
Érdekelt, szerettem, s kicsinél-kisebb monográfia „után” még kíváncsibban érdekel, még tartamibban kedvelem.

Nem tolakszik tematikájával.

Ha pedig témákat élet pontosan ad: még udvarias is ebben. Biztosra veszem, hogy legjobb erenyeit Fehér így a további nagyfestészetben vinni fogja. Ez nem mindig van így, de a befogadó nézőnek öröm. A jószerecsse mindig az. Ha megszolgálják. Festő, saját módodé legyen e hűség.

Balettcipőben, álruhában

Az ír származású, eredetileg újságíróként dolgozó szerző 1986-ban költözött Amerikába azzal a feltett szándékkal, hogy regényírói karrierbe kezd. Ennek érdekében mindenesetre először is 18 hónapos

biciklitúrát tett Észak-Amerikában, hogy sorokat, karaktereket, életviszonyokat megismerve gyűjtsön tapasztalatot majdani műveire.

Alighanem ez is hozzájárulhatott ahhoz, hogy 2009-ben megjelent regénye, a *Hadd forogjon a nagyvilág* nem csupán az olvasók osztatlan elismerését vívta ki, de a kritikusok egyöntetű támogatását is magáénak

tudva számos irodalmi díjat zsebelt be magának, sőt, a siker egyértelmű jeleként a szöveg filmes adaptációjának lehetősége is felmerült.

McCann műve tulajdonképpen egy jellegzetes amerikai regénytípus folytatása-újraértelmezése, amely a nyüzsgő, szinte élő organizmusként lélegző New York ábrázolását tekinti tárgyának. A műfaj egyik első, és McCann regényének szempontjából meglehetősen lényegesnek tűnő reprezentánsaként Dos Passos *Manhattan Transfer*-ét érdemes említeni, ami szintén a különböző szereplői perspektívák montázszerű egymáshoz rendelésével, hangok polifón kavalkádjának összemontírozásával érzékelteti a megfoghatatlanul pulzáló Város és a benne vibráló kilátástalan sorsok működését.

Az ír szerző prózája persze takarékosabb, higgadtabb mozgású Dos Passos zaklatott, expresszív nyelv- és formaeszményénél, ugyanakkor kétségtelen, hogy az események különböző tudati mozgásokon át történő, egymáshoz motivikusan kapcsolódó, hol ellentmondó, hol egymást kiegészítő ábrázolása a mindkét szerző számára alapvető fontosságúnak tekintett *Ulysses*-re vezethető vissza. (Egyébként a regény egyik jelenete, amikor Corrigan baleset éri, és a kórházban küzdenek az életéért, míg bátyja annak barátnőjét és gyerekeit fuvarozza haza, a tér- és idősíkok nyers váltogatásával, helyzetek és nézőpontok klipszerű egymásra vetítésével mintha egyszerre állítana retorikai emléket e két elődnek.)

A regény egyik középponti eleme, ami ilyképp a mű kitüntetett idősíkját is megteremti, az a valóban megtörtént esemény, amikor 1974. augusztus 7-én egy Philippe Petit nevű akrobata a WTC két

tornya közé kifeszített kötélén sétálgatott a megdőbbsent New York-iak feje fölött. Ez a történet egyszerre lesz a regénybeli szereplők életének meghatározó részeseleme, és válik ugyanakkor a szöveg önértelmezésének szimbólumává, a mű jelentéshorizontjának sűrített erejű példázatává.

A regény egyes fejezeteiben különböző életsorsok jelennek meg egyes szám első személyű monológok, vagy pedig függő beszédben megjelenített tudatábrázolási technikákon keresztül. A látszólag tökéletesen eltérő karakterek és létminőségek – a Park Avenue-i jogászcsalád, a néger prostituált és lánya, az ír testvérpár, a kaliforniai hackerek, a festőnő, vagy a Vietnamban fiait elvesztő néger asszony – egy rejtett, ám a monológok során egyre világosabban kibomló közös hálózatrendszer összefüggő elemeivé válnak. A fejezetek visszamenőleges hatállyal, illetőleg a jövőre is vonatkozó rejtett utalások során értelmezik, bővítik, helyezik új perspektívába a történet egyre összefüggőbbnek tűnő mozzanatait, villantják fel a szereplők arcélének, cselekedeteik mozgatóinak esetleg önmaguk előtt is rejtett oldalait. A regény karakterei legtöbbször nem a magukról adott történetekben, hanem egy másik elbeszélés tükrében vetik le álruhájukat, mutatják meg valódiabb arcukat.

E viszonyrend egyik csomópontja a kötéláncos – egyébként a szöveg egyik külön fejezetében is ábrázolt – alakja, akinek mutatványát a regény több szereplője látja vagy említi, illetőleg az a néger prostituált, aki valamilyen módon a regény összes szereplőjének sorát befolyásolja. A hackerek, akik egy számítógépes program segítségével közvetítik maguknak Petit lélegzetelállító mutatványát, így valójában a regény szerkezetének önértelmezését fogalmazzák meg, amikor a programozásról beszélvén a következőket mondják: „Az egész a kapcsolódásról, hozzáférésekről, átjárókról szól, mint a suttogó játékban, ahol, ha csak egyvalamit elrontasz, vissza kell menned a legelejére.”

Részben ennek a finoman remegő, kiegyensúlyozott regényhálózatnak lehet szimbóluma az ikertornyok közt egyensúlyozó akrobata, aki ugyanakkor a lebegés, a felülemelkedés, végső soron a minden-nel szemben megvalósítható totális szabadság azon mámorának szépséges jelképe is, ami a regény összes szereplője számára csupán vágyalomként létezik. Úrrá lenni a mélységen, legyőzni a nehézkedést: ez a sikertelennek tűnő küzdelem határozza meg ugyanis a szereplők mindennapjait, az ő közösnek is tekinthető alapvetését azonban Tillie, a prostituált jelenti ki sallangmentesen öngyilkossága előtt: „elbasztam, amit lehet”.

Éppen ezért a vezeklés gesztusa, mint az alávetettségén felülemelkedni kívánó egzisztencia önmegváltási kísérlete a szereplők én-technikáinak egyik legfeltűnőbb irányultsága, a kötéláncos égi mutatványától nyilván ismét nem függetleníthető szimbolikával.

Az 1974-es augusztusi nap – afféle halvány Bloomsday – emlé-

kezetként a véletlenek és a determinációk olyan sűrű szövődékét lendíti mozgásba, amely kapcsolódási pontokat, hálózati összefüggéseket teremtve formálja a szereplők sorsát, egyszerre jelezve otthontalan kiszolgáltatottságukat és a felülemelkedés remény(telenség)ét, tágabb értelemben pedig a Város mint életmodell működését példázva.

A mű utolsó fejezete azonban némileg eltérő értelmezési keretet nyit, hiszen a 2006. októberi dátumot szerepeltetve időmegjelölésként az addigi eseményeket már egy új temporális viszonyrend részeként látatja újra, s a regény ezzel mintha saját eddigi szimbólumkészletének érvényességére kérdezne rá.

Mert, jóllehet, a fejezetben a prostituált unokája áll az elbeszélés középpontjában, akit az események hálózati kapcsolódásainak részeként a szöveg már idős, vagy épp haldokló alapszereplőivel való viszonyaiban ismerünk meg, és szó se esik már lebegésről, kötéljárásról, de éppen ez a hallgatás jelzi nagyon is hangsúlyosan, hogy milyen dátum *után* is vagyunk 2006-ban.

Mert a hallgatás azt is jelenti, hogy 9/11 elvette az esélyt minden új Philippe Petit elől, hogy a WTC immár nem létező tornyai közt a szabadság koreográfiájával kápráztathassák el az embereket, hogy tehát a terrortámadás után megszerzett súlyos tudás talán éppen a szabadság végleges elvesztéséről szóló nehéz tapasztalat elfogadása.

McCann művének zárlatá az időugrással egy apokaliptikus megismerést tárgyasít, az utániség reménytelen állapotába helyezve a szöveget, amely ily módon a történelmi múlt szinte fiktív időtartományába utalja a szabadság, a lebegés, a gravitáció legyőzésének esélyét, valamiféle resignált idézőjelek közé helyezve ezzel saját regényének jelképrendszerét is.

A Hadd forogjon a nagyvilág ezzel mint-ha Adornót parafrázálva azt a kérdést tenné fel önmagának, hogy miképpen lehet 9/11 után regényt írni. Így!

*Colum McCann
Hadd forogjon a világ!
Fordította: Berta Ádám
Magvető Kiadó, 2013
428 oldal, 3392 Ft*

A hajnal allegóriája

Pályája elején, konzervatóriumi tanulmányait épp befejezve, Baricco többnyire zenekritikákat publikált. A zene, pontosabban a zeneművekre jellemző szigorú komponáltság szinte az összes művére jellemző. „Minden történetnek zenéje van. Ennek fehér zenéje.

Ez fontos, mert a fehér zene különös muzsika, időnkint zavarba ejtő: halkán szól, és lassan kell táncolni rá. Ha jól játsszák, olyan, mintha a csönd szólna, s akik szépen táncolják, úgy tűnik, meg sem mozdulnak” – írta például a *Selyem* kapcsán.

A *Háromszor hajnalban* című prózakötet zenéje szürke. Olyan szürke, amilyenben még minden lehetséges, a határok bizonytalanul válnak el egymástól, de még nem tudni, mit hoz az aznap. Határterület, határidő, a gyors és intenzív álmok és valami új kezdetének lehetősége. Minden mondat, minden szó, tárgy, helyszín fokozott jelentőséggel bír, és valami sokkal elvontabb réteget képvisel, legfőképp persze a hajnal, amelynek gyakorlatilag az allegóriája ez a könyv.

A könyvben lévő három történet szereplője egy férfi és egy nő, akik különböző életkoruk-

ban találkoznak. Egyikük hol megmenti, hol kelepcebé csalja a másikat. Az adok-kapok játék valójában azt a lehetőségeket kutatja, hogy újraépíthető-e valamiféle otthon, nyugvópont az emberben, ha már egyszer a tér és idő koordinátái semmire sem adnak biztosítékot. S hogy a változás lehetséges-e: „az ember igazából sohasem változtatja meg az életét, nem lehet megváltoztatni; amilyenek gyerekkorunkban vagyunk, olyanok maradunk egész életünkben, nem a változtatás az, amitől az ember előlről kezd az életét.” Akkor mégis mi a célja ezeknek az eleve elvetélt újrakezdéseknek? – tehetjük fel a kérdést. „Azért kezd újra az ember, hogy ekképp egy másik asztalt válasszon, mondta. Mindig úgy érezzük, hogy eltévesztettük a partit, amelyhez leültünk játszani, azt gondoljuk, hogy ha egy másik játékasztalt választottunk volna, kezünkben tartott kártyákkal, ki tudja, mire lettünk volna képesek.” Azaz maga az új variációk lehetősége, a játék, ami egyedül nyugalmat hozhat, még ha a játék vége eleve sejtethető is.

A könyv költőiségét erősíti a légiés, minimalista nyelvezet, amelyet korábban már megszokhattunk Bariccótól. A szikár leírások csak helyenként törnek meg a párbeszéd formát, amelynek köszönhetően szinte már drámaszerű szöveget kapunk.

A könyvről korábban már szó esett Baricco egyik munkájában, a nálunk 2011-ben megjelent *Mr. Gwyn*-ben, ahol egy alkotói válságba került író, Jasper Gwyn úgy dönt, abbahagyja az írást. Ebben a könyvben olvashattunk először az Akash Narayan által írt kiskönyvről, a *Háromszor hajnalban*-ról, amely azonban most, hogy saját formáját elnyerte, sokkal inkább csak egy melléklet, mint önálló regény. Egy recenzens korábban azt nyilatkozta Baricco könyveiről, hogy élni segítenek. Nos, attól tarok, ez a könyv nem fog sokat hozzátenni az életünkhöz, de mint kísérlet igen finom csemege. (Alessandro Baricco: *Háromszor hajnalban*. Fordította: Péter Nóra. Helikon Kiadó, 2013, 98 oldal, 2490 Ft)

Ughy Szabina

Az egyszerűség magasiskolája

Murakami Haruki
Miről beszélek, amikor
a futásról beszélek
 Fordította: Nagy Anita
 Geopen Kiadó, 2013
 172 oldal, 2490 Ft

Van a tradicionális japán harcművészetben egy különös szokás: a legmagasabb szintre érő mesterek levette a rangjukat és fokozatukat jelző színes övet, ismét felöltik a kezdők tiszta fehér mezét. A rituálé üzenete nem a szerénységről szól, ahogy azt az európai ember gondolná, hanem azt jelzi, hogy a legmagasabb szinten levők formailag visszatérnek oda, ahonnan indultak: a totális egyszerűséghez és eszköztelenséghez. Ez a fajta letisztultság köszön vissza Murakami Haruki hazánkban nemrég megjelent könyvében. Bár a verbális szikárság mindig is fontos ismérve volt a mágikus realizmus távol-keleti atyamesterének, ezúttal a téma – a futás – még inkább kidomborította azt, amit rajongói a kezdetektől fogva tudnak róla: Murakami egy szót sem ír le feleslegesen.

A mester könyve több tekintetben is más, mint eleddig megjelent művei. Először is kilépett a fikció birodalmából: írása realista-naturalista, személyes hangvétellű beszámoló két, számára kiemelkedően fontos szenvedélyről, a futásról és az írásról. Ami miatt ezek gond nélkül megférnek egymás mellett egy kötetben, annak az oka, hogy a két élmény sokban összefügg. Szinkronjuk csak elsőre tűnhet meglepőnek. Aki űzött már valaha magányos sportot, az nagyon jól tudja (a többieknek pedig Murakami elmeséli), hogy az effajta monoton fizikális teljesítmény háttérében nagyon hasonló mentális erők (leginkább akarat, koncentrációképesség és kitartás) állnak, mint amikor valaki egy nagy formátumú szellemi, művészi értéket teremt – például regényt ír.

Ugyanakkor Murakami – legalábbis részéről – leszámol azzal a laikus közhellyel, hogy a hosszútávfutás valamiféle meditatív állapotot akumulálna, amelyet elérve eredetibb ötletek találhatnak utat „odafentről” az íróhoz. Nem: ő a napi rendszerességgel végzett sportot mindeanekelett azért preferálja, mert az biztosítja számára megfelelő fizikai kondíciót ahhoz, hogy utána képes legyen leülni, és szívósan, fáradhatatlanul írni, nem pazarolva időt a bölcsészek által túlonultul jól ismert totális mozgás- és izomhiányból fakadó testi-lelki kinokra, és az ezek folyamánként fellépő makacs fáradtságra. Amikor az írásról beszél, azt teljesen hasonló módon teszi: misztériumok helyett a legpraktikusabb metodikába avatja be olvasóit. Részletesen elmeséli, milyen körülmények között, miféle alkotói attitűdöt felvéve dolgozik, milyen szubjektív és objektív fázisokon megy át egy-egy könyv megírása közben.

Beszámolója azonban mindemellett tartalmaz igazán mély, és meglepően személyes vallomásokot is. Ezek elsősorban amiatt izgalmasak, mert Murakami a pózmentes, zárkózott írók közé tartozik, aki magánemberként egyébként gyakorlatilag láthatatlanul bújjik meg ikonikus művei árnyékában. Mostani nyitottsága egyértelműen annak köszönhető, hogy radikálisan másfajta szerepben lép elénk: a titokzatos keleti szépíró helyét egy lelkes amatőr sportoló foglalja el, aki keresetlen őszinteséggel vall szenvedélyéről a maga valóságában. És mivel ehhez hozzá tartozik a háttérrel biztosító privát szférája (vagyis például a házassága), nem is beszélve legbelső gondolatairól érzéseiről, így ezek is terítékre kerülnek. Persze mértékkel.

A legfontosabb mégis a futás, mint komplex testi-lelki-szellemi élmény, a lehető leghitelesebben ábrázolva. Ennek érdekében Murakami úgy dolgozik, mint egy hiperrealista festő: pedáns figyelemmel ügyel minden részletre, minden girland – hasonlat, anekdota, írói cserfelés – mellőzésére. Stílusa igazodott a hosszútáv-futás módszertanához: felesleges kitérők nélkül, egyenletes tempóban tart célra. Így számol be nemcsak napi futóedzéseiről, de a megmértetésekre való felkészülés időszakáról, és – néhány pregnáns példa kapcsán – magukról a versenyekről is. Szinte természettudományos szenvtelenséggel ír a test és lélek reakcióiról terhelés alatt, részletesen ecsetelve minden lehetséges fázist és állapotot, ami egy futóra vár sportpályafutása során.

Mindez mégsem unalmas vagy személytelen – még azoknak sem, akik életükben nem futottak többet egy háztömbnyinél. Hogy miért? Mert Murakami egyszerűen tehetséges író, aki speciális témákról is úgy tud mesélni, hogy annak több rétege legyen: a nagyon is konkrét, natúr leírások takarásában is érezhető egy általánosabb, filozofikusabb üzenet. Ezúttal fizikum és psziché külön nem választható teljesítményéről, elképesztő erőpotenciáljáról, a mozgás nyújtotta, máshoz nem hasonlítható élményről ír. Arról, hogy a tehetség kibontakoztatásához igenis szembe kell fordulni a tunyasággal, és energiát, időt ölni az alkotásba – különben sose születnek meg a nagy művek. Murakami lefegyverző nyíltsággal vállalja, hogy ez az írása nem tartozik ez utóbbi kategóriába. Viszont a maga módján nagyon is rendben van: képletesen felöltve azt a bizonyos fehér mezét, mesél egyszerűen, egyszerű témákról – futásról, írásról.

Birtoklás, gyilkosság és egyéb bajok

Almási Miklós a 2008-as világgazdasági válság pénzügyi, strukturális okait boncolgató könyve után (*Hová tűnt az a rengeteg pénz?*), visszatért a kultúrfilozófia területére, és a szerelemről írt könyvet. Pontosabban *majdnem* a szerelemről, mivel, ahogyan ezt az első oldalakon kifejti, arról szeretne írni, amit általában az érzelmi kultúra elsorvadásának nevezhetnénk. Aminek egyik tünete az, hogy egyre szűkébb a szerelem megnyilatkozása, és egyre több hang hiányzik a szerelmi skáláról. Ez mindennapi tapasztalat, ugyanakkor alapvető létélmény.

Egyszóval Almási látószögéből a „szerelem lehetetlensége” átfogó jelenség. Ebből is következhet, hogy a könyv műfaja és a gondolatmenet építkezése eklektikus. A mű első nagyfejezete pszichológizáló elmélkedésekkel kezdődik, felvetve a problémát és beágyazva azt egy szociológiai-pszichológiai keretbe. A legfőbb kérdés az, hogy az újkapitalizmusnak a kultúrát is meghatározó logikája miképpen ivartalanítja a szerelemben rejlő ősi és leküzdhetetlen ambivalenciákat. Gondolhatunk itt a birtoklás-gyilkosság, vagy a szexus-szerelem kettősségére. (Carmen *mítosz* című alfejezet) Az újkapitalizmus ezzel a veszélyes játékkal szemben felkínálja nekünk a kényelmesen berendezhető magányt, a szimulált kapcsolati hálókat (internetes közösségi oldalak), ugyanakkor felkínálja nekünk a szexust, mint pornográfiát és a szerelmet, mint valami romantikus és muzeális maradványt. A második nagyfejezet (Asszony-legendák) ezek után a múltidézés jegyében négy valós szerelmi történetet beszél el. Mind a négy történetnek a középpontjában egy-egy nő áll, akiknek szeretni tudása, vagy – Lou Salomé esetében – a szerelemre való képessége, egzisztenciális alapélményük volt az életük folyamán. Az utolsó fejezet, a „felgyorsult életmódról” szóló rövid kitérőtől eltekintve megmarad az elbeszélésnél, csak hogy itt már fikcióról van szó, azaz irodalomról, s azon belül is a szerző az érzelmi válságot kifejező művekkel foglalkozik, vagy ahogyan elnevezi a műfajt, a „hideg regényekkel”. Almási szerint ezek a regények, köztük Nádas *Párhuzamos történetek*-je új látásmódot hoznak létre, amelyek különböző, többek között a posztmodern regényformákból kölcsönözött eszközökkel azt tudják kifejezni, ami napjainkban van. Egymás mellett élés érzelmek nélkül. Így a magas-kultúra nézőpontja, másképpen ugyan, de „igazolja” azt, amit Almási a könyv első részében többször is személyes élményeként jelenített meg.

A fentebbiekből kitudnik, hogy *A szerelem lehetetlensége* igen nagy ívet jár be, vagy másképpen fogalmazva: sok gondolati szálát próbál meg összefogni egymással. E helyütt nem tudom szó nélkül hagyni a könyv borítóját, mert engem kifejezetten irritál, és ez így van még akkor is, ha sejteni vélem a borító mögötti elképzelést. Mintha a fentebb jelzett szintetizáló törekvésnek valamiféle mellékterméke lenne. A borítón egy női száj látható, amint egy férfi ajakba harap. Mindez olyan stílusban mintha egy reklámfilm (mondjuk egy rágógumi reklám vagy valami ilyesmi) egyik képkockájából lenne kivágva. Ismétlem, a borító akkor is zavarba hoz, amikor a könyv olvasásakor világossá válik, hogy Almási, – egyébként persze a borítótól teljesen függetlenül – a nyelvet is felszabaldaltabban használja, mint ahogyan azt egy akadémikustól elsőre várnánk. Ez a szimpatikus törekvés egyébként egyáltalán nem új, s Almásinak már korábbi könyveiben is felfedezhető. Hozzánk beszél. Ami lényegesnek tűnik számomra az az, hogy Almási a szerelemről írt köny-

vében alapvetően nem akar sem új szociálpszichológiai, sem speciális irodalomelméleti, sem speciális metafizikai elméletekkel előállni a szerelem kérdéskörében, hanem egy korhangulatot szeretne megragadni és körbejárni, egy olyan kornak a hangulatát, amelyben a szerelem rosszul érzi magát. De melyik szerelemről van szó? Kérdezhetnénk némileg jogosan. A szerző mintha vonakodna a válaszadással, ám figyelmesebben olvasva kiderül, hogy mit szeretne megidézni. A szóban forgó szerelem valami köztes állapot a túlzott testiség és a túlzott intellektualitás között. Az a szerelem hiányzik, ami Werther szenvedése és Sade őrgöngésének véglelei között található, vagy amelyről Ficino is csak mellékesen ír, amikor megemlíti a két szélső daimón, az égi és a földi között repdeső három köztes daimónt. Ez a „normális” szerelem, a hétköznapjaink emberi szerelme hiányzik sokféle színezetével, amelynek nagyságát mindig árnyalja az esetlegesség. Ám értelmezésem nem biztos, hogy megállja a helyét. Hiszen nem pont arról van szó, hogy a szerelem éppen a két szélső daimón, s hogy igazából a nagy szerelem soha nem lesz emberi a középút értelmében? Almási, bármennyire is szellemes és lendületes, mintha mindig pont akkor vágná el a fonalat, amikor mi felvinnénk. Mindenesetre azt írja, hogy „szerelmesnek lenni jó!” Ezt némi fenntartással ugyan, de elfogadhatjuk. (Almás Miklós: *A szerelem lehetetlensége*. Kalligram Kiadó, 2012, 164 oldal, 2470 Ft)

WEÖRES SÁNDOR SZAVALÓVERSENY a Költészet Napján

A Magyar Írószövetség szeretettel vár minden kedves érdeklődőt a Weöres Sándor szavalóverseny nyilvános döntőjére.

A szavalóverseny döntője és az eredményhirdetés között Huzella Péter ad koncertet.

Időpont: 2013. április 11. 14.00 óra

Helyszín: a Magyar Írószövetség klubterme (1062 Budapest, Bajza u. 18. I. emelet)

foto: MTI

A rendezvény támogatói: Nemzeti Kulturális Alap
Helikon Kiadó

XX. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál

A világ legjobbjai között

Huszadik alkalommal nyitja meg kapuit a Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál. Hogyan emlékszel vissza az indulásra?

Még a rendszerváltás lázában égve, az épp csak formálódó könyvpiac zavaros átalakulása közepette, valamikor 1992 elején azzal az ötlettel fordultam Bart Pistához, Egyesülésünk akkori elnökéhez, hogy az Európában is páratlan magyar könyves rendezvényünk, az Ünnepi Könyvhét mellett mit szólna, ha megpróbálkoznánk egy regionális jelentőségű nemzetközi vásár megszervezésével. Ez az ötletem közel sem volt annyira jól végiggondolt és kidolgozott, mint *Supka Gézáé*, az Ünnepi Könyvhét ötletadójaé, de jó apropó volt ahhoz, hogy felkeressük *Peter Weidhaast*, a Frankfurteri Könyvvásár ma már legendás igazgatóját. Amikor óvatosan elővezettük irodájában a tervünket, minket is meglepett, hogy milyen gyorsan igent mondott, s a Frankfurteri Könyvvásár Igazgatósága az elkövetkező két esztendőben felkészített minket egy valóban piacszerző nemzetközi könyvvásár elindítására. Az együttműködési készségben minden bizonnyal közrejátszott az is, hogy Egyesülésünket és a német Börsenverein-t szinte genetikus kapcsolatok fűzik egybe. A német könyvszakma tőzsdeegyesületét egy ízig-vérig magyar kereskedő, Horváth Károly Keresztély javaslatára hozták létre, míg a mi jogelődünket, a Pesti Könyvkereskedők Grémiumát 1795-ben szinte kizárólag német anyanyelvűek alapították. A könyvfesztivál elmúlt húsz évére – nyilván csak a szépre emlékezve – úgy tekintek vissza, mint egy esztendőről-esztendőre fokozatosan bővülő, egyre sokszínűbbé váló fiestára, egy igazi sikertörténetre. Weidhaas sem tanácsolta nekünk, s a kezdetektől fogva mi sem gondoltunk arra, hogy egy kicsinyített Frankfurtot hozzunk létre, a könyvhét sok évtizedes megmaradása azt tanácsolta nekünk, az olvasóközönségünket megszólító fesztivált hozzunk létre. Olyan rendezvényt, ahol a olvasók jól érzik magukat. A magyar olvasók kíváncsiságára, világirodalmi érdeklődésére, irodalomszeretetére alapoztunk, arra, hogy a magyar könyvkiadók hi-

hetetlenül nyitottak a világra, a nemzetközi irodalom minden érdemes művét szinte azonnal, színvonalasan fordítják le.

Végig ott bábáskodtam a fesztivál felett, de a kezdet kezdetén *Inkei Péter*, majd őt követően *Balogh Katalin* igazgatta és alapozta meg fesztiválunkat, mindketten két-két esztendeig töltve be ezt a posztot. Visszatekintve az elmúlt húsz évre, úgy érzem, nagy utat jártunk be, s óriási elismerés volt mindannyiunk számára, akiknek közünk van a könyvfesztiválhoz, Peter Weidhaas tavalyi értékelése: szerinte a könyvfesztivál a maga műfajában, intellektuális kínálatában, hangulatában, miliójében a világ legjobb öt könyvvására közé került.

Lehet tudni melyik a másik négy könyvvásár?

A frankfurti mellett Weidhaas a közel egy hónapig tartó guadalajarai, az egész várost megmozgató

lipcseit, valamint a Göteborgi Könyvvásárt említette még. A 90-es évek közepén magam is voltam a göteborgi vásáron, s emlékszem, első látásra beleszerettem. Már akkor megfogalmazódott bennem, milyen jó lenne, ha a budapesti vásár is olyan színvonalú lehetne, mint a göteborgi. A reményeink hál' Istennek valóra váltak. Hosszú évek óta 60 ezer látogató keresi fel rendezvényünket, 28–30 országból érkeznek hozzánk kiállítók, vendégek, s a fesztiválon belül egy olyan rendezvényt is megteremtettünk, amely azóta is egyedülálló Európában, az Európai Elsőkönnyvesek Fesztiválját, a legtehetségebb fiatal prózaírók bemutatkozását. Eddig közel 180 fiatal európai író debütált nemzetközi porondon Budapesten, s közülük sokan azóta országuk irodalmának meghatározó alakjai, s ami még talán ennél is fontosabb, egyharmaduknak már van magyar nyelvű kötete, némelyiküknek nem is egy.

Mire vagy a legbüszkébb?

Többek között arra, hogy a budapesti könyvfesztivál testesítette meg először az „irodalmi Európát”. Két éve, amikor hazánk töltötte be az Unió soros elnöki tisztét, a könyvfesztivál az Unió velünk együtt mind a 27 tagállamának kortárs irodalmát, országonként legalább egy jeles író vendégül hívta. A magyar könyvkiadás nagyon jó képet állított ki magáról, hisz mind a 27 országbéli szerző úgy érkezett Buda-

pestre, hogy mindegyiküket friss magyar nyelvű kötete várta. Öröm átélni azt is, hogy a magyar olvasóközönség az egyik legígényesebb Európában, az érdeklődésüket, figyelmüket, szeretetüket megtapasztalva a Budapestre látogató írók mindig hihetetlenül jól érzik magukat. Túlzás nélkül állítható, a Budapest Nagydíjat a világirodalom legjelesebbjei örömmel fogadják el.

Az idei, jubileumi könyvfesztivál programjai közül mit emelnél ki?

Idén is egy világsztár jön Budapestre, Európa egyik legérdekesebb, legizgalmasabb írója, vagány fenegyereke, a francia irodalom meghatározó alakja, a Goncourt-díjas *Michel Houellebecq*. Nemrég jártam Párizsban, s nem volt a kezemben olyan lap, amelynek irodalmi összeállításában Houellebecq ne az első helyen szerepelt volna. A könyvfesztivál nekünk, magyaroknak kiemelkedően fontos szakmai rendezvény is. Kezdetől fogva vásárunk sajátossága a több ezer könyvtárost megmozgató Könyvtáros Klub, amely idén a digitális könyvkiadásra, ezek könyvtári használatára fókuszál, amely rendkívül időszerű, éles viták tárgya a törvényalkotásban is.

De említhetem a „szívügyemet”, a Születésnap Irodalmi Szalont is. Immár húsz éve kedves gesztussal zárjuk a fesztivált, pódiumon köszöntjük a kerek születésnapjukat ünneplő íróinkat. Ezen alkalomkor a közönség kötetlen, oldott formában találkozhat kedvenc íróival és együtt ünnepelhet velük. Idén a Tarján Tamás vezette irodalmi szalon vendége lesz többek között *Hankiss Elemér, Juhász Ferenc, Gergely Ágnes, Konrád György, Ágh István, Szilágyi István, Takács Zsuzsa, Oravecz Imre, Szegedy-Maszák Mihály, Szőcs Géza, Podmaniczky Szilárd*.

S természetesen meg fogjuk ünnepelni a fesztivál születésnapját is. A nyitónapon, amikor gyülekeznek az emberek, vetítünk egy filmetűdöt, amelyben közismert szerzők és könyves szakemberek – *Esterházy Péter, Jókai Anna, Konrád György, Peter Weidhaas, Barna Imre, Kocsis András, Osztoivits Ágnes* és mások – fényképei és tőlük idézett sorok fognak peregni.

Az pedig a közönségünknek is szóló komoly születésnap „ajándék”, hogy a könyvfesztivál ragyogó, felújított állapotban megkapta a korábban a Csodák Palotájának helyet adó pavilont, aminek következtében egy tető alá kerül az egész vásár.

A fesztivál életében először fordul elő, hogy egy ország másodszor tölti be a díszvendég szerepét, elfogytak a meghívható országok?

Azért hívtuk meg újfent Olaszországot, mert gesztust akartunk gyakorolni, ugyanis a magyar állam ebben az évben nagyszabású kulturális évadot rendezhet Olaszországban. A másodszeri díszvendégségnek már tavaly „megágyaztunk”: *Claudio Magris*, a közép-európai gondolat remek írója volt a díszvendég, őt esztendeje pedig a világ legismertebb olasz alkotója, *Umberto Eco* vette át a Budapest Nagydíjat. A mostani díszvendégségre 17 olasz szerző jön Budapestre, elsősorban olyanok, akik most fognak bemutatkozni a magyar közönségnek. A 700 éves *Boccaccio* emlékére az Olasz Kultúrintézet nagyszabású ex libris kiállítást is rendez, s az író-olvasó találkozók mellett lesz hangverseny, sőt filmvetítés is, s persze szakmai programok, a legnagyobb olasz kiadók részvételével.

Itália Budapesten · Itália Buc

Olasz Kultúrintézet

Az Olasz Kultúrintézet 1943 óta áll a történelmi városközpontban, a Duna bal partján, a nagy magyar építész, Ybl Miklós tervei szerint 1865-ben készült elegáns épületben, mely 1902-ig a magyar Parlament székhelyéül szolgált, ma pedig az olasz Külügyminisztérium része.

Tájékoztató pont mindazoknak, akik el szeretnék mélyíteni ismereteiket az olasz nyelv és kultúra világában. Az Olasz Kultúrintézet lehetővé teszi a „Bel Paese” kultúráját kedvelő magyaroknak, hogy egész évben zenei, irodalmi és művészeti rendezvényeken vehessenek részt a helyi intézményekkel együttműködésben és lehetőséget ad számos tanfolyamán a nyelv megismerésére.

(Budapest VIII., Bródy Sándor utca 8.)

Budapesten · Itália Budapesten

Az „Olasz Évad”

Az „Olasz Évad” egy vezértéma körül bontakozik ki és kiállításokra, találkozókra, eno-gasztronómiai kezdeményezésekre, work-shopokra és egyéb rendezvényekre tagolódik. Megrendezésre kerül többek között az Olasz hangok régen és ma (Minden idők olasz zenéje neves előadók tolmácsolásában), az I-TALents (tehetséges fiatal olasz előadóknak szentelt rendezvény), valamint az irodalom (Az irodalom területei), a fényképezés (Művészi fényképek), a filmművészet (Cineclub, MittelCinemaFest) világát is megismerhetik az érdeklődők.

A Budapesti Olasz Kulturális Intézet a XX. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválon

2013. április 18, csütörtök

17.30–Stand Italia (B1)

Az Italia stand hivatalos megnyitója – fogadás

2013. április 19, péntek

11.00–12.00 óra – ELTE. Találkozás Tullio Avoledóval

11.00–12.00 óra – Lázár Ervin terem.

Beszélgetés a kosárlabdáról Luca Cognolatóval

12.00–13.30 óra – Szabó Magda terem. A könyv jövője.

Olvasók és kiadók találkozása

12.00–13.00 óra – Stand Italia. Találkozó Fausto Di Vora-val, a Fausto's Étterem séfjével.

14.00–15.30 óra – Szabó Magda terem

„Olasz írók – magyar olvasók”. Résztvevők: Tullio Avoledo,

Stefano Benni, Luca Cognolato és Giorgio Pressburger

15.30–16.30 óra - Hess András terem.

„Olasz költők – magyar olvasók”

Szkárosi Endre interjúja Nanni Balestrinivel

16.30–17.30 óra – Supka Géza terem. Az „Online barokk.

Olasz költészet a 20. század második felében” című kötet bemutatója

2013. április 20, szombat

10.00–11.00 óra – Stand Italia.

Találkozó Francesco M. Cataluccio-val

11.00–12.00 óra – Stand Italia. Fél évszázad olasz-magyar költészetét Tomaso Kemeny és Szócs Géza olvasnak fel műveikből

11.00–12.00 óra – Lázár Ervin terem.

Stefano Benni: Gyorslábú Akhilleusz – könyvbemutató

12.00–13.00 óra – Stand Italia Találkozó Fausto Di Vora-val, a Fausto's Étterem séfjével

14.30–17.30 óra – Lázár Ervin terem.

Európai Elsőkönyvesek Fesztiválja

14.30–15.30 óra - Supka Géza terem.

Disszonanciák és konzonanciák: Olaszország és Magyarország

16.00–17.00 óra – Stand Italia. Találkozó Armando Massarentivel

16.00–17.00 óra – Márai Sándor terem.

Daniele Cavicchia: „A víz asszonya”

2013. április 21., vasárnap

11.00–12.00 óra – Stand Italia.

Giancarlo De Cataldo: „Bűnügyi regény”

12.30–13.30 óra – Stand Italia. A Legglitaliano bemutatója

17.00–18.30 óra – Osztvics Levente terem.

Filmvetítés: Giorgio Pressburger „Dietro il buio” című filmjének bemutatója

Itália stand

A könyvkiadás, mely Olaszország kulturális iparának kétségtelenül fontos szektora, a rendelkezésre álló adatok alapján változatos, sőt szinte ellentmondásos képet mutat: a Könyvkiadók Olasz Egyesületének felmérése szerint 2011–2012 fordulóján, egy virágzó időszakot követően, az olasz könyvpiac válságos pillanathoz érkezett. Ami az olvasást illeti, a számok csökkenő tendenciát mutatnak. Mindazonáltal enyhe növekedés figyelhető meg a működő könyvkiadók számában (2225 kiadó), és a kiadások tekintetében is: növekszik a kiadványok száma (63 800), az újdonságok (39 ezer) és a példányszám (213 millió).

Válságos időkben a könyv helyzetének fellendítését semmi sem segíti jobban egy könyvvásárnál, mely hagyományosan a gondolatok, kihívások, reflexiók és ötletek tárháza.

Idén, amikor a magyar-olasz kulturális évad megrendezésével párhuzamosan Olaszország a Nemzetközi Könyvfesztivál díszvendége, a «Stand Italia» nem csupán az olasz könyvkiadás legfrissebb köteteiről kíván átfogó képet nyújtani, hanem a szerzők részvételével megrendezett találkozók és kerekasztal-beszélgetések közérdekű témáira is felhívja az érdeklődők figyelmét. Elsődleges fontosságú helyet foglal el néhány újdonság bemutatása az ehhez kapcsolódó különböző véleményekkel, elmélkedésekkel, reflexiókkal.

Az olasz könyvpiaci körkép néhány fontosabb kérdésére is kereszünk a választ (*A könyv jövője. Olvasók és kiadók találkozása*), valamint magyar vonatkozású, aktuális témákat is érintünk arra összpontosítva, hogy milyen hatással vannak az olasz írók és költők a magyar olvasókra (*Olasz írók – magyar olvasók/Olasz költők – magyar olvasók*).

A kulturális és szociális valóság összehasonlítására, átgondolására is lehetőség nyílik mindkét nemzet vonatkozásában (*Olaszország és Magyarország*).

Különbségek és azonosságok), a Szenvedélyem a főzés! Elnevezésű gasztronómiai sarkunkban pedig helyet kapnak a bor- és gasztronómiai témájú kiadványok, szakácskönyvek, ezzel próbálva olyan környezetet teremteni a látogatóknak, melyben ismeret és ízek találkoznak.

Gina Giannotti
Igazgató

Nem találtam fel a spanyolviaszt

A *végső titok* a portugál újságíró és egyetemi tanár immár ötödik, magyar nyelven megjelent könyve: akárcsak az előzőek, ez a regény is műfaja szerint „tudományos thriller”, azaz hiteles tudományos információkra épített, képzelet szülte történet. Az író a fikció és a valóság viszonyáról kérdeztük.

Akárcsak az eddig megjelent művei, *A végső titok* is a tudományos és történelmi információk tömkelegére épül. Amikor új regénybe kezd, nagyjából mennyi ideig tart összegyűjteni ezt a jelentős háttéranyagot?

Általában éveken keresztül kutatok, hiszen nagyon sok információról van szó, és bár közülük a legtöbb viszonylag apró, de ezek is nagyon lényegesek a történet szempontjából. *A végső titok* alapjai akkor rajzolódtak ki bennem, amikor éppen Brazíliában nyaraltam, és azon nyomban elkezdtem kutatni, adatokat gyűjteni, bár ezzel egy időben más szövegekkel is foglalkoztam. Aztán egyik nap elkezdtem összerendezni mindazt a háttéranyagot, amit addig gyűjtöttem, átolvastam, véglegesítettem a történet szálait, és onnantól kezdve hat hónap alatt megírtam a könyvet.

A regény témája nagyon érzékeny kérdést, Jézus életútját és a Biblia hitelességét boncolgatja. Nem tart a közönség – és persze az egyház – reakciójától?

A lényeg éppen ez: csak a kerettörténet a fantáziám szüleménye. Minden Jézusról szóló információ, ami a könyvben van, igaz. Kicsit valóban tartok attól, hogy darázsfészekbe nyúlok, de az a véleményem, hogy egy írónak joga, sőt, kötelessége kutatni az igazságot, attól függetlenül, hogy ez kit és mennyire érint érzékenyen. Lesznek, akik szeretni fogják, mások utálni. Egyébként az összes elhangzó adatot igyekeztem evangéliumi idézetekhez kötni, így az olvasó, ha szeretne, akár utána is nézhet annak, amit állítok. Ez talán segít egy kicsit.

A könyv egyik fő karakterének szájából elhangzik egy botrányos mondat: „Ha Jézus visszatérne a Földre, az egyház eretneknek bélyegezné.” Mit gondol, valóban így történne?

Abszolút. Jézus zsidó volt. Hitt az újjászületésben, megtartotta a szokásokat, és mindenekelőtt osztotta azt a vélekedést, hogy Isten szava kizárólag a zsidóknak szól, és rajtuk kívül mások nem üdvözülhetnek. Az érdekes az, hogy mindez benne van az evangéliumokban is, de a vasárnapi misén persze nem hangzik el, hiszen meglehetősen zavarba ejtő lenne a katolikus egyház számára. Az egyház és a teológusok rég tudják mindazt, amit leírtam, de az emberek nagy részéhez nem jutnak el a Biblia ilyesfajta visszasságai. Nem találtam fel a spanyolviaszt, csupán a közönség számára is hozzáférhetővé tettem olyan információkat, amiket eddig falak mögé rejtettek előlük.

Lehet már tudni, előreláthatólag miről fog szólni a következő könyve, és mikor kerül a boltokba?

Nemrég kezdtem bele egy regénybe az európai krízisről, de nem vagyok biztos benne – csupán remélni tudom – hogy magyar nyelven is elérhető lesz; erről a kiadónak kell döntenie.

Betegségekről közérthetően

Olimpiai ezüst- és bronzérmes úszónőnk, a közönség kedvence, dr. Gyarmati Andrea, aki több évtizede gyermekorvosként praktizál, immár másodszor dolgozik a Saxum Kiadóval. „Beszéljünk...” sorozatuk első része után (Beszéljünk az evésről) most itt az újabb kötet: *Beszéljünk a betegségekről*. Hogyan fogadta a Saxum Kiadó mostani kérését, hogyan született az ötlet?

Ez a második könyv, amelyik ebben a sorozatban megjelent, és remélem, még sok másik fogja követni. A dolog úgy kezdődött, hogy miután Ranschburg tanár úr elment, Pataki Istvánné, Erzsike a Saxum Kiadótól felhívott, hogy nem volna-e kedvem átvenni – természetesen a saját nevem alatt – a tanár úr honlapját, amelyen olvasói levelekre válaszolt. Én ekkor már régen ábrándoztam az írásról, és nagy megtiszteltetés volt a felkérés. Örömmel vállaltam. Ezzel kinyílt egy olyan világ, ami rettentő sok munkával, de annál sokkal-sokkal több örömmel jár. Jó érezni, hogy olyasmit csinálok, aminek értelme van. Nem dolgozom az internetről, hiszen azt bárki meg tudja tenni, hanem a könyveimből, jegyzeteimből és a tapasztalataimból merítve megpróbálok mindenkinek korrektül és tisztességesen válaszolni, hiszen mindig vannak új szülők és új gyerekek, és mindegyikük megérdemli ezt. Nagyon élvezem.

Milyen további könyveket terveznek a sorozatban?

A „Beszéljünk...”-sorozat további részei előreláthatóan a mozgásról, a sportról, az újszülöttekről, a megelőzésről fognak szólni – ezek mind nagyon fontos témák, tele vagyok ötletekkel. Két nagy tervem van ezeken kívül: az egyik az *Apróságok* címet viselő kötet, ami rendelői anekdotákat tartalmazna, azokat az „apróságokat”, amik az „apróságokkal” töltött mindennapjaim során történnek velem. A másik ahhoz kötődik, amiért orvos lettem: egy olyan könyvet szeretnék megírni, ami gyerekeknek szól, gyereknyelven, és a testünkben zajló folyamatokról, változásokról, betegségekről szól. Azt remélem, hogy ezáltal felnőhet egy olyan generáció, amelyiknek a tagjai lényegesen járatosabbak lesznek egészségügyi dolgokban.

A *Beszéljünk a betegségekről* szerkezetileg olvasói levelekből és az ön válaszaiból épül fel. Kapott olyan levelet, amire nem tudott vagy nem szeretett volna válaszolni?

Vannak könnyebb és nehezebb kérdések, ez olyan, mint amikor egy vizsgára készülsz: sokkal könnyebben tanulod meg azt, ami közelebb áll hozzád. Az okosok szerint utánamenni viszont annak kell, amivel kapcsolatban azt érzed, hogy ellenállnál neki. Vannak persze nagyon megrázó levelek, de olyan, amire nem válaszoltam, nincs. Ha nehezemre is esik, úgy érzem, ha a levélíró megtisztel a bizalmával, és beavat az életébe, akkor az a minimum, hogy a magam erejéből írok olyan választ, amivel én is tudnék mit kezdeni. Mindig az szűri bennem a dolgokat, hogy mi lenne, ha az én gyerekemről lenne szó. Mintha a levélben szereplő összes szülő és gyerek életében jelen lennének egy kicsit – ezt a levélírók későbbi reakcióiból is érzem. Amikor a levelekkel dolgozom, megtelik a lakás emberekkel, olyan, mintha mind ott lennének a közelemben.

Sok levélben olvastam, hogy a szülők öntől kérik „másodvéleményt”, amikor bizonytalanok a saját gyermekorvosuk tanácsában. Nem kellemtelen ilyenkor a válaszadás?

Az orvos és a beteg kapcsolata abszolút bizalmi dolog. Azt vallom, hogy nem a betegséget gyógyítjuk, hanem a gyereket. Sose venném magamnak a bátorságot, hogy kritizáljak egy másik orvost úgy,

GYARMATI ANDREA • FOTÓ: MARTIN PÉTER

hogy nem is találkoztam a beteggel. Csupán véleményt mondok ilyenkor, a saját tapasztalataim alapján válaszolok a feltett kérdésre, de nem tisztem senkit kritizálni. Nincs is miért. A gyermekorvos sok esetben „együtt él” a családokkal, végigkíséri a gyerekek és talán az ő gyerekeik életét hosszú éveken keresztül. Én csak egy levelet kapok egy adott kérdéssel, milyen alapon kritizálnék bárkit, aki éppúgy él együtt családokkal, mint én az én betegeim családjával? Tehát nagyon nem arról szól a dolog, hogy én ülök a gép mögött, és megmondom a tutit.

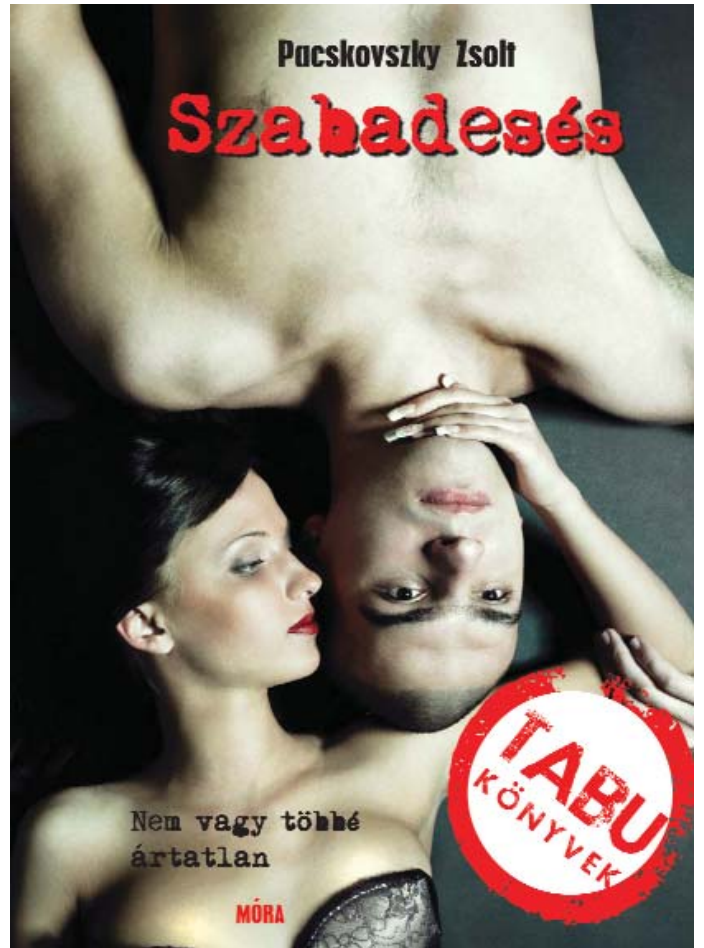
A levelekből az is kiténik, hogy sok szülőnek vannak fogalomzavarai a betegségekkel kapcsolatban, ami nagyrészt az internetről áradó ellentmondásos információkból következik. Ön gyakran találkozik ezzel?

Igen, az internetre hagyatkozni olyan, mint amikor olvasol valamiről, és mivel értelmes vagy, érted, de ez nem jelenti azt, hogy meg is érted. Nem az a dolgom, hogy megítéljem, ki hol tart, az a dolgom, hogy ha lehetőségem van, értelmesen elmagyarázzam a dolgokat a honlapon, a könyvben és itt a rendelőben is. Ha más eredménye nincsen annak, hogy valaki megnézi a honlapomat vagy megveszi a könyvemet, csak annyi, hogy tájékozottabb lesz, akkor már megéri. A *Beszéljünk...*-könyvek szerintem – és sok szülő szerint is – kézikönyvként is használhatóak, ezért igyekszem bennük érhetően fogalmazni, és ezáltal valóban segíteni.

Ahol a titkokat nehezebb

A Móra Kiadó Tabu Könyvek sorozatában jelenik meg a *Szabadelés* című kötet. Az ön számára mennyi tabu van a könyvében? Gondolok itt arra, hogy bár a tanár-diák viszony viszi el a prímet, a molesztáló viszony mögött sok minden más is kirajzolódik, jelesül egy kamaszfiú belső történései, magánya, az iskolai bántalmazás, a bandázás, a szülők válása, a felnőttek kétszínűsége és belerokkanása a saját életükbe, a kamaszkori öngyilkosság.

Azóta, hogy segédkeztem egy dokumentumfilmben, amely a fogyatékosok szexuális életéről szól, ritka, hogy valami tabutéma volna számomra, a regénybeli tanárnő és a főszereplő fiú közötti szexuális viszony sem az – aligha sült volna ki valami jó abból, ha a tollam belepírul ennek az ábrázolásába. A mai magyar társadalmat azonban, a közeget, amelyben a könyv reménybeli olvasói épp felnőnek, még mindig meglehetősen prűdnek látom. Bátorlannak, nem elég őszintének és nyíltak, akár az egyes személyekről, akár párkapcsolatokról van szó. Szőnyeg alá sóprésben jók vagyunk; még szerencse, hogy ezt nem díjazták világversenyeken. Ott tartunk, hogy már-már meghatottságot vált ki egyesekből, ha valaki a nyilvánosság előtt kendőzetlenül be meri vallani, hogy hibázott, vagy hogy az indulatainak engedve ostobán, otrombán viselkedett. Holott egy egészségesebb társadalomban szerintem ennek természetesnek kellene lennie. A kamaszkor pedig a nyíltság, az elkendőzések, a hazugságok szempontjából amúgy is kényes életkor. Mert miközben a tanárok és a szülők egy jó része azt szajkózza, hogy a tanulás a legfontosabb, képmutatás nem tudomásul venni, hogy egy kamasz gondolatai legfeljebb dolgozatírás előtt forognak a kétismeretlenes egyenletek körül. Egy kamasz gondolatai a szerelem és a szex körül forognak. Saját maga, a saját érzései, a nagyüzemre kapcsolt hormonjai keltette vágyak érdeklik, és az érzékszervei egyvalami után kutatnak mohón: szeretet után. Frusztrált állapot, és úgy látom, a kamaszok egyre kevesebb segítséget kapnak ahhoz, hogy az értékek a helyükre kerüljenek bennük. Hogy megerősítést kapjanak, hogy mondjuk, *horribile dictu*, egy beszélgetés fontosabb lehet, mint Pitagorasz tétele. Nem vagyok iskolaellenes, csak úgy vélem, ez az

egész nem sokat ér, ha pusztán és kizárólag a tananyag elsajátításáról szól. És ha a kamaszok őszinteség és nyíltság helyett kétszínűséget, szemellenzősséget, önbecsapást látnak maguk körül a felnőttek részéről, akkor hogyan várjuk el, hogy ők maguk ne váljanak ilyenekké, és később bárkit megértsenek? Nagyszerű kezdeményezésnek tartom a Móra Tabu Könyvek sorozatát, amiért legalább az irodalom területén nyíltan terítékre kerülhetnek ezek a problémák, ugyanakkor az volna a jó, ha mindez most, 2013-ban nem a „tabu”, hanem mondjuk „az élet dolgai” címszó alatt jelenhetne meg.

Mi a könyv története? Először volt meg a regény, ami beleillett ebbe a sorozatba, vagy kifejezetten e sorozat kedvéért írta meg?

A könyv gondolata akkor kezdett körvonalazódni bennem, amikor egy francia regényt fordítottam a sorozatba. A hirtelen jött vágy, hogy megírjam, engem is meglepett, mert 1999 óta nem írtam nagyobb lélegzetű prózát, leginkább műfordítással foglalkoztam, jól elvoltunk, én meg a műfordítás, szerettem, hogy a könyveket, a mondatokat nem nekem kell megírnom, csupán át kell ültetnem magyarra. Igaz, ez épp abban az időben kezdett kissé megváltozni, egyre többször éreztem vágyat, hogy titokban átírjak egy-egy oldalt némi lyik fordítandó szövegben (de végül persze nem tettem meg). Egy-

nehezebb titokban tartani

szóval, megkérdeztem a Móra egyik szerkesztőjétől, hogy elolvassná-e, ha írnék valamit a sorozatba. Ő meg nem érte be egy udvarias igennel, hanem még bátorított is rá – ilyen a jó szerkesztő.

Tudtam, hogy egy tanárnőnek a saját tanítványával folytatott viszonyáról akarok írni, de aztán a főszereplő fiú elkezdett „belepfózni” a történetbe, és kiderült, hogy sok

minden másnak is majdnem ekkora hangsúlyt kell kapnia, ha a maga bonyolult voltában akarom őt ábrázolni, és maga a könyv sem egészen arról szól végül, aminek indult. Ami azt mutatja, hogy egy kamasz életét, érzéseit, szorongásait, vágyait nem lehet olyan könnyen elintézni.

Feltűnő, hogy a környezet reakciójából hiányzik a harag és a felelősségre vonás a tanárnő iránt, és mind a többi tanár, mind a szülők inkább a fiút hibáztatják. Ez azért van, mert csak azt tudjuk, amit a fiú tudott, vagy ez tudatosan volt így? Illetve mennyire foglalkoztatta az, hogy nyitva hagyja azt a kérdést, hogy ki a bűnös a felnőttek közül, mert mintha ezzel azt is erősítené, hogy nem biztos, hogy csak a tanárnő az egyetlen pellengére állítható felnőtt? Szándékosan nyitva akartam hagyni minden, a bűnösséget firtató kérdést, ahogy a tanárnő figuráját illetően sem akartam ítélni, ezt tegye meg az olvasó a saját vérmérséklete, saját erkölcsi normái szerint. Engem igazából a hús-vér nő érdekelt ebben a történetben, az, hogy milyen, amikor a katedrán áll, és milyen, amikor lehull róla a tanárnő-álcák, és ott áll előttünk szó szerint meztelenül, vágyakkal telve, esendően. Az pedig, hogy a főszereplő fiú környezete mit gondol a nőről, egyrészt valóban azért nem jelenik meg nyíltan, mert csak azt látjuk, amit a fiú lát, másrészt azért, mert az adott szituációkban a többieknek még mindig könnyebb a fiúba belerúgni egyet, mint előhozakodni az „arcpirító” témával. De azt hiszem, így is kitálalható, hogy a regény felnőtt szereplői közül kinek mi lehet a véleménye a tanárnőről.

Őn ír novellát, forgatókönyvet, hangjátékot, mesét, emellett fordít franciából. Ez az első kifejezetten fiataloknak szóló regénye? Őszintén szólva soha nem gondoltam, hogy valaha kimondottan kamaszoknak szóló regényt fogok írni. Azt viszont mindig is tudtam, éreztem, hogy egyszer majd megírom mindazt, ami azzal a kisvárossal kapcsolatban kavargott bennem, ahol 19 éven át éltem. Látszólag

a véletlen hozta úgy, hogy mindez egy kamaszoknak szóló könyv alakjában találta meg a maga formáját, de utólag azt gondolom, szerencsésebben nem is történhetett volna. Egy kisváros, ahol a titkokat nehezebb titokban tartani, ideális terep annak a megragadásához, hogy egy kamaszt milyen vágyak, szorongások, érzések feszítenek belülről, és mi az, amitől lassan fulladozni kezd.

Régebben ön is tanított. Mostanában milyen a kapcsolata a kamaszokkal, ill. az egykori kamaszkorával?

A tanításban nem is annyira a padokban ülő lányokkal, fiúkkal való találkozás volt a legérdekesebb, persze az is, hanem inkább az, hogy beláthattam a másik oldalra, egy tanári szoba intrikáival, áskálódással, alakoskodással és rasszizmussal terhes világába. Egy nagyközségben tanítottam, és nem elég, hogy nem ismertem a helyi viszonyokat, nem tudtam, hogy ki kinek a gyereke, a kollégáim is kihasználták, hogy egyikükről sem tudok semmit, és minduntalan nekem sügták meg, hogy az, aki épp kiment a szobából, miért is érdemel mélyseges megvetést. Utólag visszagondolva elég kiábrándító volt, de nagyon fiatal voltam, és viszonylag könnyedén vettem az egészet, amíg rólam is vad pletykákat nem kezdtek terjeszteni a hátam mögött. Ami pedig a kamaszokat illeti, a könyv írása idején egyrészt tudatosan figyeltem őket az utcán, a villamosokon, a metróon, néha leszállni is elfelejtettem, miközben a beszélgetésüket hallgattam, másrészt gyakorlatilag köztük írtam a könyvet. Naponta fél órám, egy órám volt dolgozni rajta kora délután, és ha jó idő volt, egy parkocskába ültem ki, amely mindig suliból jövő kamaszokkal volt tele. Nem is sejtették, hogy bele-belevándorol egy-egy mozdulatuk, szavuk a kéziratba. Jobbára szidtak valamit vagy valakit, ugyanakkor volt bennük valami naiv, irigylésre méltó optimizmus. Azoknak a várakozása, kissé infantilis, de mégiscsak önfeléd kacagása, akik még nem tudják, hogy pontosan milyen is az élet. Vagy nem hiszik el, hogy az övék is olyan lehet, amilyenek egyesekét látják. A hajdani kamaszkorommal pedig békés viszonyban vagyok. Ami akkor fájt, most már nem fáj, van helyette épp elég más. De azt sem sirom vissza, ami szép volt, vagy annak látszik pusztán azért, mert még olyan fiatal voltam. Legfeljebb egy estét, amikor – de ez maradjon az én titkom.

Vannak olyan kamaszhősök, akik önt különösképp megfogták?

A legmélyebb hatással, még kamaszkoromban, talán egy Salinger-kötet volt rám, nem a *Zabhegyező*, hanem a *Kilenc történet* novelláinak a „hősei”. Talán azért, mert ők is a felnőttek képmutató, kíméletlen világával szembesülnek. Aztán, már jóval később nagyon bírtam a 17-18 éves Wayne Rooney-t, aki úgy nézett ki, mintha egy henteslegény tévedt volna a focipályára, közben meg olyan művészi mozdulattal varázsolta a jobb felsőbe a labdát, hogy az ember csak ámult. Persze, ez egy más műfaj, de ő még mindig nagy kedvencem, egy villanás erejéig bele is került a könyvbe.

Bűbájos szörnyeteg

Stefano Benni íróval Tornai Szabolcs beszélget

A külföldön rendkívül népszerű olasz író, Stefano Benni hamarosan Budapestre látogat, hogy részt vegyen az idei Nemzetközi Könyvfesztiválon, s a Scolar Kiadó ebből az alkalomból jelentette meg az egyik művét, a *Gyorslábú Achille* című regényt. A fantasztikus elemekkel átszótt regény nemcsak a szereplők lelki életébe enged bepillantást, de apokaliptikus víziókat felvillantó társadalmi szatíra is. Stefano Bennit az interneten keresztül sikerült elcsípni egy villáminterjúra.

Úgy tudom, hogy a *Gyorslábú Achille* először 2003-ban látott napvilágot. Azóta tíz év telt el. Ennyi idő után hogyan látja ezt a regényét?

Ez a könyvem még mindig kapható a boltokban, ma is számos olvasója van, főleg fiatalokat érdeklí. Úgy látom, nem szállt el fölötte az idő, még mindig eleven történet.

Őn nem az a tipikus elátkozott író. Egyrészt nagyon sikeres – könyvei több mint harminc nyelven olvashatók –, másrészt rendkívül sokoldalú: a prózán kívül ír verset, forgatókönyvet, rendez filmet, sőt színészkedett is, a tévének is dolgozik. Hogyan látja az irodalom szerepét a mai nyugati társadalmakban a saját pályafutása alapján?

Mit is mondhatnék? Bűbájos szörnyeteg vagyok. És ebbéli „minőségében” kezdő írókat milyen tanáccsal látna el?

Olvassanak éjjel-nappal, és ugyanazt az oldalt, ha kell, akár tízszer, hússzor vagy harmincszor is írják újra. Ne takarékoskodjanak a szenvedéllyel, és az az egyetlen oldal legyen legfontosabb paszuszus az életükben.

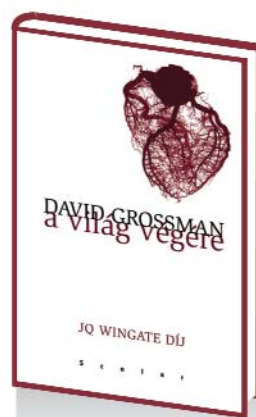
Őn melyik munkájára a legbüszkébb, és miért?

A *Blues in Sedici* című versemet szeretem a legjobban, mert versben történetet elmondani igen nehéz, de azt hiszen, nekem sikerült. Egy apának és a fiának a története ez a költemény, és nekem a fiam a legfontosabb az életemben.

Mik a tervei a közeljövőre?

Főként színházi dolgokkal szeretnék foglalkozni színészként és szerzőként egyaránt. S azt hiszem, újra elkezdek focizni egy veterán csapatban.

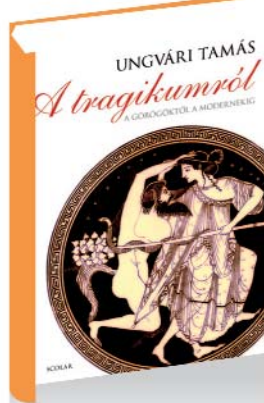
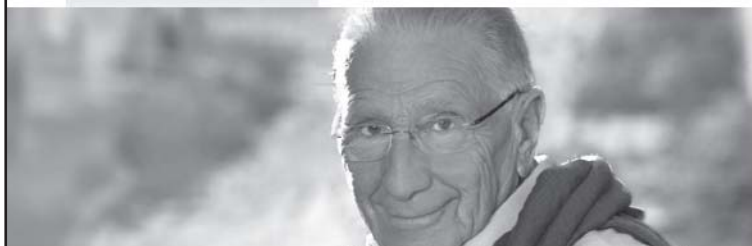
SCOLAR FESZTIVÁL

DAVID GROSSMAN A VILÁGVÉGÉRE

STEFANO BENNI GYORSLÁBÚACHILLE

UNGVÁRI TAMÁS A TRAGIKUMRÓL

scolar.hu facebook.com/scolarklub

Misterioso

A svéd üzleti elit tagjait sorra holtan találják fényűző otthonaikban. A titokzatos merénylő éjjelente saját kulcsát használva jut be a házakba, a nappaliban ülve várja áldozatait, két golyót repít a fejükbe, majd meghallgat egy titokzatos jazzszámot, és a nyomok eltüntetésé után, éppolyan észrevétlenül, ahogyan érkezett, távozik. Vajon mi áll a gyilkosságok hátterében? Az orosz maffia és a svéd üzleti világ összefonódásai? Egy titkos társaságbeli konfliktus? Megcsalt feleségek közös bosszúja? Antikapitalista összeesküvés? A rendőrség különleges egységet hoz létre az ország legfontosabb ügyének felderítésére.

A nemzetközi hírnévnek örvendő svéd szerző, Arne Dahl a skandináv krimiktől megszokott módon a lélektani ábrázolás érzékenységevel és a társadalmi tabló hitelességével vezeti végig az olvasót a sok szálon futó nyomozás történetén az egyik rendőr, Paul Hjelm nézőpontját és magánéleti válságát a középpontba állítva. A szövevényes, nem várt fordulatokat tartogató krimi egy jelenleg tizenegy regényt számláló, számos irodalmi díjjal elismert sorozat első része, melyben nemcsak egy izgalmas bűnügy részletei tárulnak fel, hanem a vasfüggöny leomlása utáni Európa átrendeződött viszonyai is: gazdasági és morális problémák a társadalom és az egyén szintjén.

ARNE DAHL

Az 1963-as születésű Arne Dahl ma Svédország első számú krimiírója – nevéhez fűződik a több millió példányban elkelt, számos nemzetközi irodalmi és közönségdíjjal jutalmazott Intercrime című bestsellersorozat. Ő az egyetlen skandináv író, aki egyaránt megkapta a Német Krimi Díjat és a dán krimiírók elismerését, a Palle Rosenkrantz-díjat. Legújabb regényével (Viskleken) a Legjobb Svéd Krimi címet is elnyerte. Sikere példátlan. A televízió tovább fokozta népszerűségét: 1,5 millió ember, a teljes svéd népesség közel 20 százaléka nézte meg a Misteriosót.

JELENTŐSEBB IRODALMI ELISMERÉSEI

The Danish Academy Crime Writers Award
(Palle Rosenkrantz-prize) 2004

The Swedish Academy of Crime Writers' Award
2002, 2006

The German Crime Award 2005, 2006

The Swedish Academy of Crime Writers' Special
Achievement Award 2007

Europe's Best Crime Writing Award 2010
in Reader's Digest

Radio Bremen Crime Fiction Award 2010

**Több mint 2 millió eladott példány Európában
Műveit 20 nyelvre fordították le**

A SZERZŐRŐL

„Arne Dahl kétség kívül a legjobb krimiíró hazánkban.”

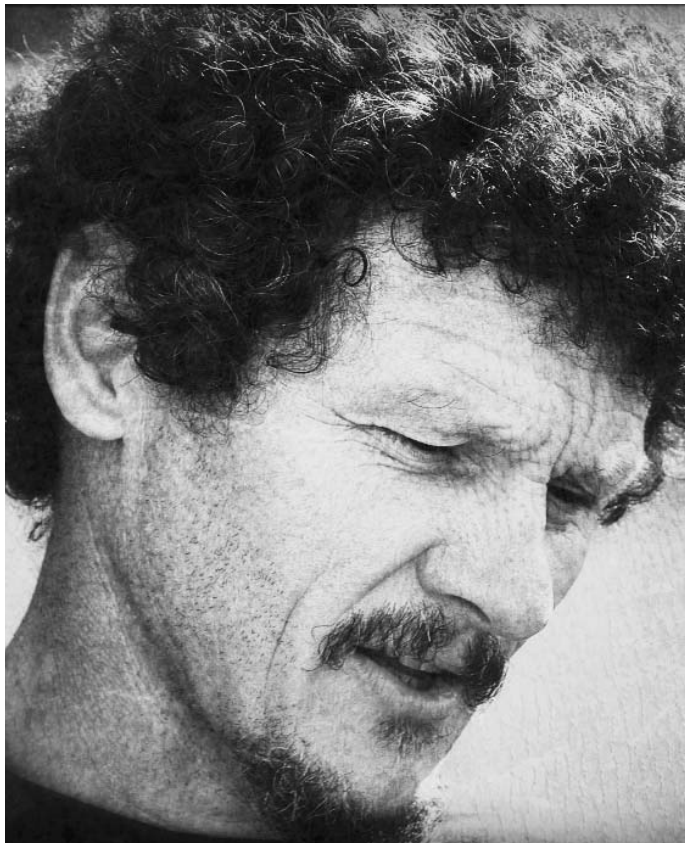
(Magnus Persson, Svenska Dagbladet, Sweden)

„Arne Dahl írja napjaink legjobb krimijeit.” (Die Zeit)

„A krimi műfaj mestere.” (Corriere della Sera)

Könyvet a fiúk kezébe: Luca Cognolato

Gyermekek számára írni nem mindig egyszerű feladat, nem csak könnyed és vicces dolog, hanem nagy felelősség is. Ön abba a típusba tartozik, akik vallják, hogy morális üzenetekkel követhető viselkedési mintákkal kell megtölteni egy ilyen könyvet?

Az egyetlen oka annak, hogy írok, az, hogy szeretem csinálni. Szerencsére van egy másik munkám, amely biztosítja a megélhetést, és nem az egzisztenciám függ a könyvektől. Ez lehetővé teszi számomra, hogy az írás továbbra is privát tér maradjon számomra, passzió, egy kalandos tornaterem. Az írás az egyik kedvenc játékom, és mint minden játék, ez is úgy komoly dolog, hogy a szabályait be kell tartanunk, illetve csak néha lehet megszegni. Gyerekeknek írni speciális feladat: a használt szókincs alapos ellenőrzését, a karakterek és a cselekmény különösen gondos kezelését igényli. Amikor írok, nem erkölcsi tanítások lebegnek a szemem előtt, hanem egyszerűen csak mesélek, megmutatok más, lehetséges életeteket. Úgy gondolom, minden jó történet elsősorban egy erős felismerést rejt, egy elképzelést a világ és az emberek közötti kapcsolatáról. A karakterek sohasem teljesen jók vagy 100%-osan rosszak, az árnyalatok teszik őket igazán élővé. Bízom az olvasóim empátiájában, abban, hogy képesek a karaktereimet tisztelni, szeretni, azok hibáival, gyengeségeivel együtt is. Nem akartam szuperhősökről írni.

Magyarországon egyértelműen mérhető, hogy a fiúk kevesebben és kevesebbet olvasnak, mint a lányok. Az ön házában is hason-

ló a helyzet? Mit gondol, mi lehet ennek az oka?

Számos oka van, ezek össze is függenek egymással. Ilyen a nemek különböző fejlettsége kamasz korban, valamint azok a hagyományos társadalmi szerepek, amelyek miatt a férfiak és már a fiúk is kevesebbet olvasnak. Meg kell jegyezni azonban, hogy gyakran a piac is felelős. Eleve több lányoknak szóló könyv jelenik meg, a kevesebb fiús könyv pedig még kevesebb fiú olvasót eredményez. A fiúk számára a tudatos, döntéseket hozni, kockázatot vállalni képes karakterek jelentenek mintát, ezért olyan olvasmányokat keresnek, amelyekben találhatnak ilyen figurákat. Nem szabad elfelejtenünk, hogy ezek a történetek serdülőknek szólnak, akik ekkor találkoznak első komoly konfliktusaikkal, a szeretet és a csalódás erejével, és ezeket az élményeket úgy kell tudniuk kezelni, hogy társaik szemében ne tűnjenek gyengének. Ezért keresik a példaadó figurákat, sorsokat, így kevésbé érzik magukat egyedül a felnőtté válás küzdelmében. A rátalálásban pedig nagyon nagy a szerepe a szülőknek, a könyvtárosoknak, és különösen a tanároknak, hogy az éppen megfelelő, leginkább hatni és segíteni képes könyveket adják a fiatalok kezébe, olyan könyveket, amelyek ráadásul az ő saját nyelvükön beszél a problémáikról, konfliktusairól, feladataikról.

Ön szerint milyen egy tipikusan fiús történet? Más a témaválasztás, a nyelvezete, a karakterek?

Könyveimben leginkább a barátság mint közösségformáló erő hangsúlyozódik. A baráti társaság szolidaritási csoportként működik a fiatalok körül, benne elfogadottnak érezhetik magukat, közösen nézhetnek szembe a mindennapi harcokkal. A korszárkötő ideális kulisszáknak tűnt ehhez a témához, és a kiválasztásánál bizony segítséget kaptam a gyermekeimtől (a 18 éves Davidtól és a 16 éves Emmától), mindketten a Padova csapatának kosarasai. Lehetőséget biztosítottunk számukra, hogy megismerjék a futballt, de nem tetszett nekik, inkább kosarazni szerettek volna, pedig, ahogy nyilván Magyarországon is, Olaszországban is a foci a legnépszerűbb sport. Ráadásul nézőként megtapasztaltam, hogy a kosárlabda mikrokörnyezete mennyire tiszta, szimpatikus. Az edzők nemcsak sportolókat, de embereket nevelnek, odafigyelnek a közösségi értékekre, nem hajtják minden áron győzelembe játkosaikat. A kosárlabdában a csapattársak elsősorban barátok, a csapat embercsoportként működik, plusz a eredményeket sem lehet egyénieskedésekkel elérni. Az öltözőben nagyon kritikusak egymással, de a pályán az öt embernek egységként, közösségként kell védekeznie is, támadnia is. Csak a csapat létezik, az egyes ember feloldik a közösből. Ezt bele is írtam a regénybe: „Társak nélkül csak egy labdázó srác vagy. A többiekkel együtt válhattok csapattá.”. A kosaras történeteimet az ironia mint beszédmód teszi szerves egységgé, és ez nagyon fontos számomra. Ugyanis az ironia egyben egy látásmód. Aki nem képes nevetni saját hibáin, az a világ egyik felére vak.

Könyvet a fiúk kezébe: Arne Svingen

Gyermekek számára írni nem mindig egyszerű feladat, nem csak könnyed és vicces dolog – bár sokan hiszik azt –, hanem nagy felelősség. Ön abba a típusba tartozik, akik vallják, hogy morális üzeneteket, követendő viselkedési mintákkal kell megtölteni egy ilyen könyvet?

Nem, nem foglalkozom morális kérdésekkel a könyveimben. Egyszerűen csak írom, vagyis úgy írom a történeteket, ahogy érzem. A legtöbb szereplőm esélytelen, hátrányos helyzetű figura. Nem jobb emberré próbálok meg átalakítani az olvasóimat, de jobb olvasóvá mindenképp. Néha már az is remek érzés, ha belemerülhetek egy izgalmas és szórakoztató sztoriba. De azért az is igaz, hogy a legtöbb történetnek van valamennyi alapvető morális üzenete, még akkor is, ha nem direkt szuszakoltuk bele.

Magyarországon egyértelműen mérhető, hogy a fiúk nem olvasnak annyit és kevesebben is olvasnak, mint a lányok. Az ön hazájában is hasonló a helyzet? Mit gondol, mi lehet ennek az oka?

A fiúk Norvégiában is kevesebbet olvasnak, mint a lányok. Ezért annyira fontos, hogy olyan könyveket adjunk nekik, amiket valóban élvezni tudnak. Szerzőként, alkotóként feladatomnak tekintem, hogy minél több fiút rávegyek arra, hogy olvassanak könyveket. Szerencsére azt tapasztalom, hogy ez teljesen működik, meg lehet őket szólítani.

Ahogy olvasom, szeret iskolákba elmenni, találkozni a gyerekekkel. Mit tanul tőlük ilyen alkalmakkor? Az élet nagy dolgairól beszélgetnek, vagy inkább a saját világukról? Könyvekről? Később beépíti a szerzett tapasztalatokat az írásaiba?

Íróként nagyon fontosak ezek a találkozások számomra. Igen, egy csomó dolgot tanulok tőlük, és azokat bele is teszem a könyveimbe. De ami fontosabb, az az, hogy ők nagyon őszinték. Egyből elmondják, ha valami nem működik. Nem nevetnek, ha valami nem vicces. A felnőttek inkább udvariasságból reagálnak, nem szívből.

Ön szerint milyen egy tipikus fiú történet? Más a témaválasztás, a nyelvezete, a karakterek?

A fiúk hajlamosak azokat a könyveket kedvelni inkább, amelyek fiúkról szólnak. A lányok nem válogatnak; mindkét nemről hajlandók olvasni. A legtöbb fiú szereti a feszültséget, és gyakran szembesíte-

nek azzal, hogy a kisebb korosztálynak szánt könyvek „túl puhák”, dedósok. Ők is egy jól megírt, baromi izgalmas „hrillert” akarnak, pont ugyanúgy, ahogy a felnőttek is egy izgatott várakozással teli utazás akarnak megélni krimiolvasás közben.

A magyar kiadást Pávai Tamara illusztrációi díszítik. Mennyire találkozott a képi világ az ön által megálmodottal? Fontosnak tartja, hogy a hét, vagy a tíz év felettieknek szóló könyvek is illusztrálva legyenek?

A Huber-könyvek tele vannak humorral, a borító jól reflektál erre. A belső képeket még nem láttam, de ha olyanok, mint a címlap, akkor nagyon rendben van, mert az remekül néz ki. Az évek során Hubert sokféleképpen volt már illusztrálva, két homlok egyenesen más norvég kiadás van, és a különböző fordítások újabb és újabb verzióin túl még a tévé számára animált epizódok is más milyenek. Az illusztráció, a jó illusztráció fontos minden korosztálynak, és nagyon szerencsés vagyok, hogy már eddig is sikerült a legjobbak közül jó néhányal együtt dolgozni.

Sekély e kéj. Miért n

Mindnyájunk fülében ott cseng jó néhány felülmúlhatatlanul pazar rím József Attila *Születésnapomra* című verséből: csecse – becse; az ám – hazám; szegény – legény; fura – ura; sekély – e kéj. Aztán irodalmi tanulmányainkból felrémlenek Tinódi Lantos Sebestyén verssorainak furcsa végei:

*Az Eger vára rossz kőfal vala
Nagy helyen vala szakasztva vala
Szép lakó helye püspöknek vala
Drága monostor közepette vala.*

Micsoda mesterségbeli különbség van a majd négyszáz év elteltével született két vers között! Tudjuk, hogy a mai olvasó számára a vers a ritmusától, no aztán elsősorban a rímeitől az, ami; költemény és nem próza. Csokonai a verseiben ösztönösen használt rímek mibenlétéhez úgy próbált közelebb jutni, hogy gondolatait 1799-ben *A magyar prosódjáról* című tanulmányában összegezte. Érdekes, hogy a rím szó egyszer sem szerepel az írásában, ő a rímes verselés szakszavak helyett a sarkalatos verselés terminust használja, de gyakran a kádencia latin szót is leírja. Majd aztán a rím szó a nyelvújítók íróasztalán latin-francia mintára 1808-ban születik meg. A legklasszikusabb magyar költő, Arany János is foglalkozik a rím és rímelés elméletével. Gondolatait 1854-ben teszi közzé a *Valami az asszonánról* című írásában.

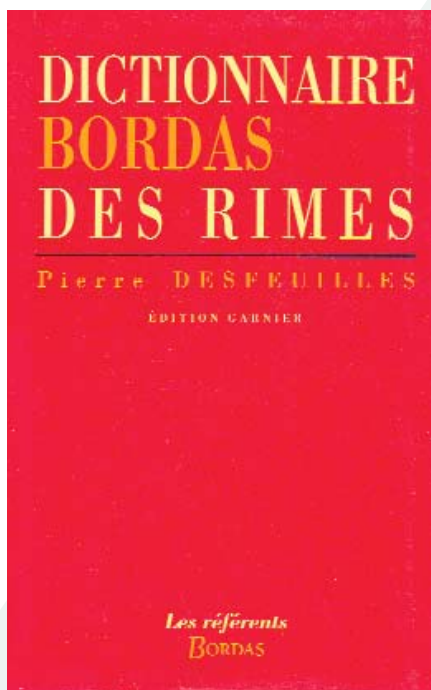
Míg idegen nyelveknek, az angolnak, a franciának és a németnek tucatnyi rímszótárak van, nyelvünknek csak három és fél. (A felet megmagyarázom kicsit lejjebb). A magyar rímszótár összeállítónak legfőbb gondja abból ered, hogy a magyar nyelv ragozó nyelv, így ragokkal-toldalékokkal könnyen lehet unalmas rímelő szavak tömkelegét alkotni, hiszen pl. minden -ban raggal ellátott szó rímel egymással. Az első, aki a magyar szavakat végtagjaik szerint rendezte, Verseghy Ferenc volt, ő 1805-ben a *Tiszta magyarság* című könyvének függelékében adta közre a *Kádenciák lajstromát*. Nem sokkal később, 1809-ben Simai Kristóf jelentette meg *Végtagokra szedett szótárát*. A magyar nyelvnek csupán egyetlen modernnek nevezhető rímgyűjteményét publikálták 1903-ban. A szerzője Füredi Ignác középiskolai tanár, mint szótárának alcíme jelzi: Tanulók, verselők és nyelvészek használatára szánta. A bevezetőben írja: „A rímszótár közrebocsátásával a kezdő verselőknek is igyekeztem némi szolgálatot tenni.” 50 oldalon hozzávetőleg 8000 szót sorol be rímelő társai

incs jó rímszótárunk?

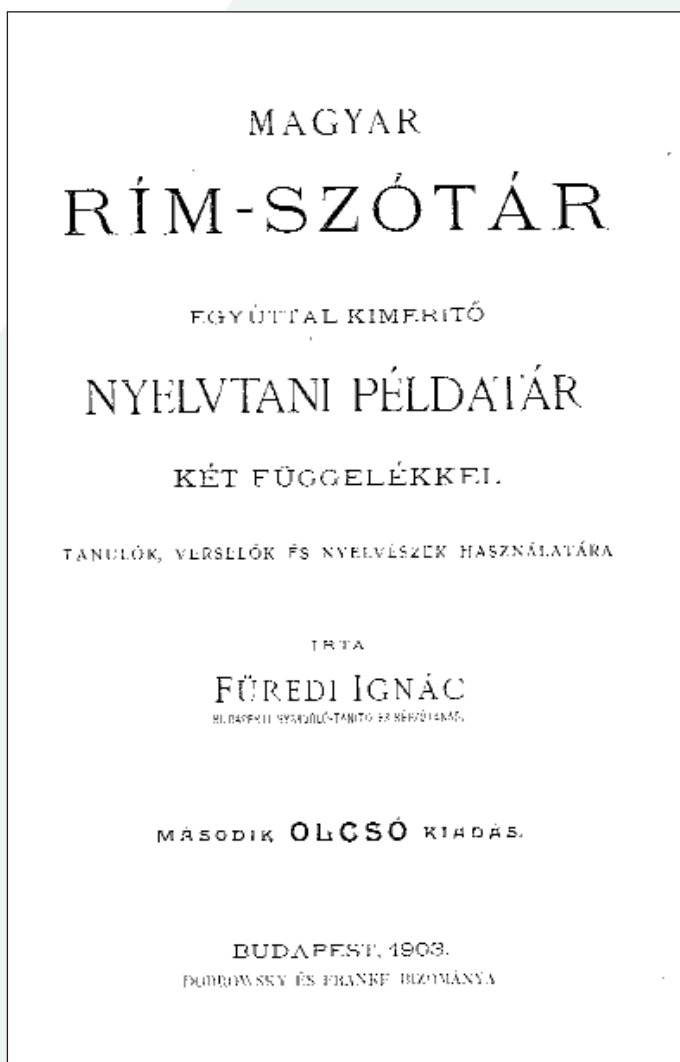
közé. Példaképp néhány *ly* végű szó Füredi szótárából: *gally, pad-maly, tavaly, bivaly, karvaly, guzsaly* vagy néhány rímelő szó a *t* végűek közül: *ecet, ecset, mecset, liget, sziget, német, keret, követ*.

A fél magyar rímszótár Papp Ferencnek 1968-ban publikált *Magyar szóvégmutato szótára*, amely a hétkötetes értelmező szótár 58.000 címszavát adja közre a szavak vége felől rendezve ábécébe. A nemzetközi nyelvészeti szakirodalomban az ilyen nyelvészeti szakszótár jól ismert, a *tergo* a megnevezésük, de mint Papp Ferenc hajdan elmondta, az a *tergo* szónak mifelénk van 'hátról történő közösülés' jelentése is, ezért nem vállalták fel a szót. Így a városi legenda szerint pályázatot írtak ki a szótár címére. Kiss Lajos nyelvész kollégának, – mint ahogy visszaemlékezésében megírta –, a 12-es buszon munkahelyéről hazafelé dőcögve jutott eszébe a 'szóvégmutato' szó, amely aztán fel is került a szótár címébe. A szótárból kikereshetjük az azonos végű szavakat, pl. *-nómus* ennek a három szónak a vége: *agronómus, gasztronómus* és *anatómus*. De ugyanígy megtudhatjuk a szóvégmutato szótárból, hogy 3 tőszavunk végződik *-ck* hangkapcsolatra: *palack, barack, tarack*. A szótár szavai mellett hét oszlopban nyelvtani információk vannak kódolva. Ennek a szótárnak az előállítását volt az egyik első magyar számítógépes nyelvészeti munka, még a lyukkártyás, nagygépes hőskorból. Azt beszéljük, hogy minden szót Debrecenben két egyetemista kódolt, és ahol eltérés volt az egyetemisták által megadott kódok között, ott utólag a főszerkesztő szava döntött. Mindemellett nagyon korszerűen a nyelvi variabilitás is feltünteteti a szótár, hiszen „helyes” a *sátrat* alak mellett a

sátort alak is, ugyanígy mai nyelvünkben előfordul a *szavak* mellett a *szók* alak is, és ugyanígy mondhatjuk, hogy *fotelban* és azt is *fotelben*. Ma már a szóvariációk létezéséről pusztán google gépi kereséssel is megbizonyosodhatunk.

A hiányzó korszerű magyar rímszótár elkészítésébe ma már a számítógépes nyelvészet is be fog szállni. Ugyanis szép feladat formalizálva leírni, hogy mikor rímel két szó, majd egy alkalmas célprogrammal a világhálón keringő bőduletes magyar szövegmenyi-ségből automatikusan kigyűjteni az egymásra rímelő szavakat.

A könyvvé váló Száguldó cirkusz

A Forma-1 tipikusan az a műfaj, amit nézni kell – mint a sportokat úgy általában. Mégis elképesztő szakirodalma van a sportágnak, és szerencsére az utóbbi két évtizedben Magyarországon is

jelentek-jelennek meg olyan könyvek, amelyeket egy rajongó ott kell tudjon a polcán. Simon István *Száguldó cirkusz-évkönyv* sorozata ilyen.

Mint ahogy magának az 1950-ben indult Forma-1-nek megvannak a maga jól elkülöníthető korszakai, a Forma-1-es könyveknek is. Az angolszász és a német nyelvű szakirodalom legendás, egy-egy, még az

1950-es években megjelent opuszáért, versenyzői (ön)életrajzáért az E-bay-en vagy más célzott helyeken több száz eurót is elkérnek. A szomszédos Ausztriában, ahol Jochen Rindt miatt már az 1960-as években kitört a F1-őrület, a legendás Heinz Prüller tévériporter 1971-től máig publikálja évről évre a *Grand Prix Story* című sorozatát – a legelső, már ritkasággá vált darabok szintén csillagászati összegért cserélnek gazdát.

Magyarországon Almássy Tibor tett közzé először igazán értékelhető munkát Forma-1 terén. Ez volt az amúgy szintén legendássá vált *Autóversenyzők, versenyautó* című mű (1975, majd 1980). Persze, a Magyar Nagydíj 1986-os megrendezése után több könyv is megjelent (Oltványi Tamás, Jakab József, Dávid Sándor tollából), ám ezek színvonala, hitelessége elég hullámzó volt.

Be kellett érnie annak az ifjú újságíró-generációnak, akik már eleve a Forma-1-en nőttek fel, tudtak nézni a magyar közvetítés mellett Eurosportot, német RTL-t, RAI-t, majd, immár zszurnalisztaként el is jutottak a nagydíjakra: tényleg tudták, mi történik a pit lane-en és a paddockban.

Ennek a csapatnak egyik legmarkánsabb, tudatosan építkező figurája Simon István. Már a húszas éveinek közepén járva kopogtatott a honi autós lapoknál, és amint lehetősége lett rá, a futamokon is rendszeresen feltűnt – előbb a Hungaroringen, majd Zeltwegben, Imolában, Monzában, és így tovább. Azt azért jó tudni, hogy a tévé társaságokon kívül nincs olyan magyar nyomtatott sajtóorgánium, de még internetes oldal sem, amelyik megengedhetné magának az állandó F1-es tudósító utaztatását. A szakírónak marad tehát az évi egy-két-három futam, az évek során kiépített szakmai kapcsolatok, a sajtósokkal meglévő kollegiális viszony – és az e-mailezés, a csapat-honlapok, a média területén való információszerezés.

Innen is kell szemlélni azt az erőfeszítést, amit a *Száguldó cirkusz* évkönyvek összeállítása, megírása jelent. Természetesen első a lelkesedés, az F1 szeretete – de ebből még nem lesz könyv, vagy legalábbis nem ilyen, amilyen a 2000 óta megjelenő sorozat legutóbbi darabja, a 2012/13-as kötet, ami – első ízben – a Duna International Kiadó gondozásában jelent meg.

Nyilván ha valaki már több mint tíz éve végzi ezt a munkát, meglehetősen rutinja van, ám épp emiatt arra is kell figyelnie, hogy ne legyen önismétlő, és valamelyest – nyilván, itt is az anyagi lehetőségek fényében – kövesse a F1-es szakkönyvek nemzetközi trendjét. Talán a legnehezebb: megtalálni az arányokat. A Forma-1 egy nagyon a képekre építő, vagyis könyv esetében fotós műfaj. A csillogó, színes autócsodák jelentik az egyik vonzerőt, és persze a pilóták, akik uralják a 700-800 lóerős gépeket. A jó fotó mindent visz – pláne, ha olyan akciók tarkítják a szezont, mint a 2012-es évad talán legemlékezetesebb és egyben leginkább hajmeresztő pillanatai, a Belga Nagydíj rajtja Spa-Francorchampsban. A kép mindent elmond, de mégis meg kell találni mellé a szükséges szöveget is.

Milyen legyen ez a szöveg? Száraz, tárgyyszerű – vagy izzon át rajta a riporter adrenalin szintje? És ez természetesen érvényes az egész kötetre. Egy szezonra visszaillesztő könyvben helye kell legyen a tudósításszerű beszámolóknak, némi analízisnek és legalább ennyire fontos a Forma-1 „bulvár” oldala is: a sztorik, az anekdoták, az érdekességek. Aki annyi Forma-1 kiadványt olvasott, látott és írt, mint Simon István, annak ezek a szakmai fortélyok már a kisujjában vannak – és mivel jó tollú zszurnalisztáról van szó, mindezek mellett megvan a saját látásmódja és felismerhető hangja is. Nem véletlen, hogy a *Száguldó cirkusz* fenn tudott maradni ennyi éven át, és a rajongók türelmetlenül várják a szezon végeztével az újabb kötet megjelenését, hogy legalább ezt lapozgathassák a holt idényben, míg nem kezdődik az új világbajnokság.

A 2012-es kötet nem véletlenül jelent meg az MTVA támogatásával. Szerzőnk tagja volt a közmédiához több mint egy évtized után visszakerült közvetítő csapatnak. Ezúttal tehát nem a versenypályák sajtóközpontjában és a paddockban dolgozott, hanem részt vett a műsorok elkészítésében, a tévéadások élvezetességétélben. Ez is olyan plusz, ami honi körülmények között csak nagyon keveseknek adatik meg; jogos tehát az is, hogy a F1-es sztárok mellett Simon István egy-egy portré és rövid szezonértékelő erejéig bemutatja a tévé- és rádióközvetítések arcait.

Mindent összevetve a *Száguldó cirkusz 2012/2013* méltó a szenzációra sikerült tavalyi évadhoz. Legyen még sok ilyen – Forma-1 szezon és könyv is!

Simon István: *A Száguldó cirkusz 2012–2013*
Duna International Kiadó, 2012, 176 oldal, 4990 Ft

Nincs titok

Ha az utóbbi évek klasszis futballistáit kellene számba venni, Cristiano Ronaldo, Xavi Hernández, Andrés Iniesta, Lionel Messi és Andrea Pirlo neve ugrana be elsőre. Ha viszont csak egy

játékost választhatnánk ki, mint a kor-szak jelképét, gondolkodás nélkül Messire szavaznánk – függetlenül attól, hogy a fentebb említett játékosok közül kit kedvelek és kit nem. Amit Ronaldo, Xavi, Iniesta és Pirlo művel a pályán, az szintén kivételes, de amit ők csinálnak, azt még értem. Viszont amire az alacsony termete miatt Bolhának becézett dél-ame-

rikai képes, azt nem: a legkevesebb, hogy olyan, mintha egy másik bolygóról érkezett volna. Tudása a legnagyobbakéval vetekszik, Pelé és Johann Crujff mellett a helye a futball panteonjában. De leginkább honfitársa, Diego Maradona mellett, akivel számtalanszor össze is hasonlítják őt a könyv hasábjain.

Az ilyen különleges képességű spillereknél mindig az az egyik legnagyobb kérdés: mi a titkuk, hogyan tudnak ennyire magasan szárnyalni. Luca Caioli sokat tesz azért csaknem háromszáz oldalas könyvében, hogy kiderüljön, hogyan és miért vált extra-klasszissá a gránátvörös-kékek tízese. Ám hiába járja körül több oldalról a témát, semmi különlegeset nem talál. Ez azonban nem az ő hibája, sőt, még csak nem is hiba, mert Messi esetében éppen az a titok, hogy nincs titok. Legfeljebb annyi, hogy ha labdát lát, újra gyerekké válik, ahogy azt egykori csapattársa, Gianluca Zambrotta mondja róla –, de talán ez sem olyan kivétel nélküli a sportolók világában.

Egy átlagos futballistaportréban egyetlen nézőpontból darálják el a játékos életét, pályájának fontos mozzanatait. Caioli, aki korábban többek közt Ronaldinho Gaúchóról és Zinédine Zidane-ról is írt könyvet, nem elégszik meg ezzel a kétszínű egyszerű, de nem túl izgalmas megoldással. Úgy járja be a teljes életutat az 1987-es születéstől a 2012-es év januárjáig, hogy leírásait a Messi édesanyjával, edzőivel, játékosársaival, újságírókkal készített interjúi színesítik. Igyekszik tehát több nézőpontból is bemutatni hőseit, ami azzal ke-

csegtet, hogy – mint egy posztmodern regény főszereplőjéről – elég összetett képet kapunk majd a támadoról.

A meglepő az, hogy mégis mindenki nagyjából ugyanazt mondja el a négyszeres aranylabdás, háromszoros Bajnokok Ligája-győztes játékosról. Ezért is érzem többszörösen találónak, amit Mariano Bereznicki, a La Capital újságírója mond: „akármennyit is olvas róla az ember, így nem lehet igazán megismerni”. Egy idő után már nem is számoltam, hányszor hangzik el nevével kapcsolatban a szerény, alázatos, halk szavú jelző, hányszor titulálják őt befelé fordulónak, ugyanakkor felelősségtudónak. Az évek folyamán maximum annyi változott, derül ki a vallomásokból, hogy magabiztosabb lett, és nem egyénieskedik a pályán, mint régen – semmi jelentősebb átalakulás. Átlagos személyiség, egyetlen különlegessége a növekedési hormonhiány volt, ami miatt éveken át hormonkezelésnek vetették alá.

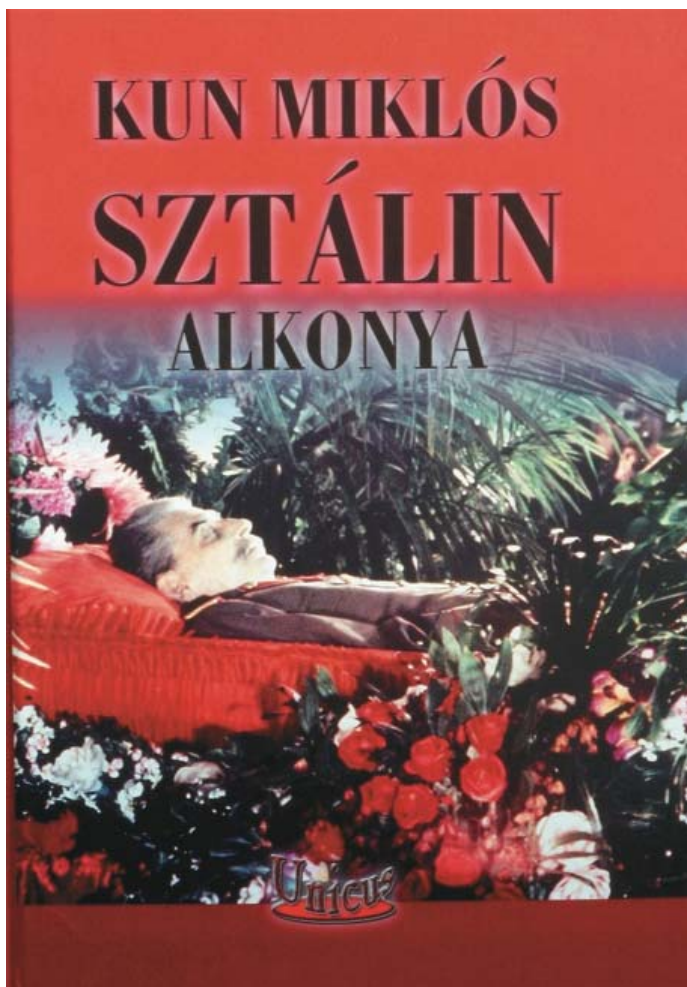
Nem hinném, hogy Caioli hibája volna, hogy Messi ennyire homogén személyiségnek mutatkozik a könyvben. Nem állítható, hogy felszínesek volnának a beszélgetései, mint ahogy az sem, hogy nem a címszereplőhöz közel álló személyeket kérdezett volna meg. A meginterjúvoltak egész egyszerűen nagyon hasonló válaszokat adtak – ami persze, ne tagadjuk, olvasói szempontból nem túl kecsesítő. Olyat viszont nonszensz lenne kijelenteni, hogy például a tulajdon édesanyja ne ismerné a fiát és ezért csak sablonokban beszélne róla.

Caioli alapos munkát végzett. Ahol lehet, többféle magyarázatot is ad egy-egy jelenségre, illetve felhívja a figyelmet rá, ha a nyilatkozatok közt ellentmondást vél felfedezni. Az egyhangúságot leginkább az bontja meg, hogy Messi pályafutása sem nélkülözi a buktatókat. Akad azért egy front, ahol ő sem alkotott még maradandót (és ebben hasonlít a kor másik ikonjához, a portugál Ronaldóhoz): ez pedig a válogatott szintér. Caioli a gólok, címek és díjak mellett a kudarcoknak is megfelelő teret szentel. Igyekszik minél jobban megvilágítani Messinek az argentin válogatottban betöltött ellentmondásos szerepét, kék-fehér színekben nyújtott teljesítményének vegyes megítélését. Pontosan látja, hogy a világbajnoki cím még nagyon hiányzik ebből a pályafutásból – illetve azt is érzékelteti, hogy ezen a téren identitásproblémák is lehetnek a háttérben, hiszen Messi – a többi argentin játékosal ellentétben – sohasem játszott otthon felnőtt klubban, ami miatt sokan a hazájában nem is tudják teljesen elfogadni.

Az pedig nem Caioli hibája, hogy Messi életében szinte képtelenség bármi különlegeset találni. Ő a pályán különleges – nem azon kívül. Szépen alakul az élete, szinte sehol semmi probléma. Ha humorizálni akarnék, azt mondanám: ő, az apja, az anyja és az őt körülvevő összes ember annyira normális, hogy az már nem normális.

Luca Caioli: Messi.

Fordította: Koronczay Dávid, Gabo Kiadó, 2012, 290 oldal, 2790 Ft

Állatfarm

A sokadik Sztálin-könyv, lassan Dunát lehet rekeszteni diktátor-despotát vagy despota-diktátort főszerepbe emelő könyvekkel. Sztálin irodalomba mártva (Sofi Oksanen: *Sztálin tehenei*), Sztálin, a feminista (Schlatt Mária: *A feltörekvő nő*), Sztálin az angliai szalon-balról (Martin Amis: *Koba, a rettenetes*), és a sor folytatható. Az ember olvassa, ajándékozza, hogy más is olvassa, más is felismerje, milyen vékony a határsáv az ember és az állat közt, mi mást tehetne. Mi egyebet, ha nem ért egyet Szolzsenyicin rémült felajdulásával: „Úristen! Vajon melyik csatorna mélyére süllyesszük el ezt a múltat?!” A múltat nem kell elsüllyeszteni, a múlt tanít. Ennek a közhelynek köszönhető, hogy Kun Miklós ikszedik Sztálin-könyvét, látva a paramétereit szélteben-hosszában, némi célzatos preconcepcióval kezdem. Évtizedek óta kérdés, mondhatni, megválaszolatlan kulcskérdés, hogyan is kezeljük a kommunista alaptételt. Hogyan fogadjuk be, helyezük el fogalomtárunkba magát a szót. Főnév? Melléknév? Netán ige, vagy még inkább: határozószó? „Mi, kommunisták különös anyagból vagyunk gyúrva”, mondja ki szívárványos egyértelműséggel a lenini önmeghatározás. Csak létezik valami rejtett értelme, ha maga a nagy Lenin mondja a maga szájával 1918 januárjában! Bízhatunk abban, hogy Kun Miklós egyértelmű választ ad erre a „különös anyag” tételre, mert egy Kádár Jánosnak írott levelében így

emlékezett vissza Kun Béla feleségére, aki Kun Miklós nagymamája: „Kun Béláné mindig kommunistához méltó optimizmusra nevelt bennünket, családjá tagjait”. A jó pap holtig tanul, én pedig jó pap volnék, ha pap volnék, várom, hogy definíciós irányba állítson végre valaki ebben a központinak látszó káoszban: most akkor az kommunista, aki mondja magáról, vagy az, aki azt mondja, nem vagyok kommunista. A kommunista jelző életforma, államvallás, személyes hitvallás, egy-egy ateista pártot összetartó halásháló? Vagy pedig, e lehetőség kriminális gyanúja is felmerül, szimpla hatalmi eszköz bűnözők kezében.

Nézzük a címlapon megjelenő két nevet a fiatalabbak kedvéért! Kun Miklós Kasinban (SZU) született, hatvanhét éves, Széchenyi-díjas történész, egyetemi tanár, Szovjetunió- és Oroszország-szakértő, összefoglaló néven kremlinológus. Családjá a '20-as években a Szovjetunióba emigrál, a nagypapa Kun Béla kommunista politikus, a Tanácsköztársaság vezetője (Sztálin a nagy tisztogatás idején őt is kivégezteti). A nagymama, Kun Béláné (született Gál Irén) ugyancsak megjárja a börtönt. A család 1959-ben települ haza Magyarországra, miután 1956-ban a szovjet igazságszolgáltatási szervek rehabilitálják a kivégzett Kun Bélát.

Joszif Visszarionovics Sztálin (Gori, Orosz Birodalom, 1878. december 18. – Kuncovo, Moszkva mellett, 1953. március 5.) apai ágon oszét, anyai ágon grúz nemzetiségű szovjet forradalmár, az Oroszországi Kommunista Párt főtitkára, a Szovjetunió generalisszimusa. Ő, Sztálin Kun Miklós főszereplője.

Az első oldalakon kiderül, affiaregény, hiába a csevegő, könnyed, a televízióból megismert hang, szerzői technika –, nehéz olvasmány. Ebben a könyvben nincsenek jók, akiknek a sorsáért az olvasó aggódhat, nincsenek rosszak. Itt mindenki bűnöző. Bűnöző az áldozat, bűnöző a hóhér.

Lehangoló felismerés.

Az is lehangoló felismerés, hogy amikor 1961-ben kivágják Sztálint a Lenin-mauzóleumból, és elkaparják egy közeli lyukban (eddig nem jut el a kötet, 1953. március 5-ével, Sztálin halálával befejeződik be), nem az a reformista Nyikita Hruscsov teszi ezt, akit már élőben láthattunk, ha elég öregek vagyunk, hanem a nagy mézszáros legjobb tanítványainak egyike. Példának okáért Sztálin őt vezényli Ukrajnába, amikor az ukránok elunják az éhínséget, miközben földjük a Szovjetunió éléskamrája, és elharapták néhány komisszár torkát.

Kun Miklós nem ment fel senkit, és nem akad el az alcímben rögzített kettős vizsgálat szorításában (történelmi-lélektani kollázs), nem kérdés, hogy Sztálin pszichopata volt-e, verte őt az apja, nem verte, mennyire verte. Mellékkérdés az egészhez képest Sztálin lelki vagy idegi eredetű defektje, és hogy milyen betegségről beszélhetünk egy olyan Gazda esetében, aki hetvenöt évet él? Ha beteg lett volna, jegyzem meg – végre valami derűs kapcsolódás Közép-Kelet-Európához – a magyar irodalom akkori nagyjai nem köszönthették volna aransujtásos születésnap gyűjteményes kötetrel. Akármilyen Sztálin szervezői zsenijével, hideg fejével, szuperbiztos emlékezőtehetségével, egyetlen ember nem alakíthatja át egy egészséges társadalom működését. Épkézláb társadalom már Lenin mellől leakasztja a falról, talán Lenin elvtárral együtt. De hogy a bandát, a maffiát, az alvezéreket nem ismerjük meg, ha működik az ország, a nép önvédelmi rendszere, az biztosnak látszik. A világ soha nem hallotta volna Molotovok, Abakumovok, Jezsovok, Beriják és Hruscsovok nevét. Talán ez a kérdés a kommunista definíciós kérdésére. Az már csak hab a tortán, hogy a rettegett Gazda él 1953. március ötödikén, amikor a fellélegző második vonal imponáló tempóban leváltja. Igaz már alig pislog. (*Kun Miklós: Sztálin alkonya. Unicus Kiadó, 552 oldal, 4998 Ft*)

Irodalmi ajánlatunk

Paris A Love Story – Kati Marton – 4130 Ft

A magyar származású amerikai újságíró Kati Marton új könyve műfaja szerint memoár, találó angol alcíme szerint „love story”, valójában szerelmi vallomás, szerelmeinek története. Fordulatokban gazdag életének szinte minden fontos eseménye Párizshoz kötődik: itt járt egyetemre 1968-ban, itt szövődött romantikus kapcsolata első férjével, gyermekei apjával, Peter Jenningszel, a közismert amerikai tévés újságíróval, válása után itt alakult barátsága mély és tartós szerelemmé második férjével, Richard Holbrooke amerikai diplomatával. Holbrooke halála után ebben a számára varázslatosan otthonos és idegen városban küzd a veszteség fájdalommal és keresi a veszteség utáni élet lehetőségét. Regényszerűen izgalmas könyve megejtően személyes korrajz, a ma már történelminek minősülő események sűrűjében élő újságíró, író és diplomatafeleség hiteles „tudósítása” diáklázadásról, háborúkról, ismert és kevésbé ismert közszereplőkről, a világpolitika hétköznapjairól.

The Bat – Jo Nesbo – 1835 Ft

A világszerte nagy népszerűségnek örvendő Jo Nesbo Harry Hole-sorozatának első kötete. Sidney tengerpartján egy norvég lány holttestére lelnek. A norvég vonatkozás miatt vendégnyomozóként a városba érkezik Harry Hole, az oslói rendőrség nyomozója. Az eredetileg néhány napos vendégeskedés során Hole megismerkedik az ausztrál őslakosok sajátos világlátásával, a sydneyi alvilág figuráival és arra is fény derül, hogy a norvég lány nem az egyedüli szőke hajú áldozat, ami valószínűsíti, hogy esetleg sorozatgyilkos garázdálkodik, de beleszövődnek a történetbe régi legendák is.

In One Person – John Irving – 1835 Ft

Lenyűgöző regény a vágyról, titoktartásról, szexuális identitásról, a beteljesületlen szerelemről, egy biszexuális férfi magányosságáról, aki hisz abban, hogy ő többre "rendeltetett". Az idős elbeszélő visszaemlékezése gyerekkorától 70 éves koráig. Az igen bonyolult családba született Billy apja homoszexuális, anyja retetően merev és intoleráns nő. Gyermekkorától keresi az utat önmaga megértéséhez és még inkább szexuális beállítottságának elfogadásához. Nagy hatást gyakorol rá Miss Frost a kisvárosi transzsexuális könyvtáros, aki őszinte, egyenes jellem, mindennapi viselkedése példaértékű, viszont férfi testben nőként éli hétköznapjait. Az 50-es, 60-as évek Amerikájában felvállalni a transzneműséget vagy a homoszexualitást viszont nagyon nagy bátorságra vallott.

Peaches For Monsieur Le Curé (Chocolat 3) – Joanne Harris – 2145 Ft

A Csokoládé és a Csokoládécipő után megjelent a trilógia várva várt harmadik kötete. A könyv minden oldalát átítatják az illatok, színek és ízek anélkül, hogy túlsordulna. A szavak elragadóak, a varázslat természetes és magától értetődő, hiszen a varázslat vagy a vallás nem más, mint az emberi lélek megértésének képessége. Vianne-t egy másvilágról érkezett levél egy dél-franciaországi kisvárosba vezeti, ahol nyolc éve csokoládéboltot nyitott. Minden képzeletet felülmúl, amit ott talál: fekete fátylas nők, fűszerek illata, borsmenta tea és a Saint-Jer-me templom karsú, csontszínű tornya - egy ezüst félholddal a tetején. Nem csak az észak-afrikai bevándorlók hoztak nagy változásokat a kis közösség életébe. Reynaud atya, Vianne hajdani riválisa kegyvesztett lett és veszélyben az élete. Lehet, hogy csak Vianne képes megmenteni?

The Age of Miracles – Karen Thompson Walker – 2100 Ft

Julia-nak egy megváltozott világban kell megállni a helyét: a Föld forgása lelassult, ami riasztó következményekkel jár... Egy teljesen átlagos szombat reggel egy kaliforniai kisvárosban Julia és a családja - meg persze az összes többi ember is - arra ébred, hogy a Föld forgása lelassult. A nappalok és az éjszakák hosszabbak lesznek, a gravitáció megváltozik, a természet rendje pedig felborul. A földi élet hirtelen küzdelemmé válik, de ettől függetlenül nem szűnnek meg a mindennapi problémák. Julia a drasztikusan változó Földön is kénytelen szembenézni szülei házasságának válságával, a régi barátok elvesztésével, az első szerelem keserűségeivel, és az összeesküvés-elméleteket hangoztató nagyapja furcsa viselkedésével. Mindeközben pedig a Föld forgása egyre csak lassul.

A kötetek megvásárolhatók:

Librotrade Kft.

1173 Budapest, Pesti út 237.
Tel.: 254-0273 • Fax. 257-7472
E-mail: books@librotrade.hu
Honlap: www.librotrade.hu

Famulus Könyvesbolt

1137 Budapest, Újpest rakpart 6.
Tel.: 349-3656 • Fax. 288-0769
E-mail: famulus@chello.hu
Honlap: www.famuluskonyv.hu

Éljen a tavasz!

Jó könyvek verhetetlen áron!

IZÓRZÓK

30 részes szakácskönyvsorozat

A sorozat ára: ~~43.905 Ft~~

37.455 Ft

Az egyes kötetek ára: 1490 Ft

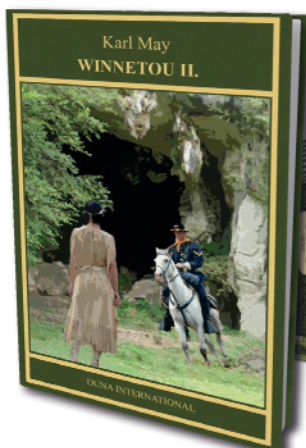
NAGY CSATÁK

A világ- és a magyar történelem híres ütközetei, 26 kötetben.

A sorozat ára: ~~43.070 Ft~~

34.570 Ft

Az egyes kötetek ára: 1695 Ft

Karl May Művei I. sorozat Indián történetek

30 részes könyvsorozat

A sorozat ára: ~~43.905 Ft~~

37.455 Ft

Az egyes kötetek ára: 1490 Ft

Benedek Elek Meséi

30 részes könyvsorozat

A sorozat ára: ~~35.350 Ft~~

30.710 Ft

Az egyes kötetek ára: 1195 Ft

Wass Albert Díszkiadás Sorozat II. 31-60.

30 részes könyvsorozat

A sorozat ára: ~~50.850 Ft~~

43.350 Ft

Az egyes kötetek ára: 1695 Ft

Sorozatainkat keresse az újságárusoknál és a Postán, vagy fizesse elő közvetlenül a kiadónál!

Előfizetéssel akár 5 kötetet ingyen kap a sorozatból!
(egyösszegű fizetés esetén)

Postacím:
1106 Budapest, Keresztúri út 8/A.
Tel.: 264-4555, fax: 264-4551
mobil: 06-70-364-7433
E-mail: terjesztes@dunakiado.hu
www.dunakiado.hu